ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 26 τοῦ θεριστῆ 1905 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Οἰκονόμου ἀριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 154

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΕΡΜΟΝΑ: *Καινούρια σονέττα.*

ΦΡ. ΔΕ ΣΑΝΚΤΙΣ: *Ὁ Οὐγολῖνος τοῦ Δάντη (τέλος).*

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ: *Βιβλίο πρῶτο (συνέχεια).*

ΣΠΗΛΙΟΥ ΑΝΘΙΑ: *Ρουμπίνα ἡ ἀλιβάνιστη (τέλος).*

Ν. ΚΙΓΚΙΝΑΤΟΥ: *Σταφιδοπόλεμος.*

ΣΠ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ: *Κουβέντες—Σερνικό.*

ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ: *Στὰ βουνὰ τῆς Χαλκιδικῆς.*

Κ: *Γενικὴ Ἐπιθεώρηση—Νεοελληνικὴ ποίηση.*

ΣΤΕΦ. ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΥ: *«Ζωγράφειος ἀμουσία»*

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: *Γ. Περγιαλίτη, Ν. Γιαννιοῦ, Γ. Ζουφρέ.*

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ— ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΣΤΑΦΙΔΟΠΟΛΕΜΟΣ

Καμιὰ εἰδικότητα δὲν ἔχω στὸ ζήτημα καὶ γι αὐτὸ ἴσια ἴσια κι ἀνακατεύουμαι. Οὔτε σταφίδα ἀπόχτησα ποτέ μου γιὰ νὰ μ' ἐνδιαφέρει ἡ τύχη της. Μοῦ λένε μοναχὰ—καὶ τὸ πιστεύω—πὼς τὸ σταφιδικὸ ζήτημα θὰ σώσει, ἂ λυθεῖ καλὰ καὶ τίμια, τὸν τόπο κι ἀπὸ δεύτερη χρεωκοπία, χειρότερη τῆς πρώτης, μοῦ φέρνουν τόσα ἄλλα σπουδαῖα ἐπιχειρήματα, μοῦ μιλᾶνε τόσα χρόνια τώρα εἴτε στὸν τύπο, εἴτε στὴ Βουλή, εἴτε στοὺς καφενέδες γι' αὐτὸ τὸ φλογερώτατατο (δὲν εἶναι δικό μου τὸ ἐπίθετο, δικό τους εἶναι) ζήτημα, ὥστε σὰ μάννα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μοῦ ἦρθε ἡ «Σύμβαση» τοῦ κ. Πεσματζόγλου καὶ ρήχτηκα μὲ τὰ μοῦτρα στὴ μελέτη της.

Τὴ διάβασα μιὰ φορά, τὴν ξαναδιάβασα δεύτερη, δοκίμασα καὶ τρίτη, καὶ στὸ τέλος βγῆκα τόσο φωτισμένος γιὰ τὸ «φλογερώτατο» ζήτημα, ὅσο εἴμουν καὶ πρὶν πιάσω στὰ χέρια μου τὴ φημερίδα ποὺ τὴ δημοσίευε. Ρωμιὸς ὅμως βέρος κ' ἐγώ, ποὺ πρέπει ὅλα νὰν τὰ ξέρει, δὲ ντράπηκα καθόλου νὰ πῶ σὲ φίλο μου ποὺ μ' ἀρώτηξε ἂν ξέρω τίποτα περὶ διὰ τὴ σύμβαση,

— Βεβαιώτατα! Ὅλο τὸ ζήτημα ἀπόξω κι ἀνακατωτά. Ρώτα με, ἂν ἔχεις κέφι!..

— Ὥστε σοῦ φαίνεται καλὴ ἡ σύμβαση;

— Καλώτατη!

— Κι ὁ Πεσματζόγλου;

— Σωτήρας τῆς Σταφίδας... Σταφιδοσωτήριος, νὰ ποῦμε!

— Περίεργο! Κ' ἐγὼ θάρρεψα πὼς εἶναι μοναχὰ σωτήρας τῆς Ἀθηναϊκῆς Τράπεζάς του!..

Ὁ φίλος μου, σκέφτηκα, θὰ διάβασε τἄρθρα τοῦ κ. Γεωργιάδη καὶ θὰ παρασύρθηκε. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰν τὸ φαντάζεται ὁ ἀθεόφοβος πὼς ὁ κ. Πεσματζόγλου δουλεύει μοναχὰ γιὰ τὴν Τράπεζά του καὶ γιὰ τὸ κεμέρι του; Ἀπελπισιά! Οὔτε τὸν πατριώτη δὲν μπορεῖ νὰ κάνει σ' αὐτὸν τὸν καταραμένο τόπο κανένας! Γίνεσαι Βούργαρος γιὰ δὲ γίνεσαι;

Μὰ τί μὲ νοιάζει στὰ ὕστερα γιὰ τὸ φίλο μου; Ἔχει λόγου του τὴν ἰδέα του, ἔχω κ' ἐγὼ τὴ δική μου. Ἔχει τὴ δική του κι ὁ κ. Πεσματζόγλου. Καὶ τὴν παραδική του ὁ κ. Γεωργιάδης. Ὅλοι ἔχουν κι ἀπὸ μιὰ ἰδέα, καὶ μοναχά, φοβᾶμαι, οἱ σταφιδάδες δὲν ἔχουν τίποτα.

Καὶ πῶς νἄχουν; Κι ἀπὸ ποῦ θὰν τὴ σκηματίσουν αὐτὴ τὴν ἰδέα; Ἀπὸ τὴ «σύμβαση»; Δὲ μᾶς ἀφήνετε, καλέ! Ἔτσι ποῦναι γραμμένη, μόνο δασκάλοι, κι αὐτοὶ νὰ δοῦμε, μποροῦνε νὰν τὴν καταλάβουν. Μὰ οἱ δασκάλοι δὲ θὰ πουλήσουνε σταφίδα· ὁ χωριάτης θὰ πουλήσει, κι ὁ χωριάτης διαβάζοντας σήμερα τὴ «σύμβαση» δὲ μπορεῖ νὰ νοιώσει, καὶ βάζω τὸ κεφάλι μου στοίχημα, ἂν οἱ σταφιδοσωτήριοι αὐτοὶ ζητᾶνε νὰν τἀγοράσουν τὸ βιό του, ἢ νὰν τοῦ τὸ κλέψουνε.

Ἔχω τελειώσει τὸ γυμνάσιο, κουτσοπῆρα καὶ κάπιο δίπλωμα ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο, κι ὅμως σᾶς ὁρκίζουμαι στὴν ἅγια κάρα τοῦ Μιστριώτη πὼς ὄχι μονάχα ἡ γλώσσα τῆς σύμβασης μὰ καὶ τὸ ὕφος της, τὸ μακαρονίστικο ὕφος κάθε ἐπίσημου χαρτιοῦ, μοῦ εἶναι ὁλωσδιόλου ξένα. Δὲν τὰ καταλαβαίνω, δὲ μὲ συγκινοῦν.

Θὰ μοῦ πεῖτε:

— Καὶ τί πειράζει ἂ δὲν τὰ καταλαβαίνεις λόγου σου; Μήπως ἡ ἀφεντιά σου θὰν τὴν κρίνεις τὴ σύμβαση; Τὴ σύμβαση θὰν τὴν κρίνουν οἱ βουλευτάδες, καὶ σὰ φωστῆρες ποὺ εἶναι καὶ τὰ καταλαβαίνουν ὅλα, θὰν τὴν καταλάβουν κι αὐτή...

Καλὸς ὁ λόγος σας. Μᾶς ἔχουν ὅμως τόσες φορὲς γελασμένους οἱ βουλευτάδες μας ποὺ φοβᾶμαι πώς κι αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ θὰ ξεχάσουν τὴν παλιά τους τέχνη. Θέλω νὰ ἰδῶ ἐγώ, ὁ χωριάτης, ὁ σταφιδᾶς, τί μοῦ γίνεται γιὰ νὰ ξέρω ἂ θὰν τὰ διαχειριστοῦνε τίμια ἢ κλέφτικα τὰ συμφέροντά μου οἱ ἐπίσημοι ἀντιπροσῶποι μου.

— Θέλεις λοιπὸν νὰ γραφότανε ἡ «σύμβαση» στὴ δημοτικὴ γλώσσα;

Τέτιες εὐτυχισμένες μέρες εἶναι μακριὰ ἀκόμα, θἀργήσουνε νἀρθοῦν. Κάτι ἄλλο εὐκολώτερο ἤθελα. Ἀφοῦ γράφτηκε ποὺ γράφτηκε ἡ «σύμβαση» στὴ μακαρονίστικη γλώσσα, νὰ γραφτεῖ καὶ μιὰ σύντομη ἀνάλυσή της γιὰ τὸ λαό. Στὴν ἀνάλυση αὐτὴ νὰ ποῦνε κουβεντιαστὰ στὸ λαὸ οἱ κύριοι ποὺ ζητᾶνε νὰν τονὲ σώσουν ἢ νὰν τονὲ γδύσουν σήμερα, ὅλες τὶς ἀπαιτήσες ποὺχουνε κι ὅλα τὰ ὠφελήματα ποὺ τοῦ δίνουνε. Τὸ καὶ τὸ θὰ μοῦ δώσεις, τὸ καὶ τὸ θὰ σοῦ δώσω. Σταράτες κουβέντες, ξάστερες. Ἔτσι κάνουν ὅσοι δουλεύουν τίμια κ' ἔτσι μιλᾶνε ὅσοι δὲν ἔχουνε σκοπὸ νἀδικήσουνε. Μὲ μπερδεμένες κουβέντες δὲ γίνεται τίμια δουλιὰ ποτέ.

Ἂς ἀνοίξουνε λοιπόν, ἂν τοὺς βαστάει, τὴν καρδιά τους στὸ λαό. Τότε μονάχα τὴν «ἀνάδοχον» ἑταιρία θὰν τὴν πάρει ὁ λαὸς γιὰ καλὴ «κουμπαριὰ» κι ὄχι γιὰ ληστοσυμμορία, καθὼς τὴ φαντάζεται σήμερα.

Ν. ΚΙΓΚΙΝΑΤΟΣ

ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου Φώτη Φωτιάδη

Σὲ σένα ποὺ πρῶτος ὕψωσες τὴ φωνὴ τῆς ἀλήθειας ἐδῶ μέσ' στὴν Πόλη καὶ συντάραξες τὸν κόσμο της τὸ φλομωμένο ἀπ' τὸ λογιωτατισμό.

Σὲ σένα ποὺ κατακεφάλιασες ἀλύπητα τὴν Ὕδρα τοῦ Βυζαντινοῦ δασκαλισμοῦ.

Σὲ σένα τὸ γιατρό, τὸ φιλόσοφο, τὸν πατέρα, τὸν Ἕλληνα, τὸν ἄνθρωπο!

Α'. ΒΑΣΑΝΩΝ ΤΕΛΟΣ

Τὸ 1898 εἴμουν ἀκόμη στὴ Θεσσαλονίκη· σπούδαζα σ' ἕνα ἀνώτερο παιδεφτήριο, κ' εἶταν ἀφτὴ ἡ στερνὴ χρονιὰ τῶ σπουδῶ μου.

Εἶχα βαριεστήσει κάμποσα χρόνια τώρα μέσ' στὸ μυαλοσκοτωτήριο ἐκεῖνο καὶ τραβοῦσα τὶς μέρες, ποὺ λέει ὁ λόγος, μὲ τὰ δόντια μου, νὰ τελειώσει κι ἀφτὴ ἡ χρονιά, γιὰ ν' ἀποτινάξω μιὰ καὶ καλὴ ἀπὸ πάνου μου ὅλη τὴ δασκάλικη πριτσήλα.

Ἡ μεγάλη Σαρακοστή, καθὼς ξέρετε, εἶν' ἡ ἐποχή, ποὺ γίνεται ἡ μεγαλύτερη ἐργασία—ἢ ὅπως λέμε μεῖς οἱ παγκάκιστοι αἱρετικοί, ἡ μεγαλύτερη στρέβλωση—στὰ σκολειά μας.

Μάλιστα οἱ τελειόφοιτοι, ἐπειδὴς προετοιμάζουνται γιὰ «τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις», ἐξὸν ἀπ' τὴν ταχτική τους ἐργασία, εἶν' ὑποχρεωμένοι νὰ ξαναθυμηθοῦνε ἕνα σωρὸ ρουχαλητά, ποὺ τοὺς νανουρίσανε ἀπ' τὸν πρῶτο χρόνο μέσ' στὶς παράδοσες τόσοι καὶ τόσοι γυμνασιάρχηδες, διεφτυντάδες, ὑποδιεφτυντάδες, πρωτοκαθηγητάδες, καθηγητάδες, δι-

πλωματοῦχοι τῆς Ἐρλάγγης, τῆς Λειψίας, τοῦ Βερολίνου, τῆς Σορβώνης, τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ντόκτορες τῆς φιλοσοφίας, φιλολογίας, θεολογίας, ἀρχαϊκοί, νεοτερικοί, ἀττικοί, νεοαττικοί, καθαρολογικοί, κοντικοί, κοντονοϊκοί, διαβολικοί, τρῃβολικοί καὶ λογιῶ λογιῶ μυαλοσκοτώνηδες, ἤγουν τουτέστι δηλαδὴ: κουκκοχωρῖτες, κοῦκκο-χωρῖτες, ἀγαπητέ μου κύριε Φυτίλη!

Τὸ βάσανο, εἶναι μεγάλο καὶ μάλιστα ἀνωφέλεφτο, μὰ ἔλα πάλε τί τὸ κάνεις τὸ φιλότιμο; Μπήχτηκα λοιπὸ στὴ μελέτη κι ὥς τὴ Μεγάλη Βδομάδα πέρασα ὅλα τὰ βιβλία, ποὺ ἔπρεπε νὰ περάσω, σὰν τελειόφοιτος ποὺ εἶμουν. Καὶ ξαναθυμήθηκα μὲ πολὺ δυσάρεστη ψυχοστασιὰ ὅλες ἐκεῖνες τὶς κακιὲς στιγμὲς ποὺ πέρασα πότε μὲ τὸν ἕνα δάσκαλο καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλον, ἢ γιατὶ δὲν ἤξερα τὸ δεῖνα μάθημα, ὅπως ἔπρεπε, ἢ γιατὶ σιχαίνουμου (χωρὶς νὰ καταλαβαίνω τὴν αἰτία) τὸν τάδε δάσκαλο, καὶ παρακαλοῦσα πότε νὰ περάσ' ἡ ὥρα, νὰ φύγει, νὰ φύγει, νὰ μὴν τόνε βλέπω, νὰ μὴν τὸν ἀκούω, νὰ κατέβω κάτου στὴν ἀβλὴ διάλειμμα, ν' ἀνασάνω καθάριον ἀέρα, νὰ ξεσκάσω, θέ μου, νὰ ξεφαντώσω λεφτεριά, ποὺ κόντεψε νὰ τρέξ' ἡ μύτη μου αἷμα!

Ὅλ' ἀφτὰ, ποὺ λέτε, ἐρχούνταν στὸ νοῦ μου τό 'να κατόπ' ἀπ' τ' ἄλλο καὶ μοῦ κάμνανε τὴ ζωή μου, τὴ γλυκιά μου τὴ ζωή, τὴν ἄνοιξη τῆς ἡλικίας μου, πικρὴ καὶ βασανισμένη.

Κ' ὕστερ' ἀποροῦμε, γιατὶ οἱ νέοι μας φαίνουνται ἀπογοητεμένοι ἀπ' τὴ ζωή, καὶ γιατὶ μᾶς πλακώνουνε γρήγορα τὰ γερατιὰ κ' ἡ γρίνια· μὰ τί θέλετε, ἀφοῦ οἱ δασκάλοι μας εἶν' ἀκόμα σκιαζάροι, ἡ παίδεψή μας ἀπ' τὴν ἀνάποδη, κ' ἡ σκολίστικη γλώσσα μας μούμια ταριχεμένη, χωρὶς αἷμα, χωρὶς νέβρα, χωρὶς πνοὴ ζωῆς.

Ἡ Μεγάλη Βδομάδα μὲ τὶς θρησκεφτικές της ὀμορφιὲς κ' ἡ Πασκαλιὰ μὲ τὶς γλυκὲς χαρές της δὲ μοῦ κάμνανε τὴν ἐντύπωση, ποὺ ἄλλοτε μοῦ προξενούσανε, γιατὶ ὅλο μου τὸ αἰσθητικὸ εἴτανε φαρμακωμένο ἀπ' τὸ σκολαστικὸ κεῖνο βάσανο, ποὺ σᾶς εἶπα, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ γλυκαθεῖ μηδὲ μὲ τῆς ἄνοιξης τὰ χλωρὰ κάλλη, μηδὲ μὲ τῆς Πασκαλιᾶς τὶς ἄρτονες χάρες. Κ' ἔτσι ἔβλεπα τὴ ζωὴ σὰν ἕνα δῶρο ἄχαρο. Δὲν εἶχ' ἀκόμα τὴ δύναμη νὰ νοιώσω, πὼς σ' ὅλα τοῦτα δὲν ἔφταιγε ἡ ζωή, μηδ' ὁ δημιουργός της, μόν' ἡ ἀνοησία τῶ γωνιῶ μας, ποὺ μᾶς δώσανε σὲ χέρια τέτοιων δασκάλωνε νὰ ἡμᾶς κάνουν ἀθρώπους—πρᾶμα ποὺ δὲν μπορέσανε νὰ γένουν ἀτοί τους—ἡ βλακεῖα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους π' ἀφίσανε τὸ διοργανισμὸ τῆς παιδείας μας στὰ χέρια τῶ λογιοτάτω μας, καὶ δὰ οἱ δασκάλοι μας ἀφτοί, ποὺ τοὺς ἔχει ναρκωμένους μιὰ φοβερὴ καὶ δυσκολογιάτρεφτη ἀρρώστια, ὁ λεγάμενος *προγονισμός*, κι ἄλλη δουλειὰ δὲν κάνουν παρὰ νὰ μεταδώσουνε στὸν καθένα μας λίγο πολὺ ἀφτὴ τὴν κλασική μας νάρκη, μ' ὅλη τὴν πεποίθηση, πὼς μᾶς κάμνουν ἀθρώπους καὶ μὲ τὴν παραγγελιὰ νὰ ναρκώσουμε κ' ἐμεῖς ἀλλουνοὺς γιὰ νὰ τοὺς κάνουμε ἀθρώπους.

Ὡστόσο ὁ καιρὸς ὁ βλογημένος περνᾶ, χωρὶς νὰ σκοτίζεται ποιὸς εἶναι στεναχωρεμένος καὶ ποιὸς εἶν' ἐφτυχισμένος, ποιὸς πονεῖ καὶ ποιὸς χαίρεται. Καὶ περνώντας ἀλλοῦ ἀνοίγει πληγές, κι ἄλλες ἀνοιχτὲς θαραπέβει· διορθώνει τὰ χαλασμένα καὶ χαλνᾶ τὰ διορθωμένα, χωρὶς νὰ πολυπροσέχει στὰ ὅ τι κάμνει.

Κ' ἔτσι λοιπὸ μᾶς ἔφερε στὸ Θεριστή, τὸ μήνα ποὺ τελειώνανε πλιὰ γιὰ μένα τὰ ἐχπαιδεφτικὰ τὰ βάσανα.

Ὄντας κάμναμε τὴ γραφτὴ ξέταση ἐπειδὴς τἄχα καλὰ μὲ τοὺς παιδονόμους, ποὺ μᾶς προσέχανε, ἄνοιξα ὅλα τὰ κείμενα τῶ μαθημάτωνε, ποὺ ξεταζόμασταν, κι ἀντίγραψα ὅλα τὰ ζητήματα, ὅπως τὰ θέλανε οἱ σκολάρηδες οἱ δασκάλοι μου, κ' ἔτσι ξεφορτώθηκα μὲ τὸ καλὸ καὶ τοῦτον τὸν τελεφταῖο μαθητικὸ καημό.

Τ' ἀποτελέσματ' ἀφτῆς τῆς ξέτασης εἴτανε, καθὼς καταλαβαίνετε τοῦ λόγου σας, πολὺ καλά, γιατὶ οἱ δασκάλοι μας, ὅσο καὶ νὰ λένε πὼς δὲν ἀγαποῦνε τὸν παπαγαλισμό, πάσκουν ἀφταπάτη· ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς φκαριστοῦνται πολύ, ἄμα τὰ γραφτὰ τοῦ μαθητῆ εἶναι λέξη πρὸς λέξη κατὰ τὰ κορακίστικα κείμενα, ποὺ παραδίνουν. Τώρα εἶναι καὶ μερικοὶ καλοσυνείδητοι, ποὺ δὲν τὰ βλέπουνε καθόλου καὶ βαθμολογοῦνε, ὅπως κόψει τὸ ξερό τους· λαμπρο! ἀθρῶποι μὰ τὴν ἀλήθεια! τί νὰ σπάσουνε τὸ κεφάλι τους γιὰ πράματ' ἀνωφέλεφτα;

Τὸ μοίρασμα τῶ διπλωμάτω μας θὰ γινούνταν τὴν τελεφταία Κυριακὴ τ' Ἀβγούστου· εἴχαμε μπροστά μας κοντὰ δυὸ μῆνες ἀκόμα κι ὁ διαφεντὴς ἔδωκε τὴν ἄδεια, σ' ὅσους εἴτανε κοντὰ οἱ πατρίδες τους, νὰ πᾶνε νὰ περάσουν ἐκεῖ τὶς μέρες τους.

Εἶχα ἕνα φίλο, τὸν Ἀποστόλη τὸ Βάσκα, ἀπ' τὴ Λαρίγγοβα τῆς Χαλκιδικῆς καὶ μοῦ πρότεινε νὰ πάω μαζί του νὰ περάσουμε τὶς ζεστὲς μέρες στὶς δροσιὲς καὶ στὶς πρασινάδες τοῦ χωριοῦ του. Σὰ νὰ μοῦ καλοφάνηκε τὸ πρᾶμα· πῆρα λοιπὸν τὴν ἄδεια ἀπ' τὸ διαφεντὴ καὶ βγῆκα νὰ ἑτοιμαστῶ γιὰ τὸ ταξίδι.

Εἴχαμε συνεννοηθεῖ ν' ἀνταμωθοῦμε στὸ πατριωτικό τους τὸ χάνι. Ἀφοῦ λοιπὸν ψούνισα ὅλα τὰ χρειαζούμενα τράβηξα κατὰ τὸ χάνι ν' ἀνταμώσω τὸ φίλο μου τὸ Βάσκα, ποὺ μὲ πάντεχε μὲ τοὺς ἀγωγιάτες, γιὰ νὰ ξεκινήσουμε γιὰ τὸ χωριό. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, καβαλλικέψαμε καθένας ἀπό 'να μουλάρι κι ἀπὸ δῶ πᾶνε κι ἄλλοι. Εἶχα κέφι διαβολεμένο, κι ὁ φίλος μου ὁ Βάσκας τὰ ἴδια. Κρατούσαμε τὰ μουλάρια μας κοντὰ-κοντὰ καὶ πηγαίνοντας μιλούσαμε γιὰ χίλια δυὸ πράματα, κ' ἔτσι περνοῦσε ἡ ὥρα καὶ προχωρούσαμε, χωρὶς νὰ μᾶς ἀποραίνεται.

Ἡ ἰδέα τῆς λεφτεριᾶς μὲ καταπλημμυροῦσε καὶ μὲ μάγεβε. Πᾶνε πιὰ τὰ σκολιά, πᾶνε οἱ δασκάλοι, πᾶνε τὰ βιβλία. Ὤχ ἀνάσαινα λέφτερος τὸν καθάριο τὸν ἀέρα, κι ὀνειροπολοῦσα. Ὅταν εἴμαστε εἴκοσι χρονῶ ὅλα μᾶς φαίνουνται τριανταφυλλένια. Ὅπως ὅλοι σύνηθα οἱ ὁμήλικοί μου, εἶχα κ' ἐγὼ τότες στὴν καρδιά μου ἕνα κρυφὸ κι ἀθῶο ἔρωτα. ἀγαποῦσα στὴν πατρίδα μου τὴ γειτονοπούλα μου τὴν Κλεονίκη. Καὶ τώρα κι ὁ τόπος κι ὁ καιρὸς εἴταν ταιριαζούμενοι νὰ βάλει κανεὶς μὲ τὸ νοῦ του τέτοια ἐρκαριστα.

Ὤ πῶς πιθυμοῦσα νὰ τὴν εἶχα τώρα κοντά μου ἐδῶ μέσ' στὶς ἄγριες ὀμορφιὲς τοῦ βουνοῦ, μέσ' στὶς δροσιὲς τῆς ἐξοχῆς καὶ μέσ' στὶς πρασινάδες, κ' ἐνῶ θὰ μᾶς μεθοῦσαν οἱ μοσκιὲς τοῦ θυμαριοῦ καὶ τοῦ ἀγριόδυοσμου, νὰ τῆς ἀνοίξω τὴν καρδιά μου, νὰ τῆς τραγουδήσω τὴν ἀγάπη μου τὴν ἄπειρη, νὰ τῆς μεταδώσω τὴ λαβρα μου, νὰ της ἀνάψω τὸ αἴστημα, νὰ τῆς δώσω νὰ καταλάβει, πὼς ἔχω μεγάλη καρδιά, καὶ νὰ τὴν κάνω ν' ἀγαπήσει ἐμένα, ἐμένα μονάχα καὶ κανέναν ἄλλον· ἐμένα, ποὺ καίγουμαι καὶ τήγουμαι στὴν πύρη ποὺ μοῦ ἄναψε ἡ ματιά της.

Καὶ μὲ τοῦτα τὰ γλυκὰ κι ἄφταστα νειροπολήματα δὲν ἔνοιωσα πότε κατεβήκαμε στὴν ἀνατολικὴ ποδιὰ τοῦ Χορτιάτη. Κι ὁ ἥλιος βασίλεβε πίσ' ἀπ' τὸ βουνό. Ἐκεῖ ξεκαβαλλικέψαμε μέσ' στὴ δροσερή, μέσ' στὴ μαγεφτικιὰ ἐκείνη λαγκαδιά. Ὤ πῶς νὰ σᾶς παραστήσω τὴ μεγάλη τὴν ἀπόλαψη, ποὺ αἰστάνθηκα ἀπ' τὴν ὀμορφιὰ τῆς τοποθεσιᾶς ἐκείνης! Νὰ τώρα ἔμπαινα στὴν ἀληθειανή,

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΟ Ο ΠΡΩΤΟ

31. Κι' ὅλο τὸ χρόνο τὸν ὕστερα ἀπὸ τὴ μάχη οἱ Κορθινοί, ἐρεθισμένοι μὲ τὸν πόλεμο τῶν Κερκυραίων, ἔρτιαναν καράβια, κι' ἑτοίμαζαν ἁρμάδα μὲ τὰ καλύτερά τους, στρατολογῶντας ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ καταφέρνοντας μὲ πλερωμὴ λαμνοκόπους ἀπὸ (37) τὴν ἄλλη τὴν Ἑλλάδα. Κι' ὅσο οἱ Κερκυραῖοι μαθαιναν τὶς ἑτοιμασίες τους, φοβόντουσαν· καὶ καθὼς δὲν εἴτανε σύνορκοι μὲ καμιὰ ἑλληνικιὰ πολιτεί α μήτ' εἴχανε γραφτεῖ στῶν Ἀθηναίων τοὺς ὅρκους μήτε στῶν Λακώνων, ἀποφασίσανε νὰ πᾶνε καὶ νὰ γίνουν τῶν Ἀθηναίων συμμάχοι, προσπαθῶντας ἀπὸ κεῖ μήπως κερδίσουν τίποτα βοήθια. Κι' ἅμα τἄμαθαν οἱ Κορθινοί, πῆγαν κι' ἐκεῖνοι στὴν Ἀθήνα μὲ σκοπὸ νὰ προλάβουν (38) μήπως ἂν προστεθεῖ καὶ τὸ Ἀττικὸ ναφτικὸ στῶν Κερκυραίων τοὺς δυσκολέψει νὰ κανονίσουν τὸν πόλεμο ὅπως ἀγαποῦν. Κι' ἔγινε τοῦ λαοῦ συντυχιὰ, καὶ στὴ συντυχιὰ ἀντικρούστηκαν. Καὶ νὰ σὰν τί εἶπαν οἱ Κερκυραῖοι.

32. «Ὅταν, ὦ Ἀθηναῖοι, δίχως πρὶν χρέος εἴτε »ἀπὸ μεγάλη σου χάρη εἴτε συμμαχία καταφέβγεις »σὲ φίλους, ὅπως ἐμεῖς σήμερα, παρακαλῶντας βοή»θια, τότες πρῶτα καὶ μάλιστα πρέπει νὰ πείσεις »πὼς καὶ ὠφέλιμα τοὺς παρακαλεῖς, ἢ τουλάχιστο »πὼς ὄχι βλαβερά· ἔπειτα καὶ πὼς ἡ καλοσύνη ἄ»σφαλτα θ' ἀντιπλερωθεῖ. Κι' ἂν ἀφτὰ δὲν τ' ἀπο»δείξεις, ἄδικα τότες θ' ἀγαναχτεῖς ἂν τυχὸν ἀπό»τυχες. Λοιπὸν ἡσυχοι οἱ Κερκυραῖοι πὼς ζητῶντας »συμμαχία μποροῦν κι' ἀφτὰ μαζὶ σταθερὰ ὅλα »νὰ σᾶς ταζουν, μᾶς ἔστειλαν ἐμᾶς. Ἔτυχε ὅ»μως τὸ σύστημά μας τοῦ νὰ μὴ γίνουμε ποτές »μας κανενὸς ἀφτόθελα συμμάχοι—σύστημα τόσο »βλαβερὸ στὴ σημερινή μας ἀνάγκη, ἀφοῦ μᾶς »ἄφισε καταμόναχους στὸν πόλεμο μὲ τοὺς Κορθι»νοὺς—ἔτυχε τὸ ἴδιο νὰ δείχνει καὶ σὰν παραλογη »τὴν αἴτησή μας στὰ (39) μάτια σας. Γιατὶ δὲν παρα»καλεῖ τοὺς ἄλλους ὅπιος πάντα πρὶν ἀπόρυγε τοὺς »ἄλλους. Καὶ καταντᾶ ἡ πρὶν τάχα φρονιμάδα— »ὅτα δίχως συμμάχους δὲ μᾶς παρασαιρνε μαζί τους »ξένη ἀπόφαση σὲ κινδύνους ἀθέλητους—ἴσα ἴσα νὰ »βγαίνει τώρα ἀπροβλεψιὰ κι' ἀδυνατισμός. Ὡς »τόσο στὴ ναβμαχία ποὺ ἔγινε τοὺς ἀντικρούσαμε »μόνοι μας ἐμεῖς τοὺς Κορθινούς· τώρα ὅμως, ἐπει»δὴς σηκώνουνται νὰ μᾶς χτυπήσουνε μὲ μεγαλύτε»ρους στρατοὺς ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ λοιπὴ »Ἑλλάδα καὶ βλέπουμε πὼς ἀδύνατο νὰν τοὺς ψη»κήσουμε μὲ μόνα τὰ δικά μας μέσα, κι' ἔπειτα »κι' ὁ κίντυνός μας μεγάλος ἂ μᾶς καταχτήσουν, »ἀνάγκη καὶ τὴ βοήθια τὴ δική σας νὰ παρακαλέ»σουμε καὶ τὴ βοήθια κάθε ἄλλου, καὶ μὴ μᾶς συ»νεριστεῖτε ἂν τολμοῦμε βῆμα ἀντίθετο τῆς πρωτυ»τερινῆς ἀδιαφορίας, ἀδιαφορίας λάθους κι' ὄχι κα»κόσκοπης τόσο πολύ.

33. »Κι' ἂν πειστεῖτε, θὰ σᾶς τεριάσει λαμπρὰ »μὲ πολλοὺς τρόπους ἡ αἴτησή μας. Πρῶτα, γιατὶ »θὰ μᾶς βοηθεῖστε ὅτα μᾶς ἀδικοῦν κι' ὄχι ἐμεῖς »ὅτα πειράζουμε ἄλλους· ἔπειτα, δέχοντάς μας σὲ »στιγμὴ ὅταν τὰ πολυτιμότερά μας φοβερίζουνται,

(37) ἐκ τῆς ἁλλης. Θαρρῶ κάκ τῆς ἅλης.

(38) πρευβευσόμενοι. Ὁ Poppo κατὰ τὸ 5, 39 πρεσβευόμενοι. Ἴσως ὅμως προσκεψόμενοι, Πρβ. 3, 83 μὴ παθεῖν προεσκόπουν.

(39) Τὰ ΧΡ ἡμῖν, Ὁ Hude σωστὰ ἡμῶν.

στὴ φυσική, στὴ λέφτερη ζωή, κ' αἰστάνουμουν μὲ τὰ μάτια, μὲ τ' ἀφτιά, μὲ τὴ μύτη, μ' ὅλη μου τὴν καρδιὰ τὶς γλύκες, τὶς ὀμορφάδες τὶς ἀτέλειωτες τῆς πανώρια φύσης, τῆς μεγάλης φύσης. Ὤ μὴν περιορίζετε τὰ παιδιὰ πολυ μὲ τὰ βιβλία· συνηθίστε τα πλιότερο, νὰ αἰστανουνται τὴ φύση, νὰ διαβάζουν μέσ' τ' ἀπέραντο βιβλίο της πράματα ὠφελιμότερα ἀπ' τῶ βιβλίων τὴν ξεραήλα καὶ θὰ τὰ κάνετε πιὸ τέλειους ἀθρώπους.

Εἴχαμε πεζέψει κοντὰ σὲ μιὰν ἀνάβρα, πού ξεβουρβουλοῦσε λοκάθαρο νερό. Μᾶς εἴχανε φέρει ἐκεῖ οἱ ἀγωγιάτες ἐπίτηδες, γιὰ νὰ φᾶμε λιγάκι καὶ νὰ ξαποστάσουμε. Καὶ λοιπὸ στρωθήκαμε πάνου στὰ χορτάρια κι ἀρχίσαμε νὰ ρουκανίζουμε κολιὸ ἁρμυρὸ μὲ ψωμὶ καὶ μὲ χλωρὸ κρομμύδι, πίνοντας κι ἀπ' τὸ νερὸ ἐκεῖνο τ' ἀθάνατο, κατόπι λιγάκι τυρὶ καὶ πάλε νερό· καὶ τέλος οἱ ἀγωγιάτες μᾶς ἁπλοχερίσανε ἀγριοφράουλες, πού τὶς εἴχανε μαζέψει πάνου στὸ βουνό, ὄντας ὁδοιπορούσαμε.

Πιστέβω, ἀναγνώστη μου, νὰ ζούλεψες ἀφτὴ τὴν ὥρα ἕνα τέτοιο ξοχικὸ γιόμα καλύτερ' ἀπό 'να καρδινάλικο τραπέζι. Γειά σου, ἀναγνώστη μου, ἐχτιμῶ τὴν καλαιστησία σου. Μὰ ἐπειδὴς δὲν ἔχω τὴ μαγικὴ δύναμη νὰ σὲ φιλέψω γιὰ τὴν ὥρα ἕνα τέτοιο γιόμα, θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μ' ἀφίσεις ἐδῶ λιγάκι, ν' ἀποκοιμηθῶ μὲ τοὺς συνταξιδιῶτες μου σ' αὐτὴ τὴ χαριτωμένη κοιλάδα, γιατ' εἶμαι κουρασμένος, βράδιασε κιόλας. Κ' ἐγὼ γι' ἀφτή σου τὴ χάρη νωρὶς-νωρὶς νὰ ξυπνήσω σ' ὑποσκέβουμαι, γιὰ νὰ ξακολουθήσω τὴ δήγησή μου ὥς τὸ τέλος. —Καλὴ νύχτα μας, λοιπόν, ἀναγνώστη μου...

Β'. ΖΩΗ! ΖΩΗ!

— Καλημέρα, φίλε μου. Οἱ νύχτες, βλέπεις, μικρὲς τὸ καλοκαίρι, κι ἀπ' τἄλλο μέρος οἱ ἀγωγιάτες μᾶς ξυπνήσανε ἀβγή, γιὰ νὰ ξακολουθήσουμε τὸ δρόμο μας μὲ τὴ δροσιά.

Ὤ τί ὄμορφη πούναι ἡ ἀβγὴ μέσ' στὸ λαγκάδι! λὲς καὶ βρισκούμασταν ἀκόμα στὴν ἄνοιξη κι ὄχι στοῦ καλοκαιριοῦ τὴν καρδιά· ἀγεράκι μαλακὸ καὶ μοσκοβολισμένο χαϊδέβει ἀνάλαφρα τὰ φύλλα τῶ δεντρῶν καὶ τῶ χαμοκλαδιῶνε καὶ κεῖν' ἀφίνουν ἁπαλὸ ψουψούρισμα ἡδονικὸ καὶ τινάζουν τ' ἀβγερινὸ δροσόπαγο καὶ ραίνουνε μὲ δάρτο τὰ λουλούδια πούναι στρωμένα γῦρο στὴν περικυκλωσιά τους· κ' ἐκεῖνα δέχουνται τὶς σταλίδες του καὶ τὶς φοροῦνε, σὰ διαμαντόπετρες θεόσταλτες, που τοὺς στολίζουν τὰ ὄμορφα κεφάλια καὶ χύνουνε ζωηρότερα τὰ χρώματα καὶ τὶς ἐβωδιές τους. Καὶ παίζουνε κάτ' ἀπ' τὰ χόρτα κι ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα τὰ σερπετὰ ἀλογάριαστα. Ξυπνήσανε καὶ τὰ ζουζούφια ἀρίφνητα, ζῆνες, μῦγες, σφῆκες, μέλισσες, σκαθάροι, πεταλοῦδες, ἀκρίδες κι ἄλλα χίλια δυὸ εἴδη· κι ἀνακατώνεται τὸ βούϊσμά τους μὲ τῶν κλαδιῶν τὸ θρό, πού θαρρεῖς, κρατοῦν τὸ μπάσο στὴ μεγάλη μουσικὴ ἁρμονία, πού χύνει γῦρο μας ἡ φύση· ἐνῶ τὸ πρίμο τὸ ἐχτελοῦνε μὲ τέχνη ἀδίδαχτη καὶ γλύκαν ἄφταστη μέσ' ἀπ' τὰ σύδεντρα οἱ καρδερίνες, τὰ σκαθιά, οἱ σπῖνοι, τὰ κοτούρια, οἱ σκορδαλοί, τὰ φλώρια καὶ τ' ἄλλα τὰ κελαϊδικὰ πουλιά, μαζὶ μ' ἀφτὰ κι ὁ ντροπαλὸς ὁ κοῦκος. Κι ἀπὸ παντοῦ σὲ τριγυρίζει μιὰ γλυκιὰ ζέστα καὶ μιὰ ἀδιόριστη ἐβωδιὰ ποῦ σοῦ μεθοῦνε ὅλο τὸ αἰσταντικό.

Κ' ὑψώνετ' ἀπὸ πάνου μας περήφανα ὁ Χορτιάτης, τ' ἀπέθαντο βουνό, μὲ τὴν κορφὴ τὴ φουντωτὴ στ' ἄπειρο βυθισμένη. Καὶ κοιτάζω, κι ἀκούγω, καὶ ξαναγεννιοῦμαι ἐγὼ τὸ δύστυχο θῦμα τοῦ δασκαλισμοῦ!

«Οἱ ἰδέες δὲ βρίσκουνται μόνο μέσ' τὰ βιβλία, βρίσκουνται καὶ στὰ βουνά, καὶ στὰ δάση, στὶς θάλασσες καὶ στοὺς ποταμούς, στὸ φῶς, καὶ τέλος σ' ὅλον τὸ λέφτερο κι ἀνοιχτὸν ὁρίζοντα, φωνάζει ὁ Τζεφφέριες· κι ὅμως ἀλοίμονο πολὺ λίγο εἴμαστ' ἀκόμα συνηθισμένοι μὲ δάφτα»!

Καβαλλικέψαμε λοιπὸν καὶ πάλε τὰ μουλάρια μας καὶ τραβήξαμε κατὰ τὸ ἡλιόβγαλμα. Κοντὰ τὸ μεσημέρι μπαίναμε μέσα στὴ Γαλάτιστα. Ἕνας κυρμέντιος δεμένος ἐκεῖ κοντά, ἅμα εἶδε τὴν ἐπίσημη συνοδιά μας, ἀρχίνησε νὰ μᾶς προσφέρνει τὶς νομιζάμενες τιμές· καὶ καμιὰ δεκαριὰ σκυλιὰ σὲ διάφορες φωνὲς τονίσανε μιὰν ἁρμονία ἀνάλογη γιὰ τιμητικὸ μάρς τοῦ ἐρχομοῦ μας. Προχωρήσαμε παραμέσα· δρόμοι βρώμιοι, σὰν ἀπὸ γουρούνια ὀργωμένοι· σὲ μιὰ πλατέα εἴτανε μιὰ βρύση· δυὸ τρεῖς γριὲς γυναῖκες κι ἄλλες τόσες νιὲς γεμίζανε τὰ λαήνια τους καὶ μᾶς παρατηρούσανε, πού περνούσαμε σὰν ξεπεσμένοι τσελεμπῆδες καὶ κουνιούμασταν ξεκάρφωτοι, σὰν ξυλένιοι Φασουλῆδες, πάνου στὰ σαμάρια μας—τῶ μουλαριῶνε μας δηλαδὴ τὰ σαμάρια.

Κι ἅμα περάσαμε τὴ Γαλάτιστα, μπήκαμε πάλε σ' ἕνα λόγκο τῆς ἴδιας βουνοσειρᾶς καὶ περπατούσαμε ἔτσι κάμποσες ὧρες λατρέβοντας τώρα μιὰν ἄλλη της κορφὴ τὸ Χολομῶντα. Πηγαίναμε τέρατέρα ἀπ' τὴ νοτινὴ ποδιά του, ὥς που νὰ βροῦμε τὸ φάραγγα πού περνάει ἀπ' ἀνάμεσα τῆς βουνοσειρᾶς, οὔθε ἀπόμνησκε ὕστερα λίγο ὕψωμα ν' ἀνεβοκατεβοῦμε γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ χωριὸ τοῦ φίλου μου, πούναι χτισμένο στὴ βορινὴ ποδιὰ τοῦ Χολομῶντα.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ βραδὶ βράδι μπαίναμε μέσ' στὴ Λαρίγκοβα ἴσια ἴσια τὴν ὥρα, πού γυρίζανε ἀπ' τὴ βοσκὴ οἱ ἀγελάδες, κ' ἔτσι ἑνωθήκαμε μαζὶ σὲ μιὰ συνοδιά, «ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων».

Στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου τοῦ Βάσκα μᾶς ποδεχτήκανε μὲ μεγάλη χαρὰ κ' ἐκείνη τὴ βραδιὰ σφάξανε ἕνα κατσικάκι γιὰ νὰ μᾶς φιλέψουνε· κ' ἔραγα κ' ἤπια καὶ κοιμήθηκα ἐφτυχισμένος, ἐφτυχισμένος ἀπ' τῆς ἐξοχικῆς ζωῆς τὸ ξεφάντωμα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς Χερσόνησος εἶναι βέροι Ρωμιοὶ καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς τοὺς διαφιλονικήσει· μιλοῦνε Ρωμαΐικα μὲ προφορὰ Ἑλληνικώτατη, (ὄχι βέβαια τὴν ἀρχαία, γιατὶ ἐκείνη πέθανε καὶ—μ' ὅλη τὴν ἐνάντια γνώμη τοῦ συχωρεμένου τοῦ Οἰκονόμου καὶ τοῦ ἀσυχώρετου τοῦ Παπα...δημητρακόπουλου — μήτε τὴν ξέρουμε μήτε κακὸ νἄχουμε), ἔχουν ἤθη κ' ἔθιμα ρωμαΐικα, χοροὺς ρωμαΐικους, τραγούδια ρωμαΐικα. Τὸ πουρνὸ πήγαμε μαζὶ μὲ τὸ φίλο μου νὰ κάνουμε μιὰν ἐπίσκεψη στὸ σκολειό, ἕνα χαμώγι μαγαζὶ μὲ μερικὰ ρέπια ἀπὸ θρανία· στοὺς τοίχους του κρέμουνταν οἱ χάρτες τοῦ Ζαφειρόπουλου, σὰ σέλλα ἀπὸ γάντι στὴ ράχη ψωριάρη γαϊδάρου.

Παιδιὰ καμιὰ πενηνταριά· ὁ δάσκαλος εἶχε μπροστά του τὴν ἀνώτερη τάξη, πεντέξη χωριατόπουλα, τὸ μεγαλύτερο ὥς δώδεκα χρονῶ, καὶ τὰ δίδασκε:

«*Φασὶν ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα...*»

μὲ τέτοιον τρόπο, πού μ' ἔκανε νὰ μπῶ σὲ πειρασμό, μήπως ὁ ἐλλογιμότατος εἶναι τίποτες ἀπομεινάρι ἀπ' τὴν ἐποχή, πού εἴτανε φωνήεντα τὰ ζῷα.

Εἴτανε ἀπὸ τοὺς βουργαρόφωνους ἐκείνους Ἕλληνες ἢ Ἑλληνόφρονες Βουργάρους, ὅπως θέλετε, καὶ μὴν ξέροντας τὰ ρωμαΐικα ἀπ' τὴ μάννα του, ἔμαθε μόνε τὴν καθαρέβουσα στὰ σκολειὰ καὶ δάφτηνε δοκιμάζοντας γιὰ λεχτικὸ ὄργανο προσπαθοῦσε νὰ δώσει νὰ καταλάβουνε στοὺς μικροὺς ἐκείνους διαβόλους, τί κάμνανε τὰ ζῶα, ὄντας εἴτανε *φωνήεντα*, καὶ τί παθαίνουνε τὰ φωνήεντα, ὄντας διδάσκουνται ἀπὸ ζῶα. Ὡστόσο, ἂς εἶναι καλὰ ὁ καημένος, μᾶς περιποιήθηκε σὲ Ἑλληνοβουργάρικη καθαρέβουσα, κ' εἶπε κ' ἕνα παιδὶ νὰ παραγγείλει τὸ γείτονα τὸν *καφετζὸν* (ἔτσι τὄπε), νὰ μᾶς φέρει ἀπ' ἕναν καφέ.

»θὰ μπιστεφτεῖτε τὴν καλοσύνη μ' ὅσο γίνεται αἰώνιο ἀξέχαστο θύμισμα· τρίτο, ἔχουμε ναφτικὸ ὕστερα ἀπὸ τὸ δικό σας τὸ πιὸ μεγάλο. Καὶ λογαριάστε! πιὰ τύχη σπανιώτερη ἢ πιὰ ὀχληρότερη στοὺς ὀχτροὺς παρὰ ἂν ἡ δύναμη πού θὰ »προτιμούσατε κοντά σας καλύτερα παρὰ πολλὰ »χρήματα καὶ πολλὲς χάρες, ἀφτὴ ἃ σᾶς ἔρχεται »ἀφτοπρόσφερτα ὄχι μόνο ἀκίντυνη κι' ἀνέξοδη, »παρὰ καὶ μὲ τριπλὸ μάλιστα (40) δῶρο, μ' ἀρ»χοντιᾶς στὰ μάτια τοῦ κόσμου, χάρης ἀπ' ὅσους »θὰ βοηθῆστε, γεροσύνης σ' ἐσᾶς τοὺς ἴδιους; Σ' ὅλη »τὴν ἱστορία μόλις σὲ λίγους ἔσμιξαν ἀφτὰ ὅλα ἀν»τάμα, καὶ λίγοι σὰ χρειάζουνται συμμάχους ἔρ»χουνται σ' ὅσους καλοῦν ὄχι λιγώτερο δινοντας ἀ»σφάλια καὶ τιμὴ παρ' ὅ,τι θὰ λάβουν. Καὶ τὸν »πόλεμο πού λέμε θὰ φανοῦμε χρήσιμοι ὅπιος σας »φαντάζεται πὼς δὲ θὰ γίνει, σφάλλει, καὶ δὲ βλέ»πει τοὺς Λάκωνες πὼς ἀπὸ φόβο σας τόνε θέλουν, »καὶ πὼς οἱ Κορθινοί, πού ἔχουν τόση ἐπιρροὴ μαζί »τους καὶ σᾶς εἶναι ὀχτροί, ἦρθαν ἐδῶ νὰ μᾶς προ»λάβουν, μὲ σκοπό, σὰ σᾶς χτυπήσουνε, νὰ μὴ μᾶς »παρατάξει ἀντίκρυ τους μαζὶ ἡ κοινή μας ἔχτρα, »κι' ἔτσι πάθουν πάθημα διπλό, χωρὶς μήτ' ἐμᾶς »νὰ βλάψουνε μήτε ν' ἀσφαλιστοῦν οἱ ἴδιοι. Δική »μας πάλι δουλιὰ νὰ προκάνουμε, ἐνῶ προσφέρνει ὁ »ἕνας δέχοντας τὴ συμμαχία ὁ ἄλλος, καὶ νὰν τοὺς »προσυνωμοτοῦμε κάλια παρὰ νὰν τοὺς ἀντισυνωμο»τοῦμε.

34. »Κι' ἃ λένε πὼς δὲν εἶναι δίκιο νὰ δέχεστε »τοὺς δικούς τους ἄποικους, ἂς μάθουν πὼς κάθε »ἀποικία μὲ τὴν καλοσύνη τιμάει τὴν πατρίδα, μὲ »τὴν ἀδικία ἀποξενώνεται· γιατὶ δὲ στέλνουνται »σκλάβοι οἱ ἄποικοι, παρὰ ἴσοι μὲ τοὺς λοιποὺς πού »μένουν. Καὶ πὼς ἀδικοῦσαν εἶναι φανερό. Γιατί »ὅταν τοὺς προτείναμε νὰ κρισολογηθεῖ ἡ Ἐπίδαμνο, »ἀφτοὶ προτίμησαν μὲ πόλεμο καλύτερα κι' ὄχι μὲ τὸ σωστὸ νὰ ξεδιαλύνουν τὰ παράπονά τους. Κι' ἂς »σᾶς ἀνοίξει λίγο τὰ μάτια τὸ πὼς φέρνουνται μ' ἐ»μᾶς τοὺς δικούς τους, ὥστε νὰ μὴ σᾶς παρασύ»ρουνε μ' ἀπάτη, μήτε μὲ ρητὰ παρακάλια νὰ μὴ »σᾶς μαλάξουν. Ὅσο λιγώτερα ἡ καλοσύνη πρὸς ἀν»τίπαλους, τόσο καὶ πιὸ λίγο τὸ μετάνιωμα κι' ὁ »φόβος σου νὰ πάθεις μιὰ μέρα.

35. »Καὶ δὲ θὰ χαλάστε μήτε τοὺς ὅρκους σας »μὲ τοὺς Λάκωνες, ἃ μᾶς δεχτεῖτε, ἀφοῦ δὲν εἴμα»στε μὲ κανένα μέρος συμμάχοι. Γιατὶ οἱ ὅρκοι ὁρί»ζουν, ὅπια ἑλληνικὴ ἀποικία μένει ἀσύμμαχη, μπο»ρεῖ νὰ πάει, ἃ θέλει, μ' ὅπιο μέρος ἀγαπᾶ. Καὶ »θἆναι ἀλήθια πρωτάκουστο νὰ ναφτολογοῦν ἀφτοὶ »ἀπὸ τοὺς ὁρκιστούς, καθὼς κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἑλ»λάδα κι' ἀπὸ τοὺς δικούς σας μάλιστα ὑπότε»λους, κι' ἔπειτα νὰ μᾶς ἀποκλείνουν ἐμᾶς ἀπὸ τὴ συμμαχία ποὺ σκοπέβουμε κι' ἀπὸ κάθε ἄλλη συν»τρομή, καὶ (41) νὰν τὸ λὲν κι' ἀδίκημά σας ἃ στέρ»ξτε ὅσα σᾶς παρακαλοῦμε Ὅμως πολὺ περισσότερο »θὰ παραπονεθοῦμε ἐμεῖς ἃ δὲ σᾶς πείσουμε. Γιατὶ »ἐμᾶς, ὄντας σὲ κίντυνο κι' ὄχι ὀχτροὺς, θὰ μᾶς ἀ»πορρίψτε, ἀφτοὺς ὅμως, ὀχτροὺς σας κι' ἐνῶ κινοῦν »καταπάνου μας, ὄχι μοναχὰ δὲ θὰν τοὺς σταμα»τῆστε, παρὰ καὶ θὰ παραβλέψτε ἃ δυναμώνουνται »ἀπὸ τὸ δικό σας κράτος. Ἄδικα ὅμως, γιατὶ ἢ »πρέπει κι' ἐκεινῶν νὰ μὴν τοὺς ἀφίστε τὸ στρατο»λόγημα ἀπὸ τοὺς δικούς σας τόπους, ἢ τότες νὰ »μᾶς στεῖλτε κι' ἐμᾶς βοήθια ὅπως φωτιστεῖτε, μά»λιστα καὶ νὰ μᾶς δεχτεῖτε ὁλοφάνερα καὶ νὰ μᾶς »συντρέξτε. Καὶ πολλά, ὅπως ξηγήσαμε στὴν ἀρχή, »σᾶς παρουσιάζουμε ὠφέλιμα, καὶ πρῶτο πρῶτο πὼς »ἔχουμε ὀχτροὺς μας τοὺς ἴδιους κι' οἱ διό (42) — »κι' ἀφτὸς εἶναι ὁ πιὸ πιστότερος (43) δεσμὸς —

(40) προσέτι φέρουσα. Ἴσως παραστατικώτερα προσεπιφέρουσα.

(41) εἶτα. Ἴσως ἔτι δ'.

(42) ἡμῖν. Νομίζω ἀμφοῖν.

(43) σαφεστάτη=ἀληθεστάτη, ἀσφαλεστάτη.

Εἶχε μάλιστα καὶ τὴν καλοσύνη νὰ καθίσει τὰ παιδιὰ κάτου, ἀπὸ διάκριση μήπως μᾶς πιάσει νύστα, ἢ μήπως τὸν πιάσουμε σὲ κανὰ Ἑλληνιστικὸ ράλτσο.

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΜΩΣΑΪΚΑ

Ἀπὸ τοὺς μύθους Ἰβὰν Κριλόφ.

ΚΑΤΑΡΡΑΧΤΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ

Ἀπόνα βράχο ἀπόκρεμνο πηδῶντας
Τρέχει ἕνας καταρράχτης δρασκελῶντας
Στὸ δρόμο τὸ μακρύ του ὅ,τι εὕρει μὲ βουή·
Ἐνῶ κρυμμένη στὸ βουνὸ ἀπὸ κάτω
Μιὰ ταπεινὴ πηγή, λές, ἐκοιμᾶτο,
Μέσ' στὴ στενὴ λεκάνη της, χωρὶς πνοή...
Κι ὅμως! τόσο εἶν' ἐτούτη ξακουσμένη
Ποῦ ἐδῶ ὅλοι τρέχουν οἱ σακατεμένοι
Ἀπὸ παντοῦ, νὰ πιοῦν, νὰ γιατρευθοῦνε
Καὶ μιὰ γιὰ πάντα νὰ δυναμωθοῦνε...
«—Ἀλήθεια κι ἀπ' ἀλήθεια! λέει περνῶντας
Μιὰ μέρα ὁ καταρράχτης στὴν πηγή· «θαρρῶ,
Ἔξω φρενῶν ὁ κόσμος θἆναι, ἀφοῦ ζητῶντας
Τρέχει νὰ ἰδεῖ τὸ τσ' ὀλίγο σου νερὸ
Χωρὶς κἂν καὶ σὲ μένα νὰ πλησιάζει
Καὶ τὰ πηδήματά μου νὰ θαυμάζει...
Οἱ τόσοι σου ἐπισκέπτες, στὸ Θεό σου
Γιὰ πές μου,τί νὰ βρίσκουν στὸ νερό σου;»
Κ' εἶπε ἡ Πηγή: «Σὺ τοὺς ζαλίζεις μόνο,
Μὰ ἐγώ, τοὺς θεραπεύω κάθε πόνο!»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΣΕΡΝΙΚΟ

Ἦταν κοματιασμένα γέργαθα, σκόρπια ἄχυρα, καὶ στὴν ἄκρη δικριάνα· ἕνας λυκοδόκανος κρεμιόταν στὸ παλούκι· στὸν τοῖχο σβουνιὲς ἀπὸ βόϊδα κολλημένες ἐπιταυτοῦ γιὰ ξέρα, ποῦ τὸ χειμῶνα καίγουνται σὰν ξύλα. Στὸ σκαφίδι ζυμώνει ἡ Ρουμπίνα, μιὰ ψηλόλυγνη γυναῖκα, ἄστηθη, ξεραγκιανή, μὲ μαῦρα μάτια ποῦ τ' ἀσπράδι τους κιτρίνιζε· ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ Δικαίου, ἄντρα ἰσαμεκειπάνου, γεροῦ, μελαψοῦ, μὲ μαῦρα μαλλιὰ καὶ γένεια· δυὸ θηλυκά, διπλάρια τους, βύζαιναν τὰ μαστάρια μιᾶς γίδας, ποῦ ἔστεκε ἀκούνητη ἀπάνωθέ τους. Πότεπότε ἡ γυναῖκα ἔσπρωχνε τὴ γίδα κατὰ τὴ μεριὰ τοῦ δῶθε καὶ τοῦ κεῖθε παιδιοῦ· καὶ τὸ παιδὶ ἄδραχνε μὲ τὸ στόμα τὸ μαστάρι. Ὁ Δικαῖος ἑτοίμαζε τὴν ἀπόχα νὰ πάῃ γιὰ τὰ ὀρτίκια.

Ἡ Ρουμπίνα: «Δικαῖε, μὴ πᾶς γιὰ ὀρτίκια ἀποσπερεῦ· διάκες καὶ χτές... μόνε θυμοῦ πῶς στὴν καλύβα ὥρα τὴν ὥρα κραζει σε ἡ φωνή... κι' ἀγροίκα ποῦ σ'τὸ λέω»·—ἀποτελειώνει τὸ ζύμωμα καὶ κάθεται ἀνασκουμπωμένη σ' ἕνα σκαμνί· ὁ ἴδρωτας τρέχει στὸ πρόσωπό της. — «Γιὰ μένα ὁ λύχνος στέρεψε στὸ σπιτικό μας... Ὅθε κι' ἂ γείρω θανατίσιμα τὰ λόγια σου θ' ἀγροικήσω... Ὅθε κι' ἂ κάτσω τὰ κόπια μου θὰ ἰδῶ χαμένα, ρημαγμένα... Ἀπὸ τὸν ἴδρω μου καὶ ἡ γῆς μαλάκωσε καὶ ἡ πέτρα... Δουλεύω σὰν σκάσῃ τῆς αὐγῆς τὸ φῶς ὡς τὴ νυχτοῦλα... Παραρηγμένη, ἀπόμερη, καὶ καταρρονισμένη... Τὰ λόγια σου σὰν τὴν ὀχιὰ μοῦ βύζαξαν τὰ στήθια καὶ λυώσανε, καὶ πέτσιωσαν καὶ δὲ μποροῦνε τώρα ν' ἀναστήσουνε γενιά... Μὲ γδαρες ἀπὸ σάρκα... μοῦ ρούφηξες τὸ αἷμα μου... καὶ γὼ δικιά σου πάντα καὶ γλυκολόγα ἐσταθηκα· τὸν πόνο νὰ σταλαζω πάντα μου καὶ παντοτεινὰ στὰ κούφια ἀγέρια. Μοῦ καψες τὴν καρδοῦλα μου καὶ μ' ὄβρισες, Δικαῖε.. Μιὰν ἀρμαθιὰν ἐμάζωξα τὰ λόγια καὶ τὰ σούρνω ζωπίσωθές μου· ἀγροῖκα ποῦ θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ... καὶ βγῆκε ὁ λόγος σας στὴ ροῦγα... καὶ δὲ γροικῶ παρὰ πῶς λυώνει σίδερο τοῦ χαλικιᾶ στὰ σπλάχνα μου ὁ λόγος... Λάδι καφτὸ μὴ ρήξῃς ἀκόμα στὴ λαβωματιά... Δικαῖε, μὲ ρέβουνε στὴ γῆς τὰ παθια σου ὡσὰν τὰ σάπια κρηάτα τοῦ πληγωμένου ἀγιάτρεφτα· κι' ἀγγίζεις μου τὸ λογισμὸ κατασταυρα, κι' ὠιμὲ, θ' ἀναβοήσῃ παρμένος στὰ βουβὰ νερὰ καὶ θὰ βουλιάξῃ...»

Ὁ Δικαῖος: «Σοῦ εἶπακα κι' ἀκρουμάσου μου. Δὲ θέω νὰ βαρκομαῃς· δὲ θέω νὰ ὀβρίζῃς ἄδικα τοῦ ἀντρό σου!»—θυμώνει καὶ πετῶντας τὰ δίχτυα —«Θέεις ἢ θὰ θεήσῃς νὰ βουλωθῇς;.. μπὰ νὰ σὲ λυώσῃ ἡ κάτου γῆς!.. Καρφὶ στὸ ἀνάβλεμμα σου, καταραμένη, ποῦ ἔσκισες τὰ στήθια μου ἀπὸ γκρίνια. Βύζαξε στὰ μαστάρια σου τ' ἀχαμνερά... βύζαξε, στρίγγλα, τὰ θηλυκὰ ποῦ σέρπουνε στὸ χῶμα σὰ βαθρακάδες, καὶ κρέμουνται στῆς γίδας τὰ βυζιά... ἀποσβολώσου ἄσαρκο κορμί, καὶ γδύσου νὰ πᾶς γιὰ στρίγγλα νὰ γενῇς στὰ νεροτόπια. Σ' εἶσαι γιὰ τὸν καημὸ χαιρόμενη... βουβάσου, κάτσε στὴ γωνιά, καὶ βλέπε ποῦ πααίνω νὰ πλαγιαστῶ στὰ κρηάτα της, ποῦ εἶναι σὰν τὰ νερὰ τὰ κρούσταλλα στὴ ρεματιά!»

Ἡ Ρουμπίνα: «Δικαῖε, θυμιέου, ἐρχόσουνε τὴ νύχτα καὶ τραγούδας, ἢ μοιρολόϊ ἐσκάρωνες γιὰ νὰ μὲ ποθοκάψῃς· ἦταν καιρὸς ποῦ ἀγαπουνες τὸ εἶνε μου γιὰ κάλλι· τὸ κάλλι μου ἐσὺ τόσβυσες· Δικαῖε, τὸ ξέρου ἀπὸ καιρούς. Πρώτη βολὰ στὸ θέρο... ἦρθεν ἡ κοντοσέρβα καὶ σὲ δάγκασε, ἦρθε καὶ ποθοκέρασέ σε ἡ λυσσασμένη· ὄχ τότενες δὲ θὲς νὰ μὲ ζυγώσῃς... δὲ θὲς νὰ μὲ τηράξῃς...»

Ὁ Δικαῖος: «Σώπα γιατὶ διπλὲς βολὲς τὰ μάτια μου ἐλαγκέψανε.Τί ἔχεις καὶ λὲς τὰ λόγια σου, σὰν τὰ φαρμακερὰ σραλάγγια κρεμάζοντάς τα ὀλόγυρα στὰ τέσσερα τειχεῖα τοῦ σπιτιοῦ μας;»—ζυγώνοντάς τη καὶ πιάνοντάς τη ἀπὸ τὸ χέρι τὴ σούρνει καὶ τὴ ρέρνει κάτου ἀπὸ τὴν ἅγια εἰκόνα.— «Μὴ μοῦ κεντᾶς τὸν πόνο, γιατὶ τὸ αἷμα ἀκράτο καὶ ἀσταλαμάτηγο θὰ ὁρμήσῃ καὶ θὰ χυσῇ κατὰ τὴ μοίρα σου. Τὸ ξέρεις καὶ βουβάσου. Θέλω τὴ δόξα τοῦ σπιτιοῦ, καὶ γὼ θὰ τήνε καμω· δὲν εἶσαι ἡ γόνα ποῦ ἡ ζωή μου νὰ δοθῇ ὁλακερή. Τὸ σερνικὸ δὲ μοῦ δοσες· καρτέρει ἀπὸ ταχυά, στέρφα, σὲ δόξα νὰ σὲ καλέσω!..» — Τῆς μιλάει τώρα στ' αὐτὶ μὲ φωνὴ ἀγριεμένη πάντα, μὰ σιγανή. — «Στὸ αἷμα τῆς γενιᾶς σου νὰ ὁρκιστῇς πῶς θὰ τὸ εἰπῇς δικό σου... Πῶς μὲ τὰ μὲ πῶς τόκαμες πρέπει νὰ μολογήσῃς ἐσύ... Τόμου κι' ἂν εἶνε σερνικό... μὰ ἂν εἶνε διαόλου ἡ σπορά, μὲς στὴ σπηλιά... μέσα στὴ γοῦβα ρίχ' το... ὅπου κι' ἂ θές...»

Ἡ Ρουμπίνα: «Τ' ὁρκίζουμαι· μὰ τὴ λύσσα μου θὰ σβύσῃ μόνο τοῦ μνημουριοῦ ἡ σκοτεινιά. Δικαῖε, βουΐζουνε οἱ καμπάνες τῆς ἐρημιᾶς οἱ βουλιασμένες στὴν κατρα, καὶ οἱ φωνὲς οὐρλιάζουνε... στ' αὐτιά μου, ὄντας σὲ ἀκαρτερῶ... Τὴ μάνητα τοῦ γδικηωμοῦ ποιὸς θενὰ μοῦ πλερώσῃ;.. Ἀλλοί. γιατὶ μὲ πόνεσες φαρμακερὰ.Βγενούλα; γιατὶ ὁ σάρακας νἀρθῇ νὰ τρίξῃ στὸ τίμιο ξύλο τοῦ σπιτιοῦ;»

Ὁ Δικαῖος φεύγει παίρνοντας τὴν ἀπόχα· βλαστημάει· ἡ Ρουμπίνα πέφτει μπρούμητα στὸ χῶμα καὶ κλαίει· ἡ γίδα φεύγει ἀπὸ τὰ δυὸ θηλυκὰ ποῦ κλαῖνε, τὴν κοιταζει σὰ νοούμενο ζῶ, κι' ἀναχαράζει. Ἡ Ρουμπίνα: «Τὸ σερνικό! Τὸ σερνικό! χαράημερο 'ναι τάχατες στὴ νύχτα τῆς γενιᾶς; Ἡ δόλια ἡ μάννα φταίξιμο τὸ σούρνει στὸ λαιμό της γιατὶ δὲν ἔχει σερνικό!.. Τί φταίω ἂ μέσα μου σὰν ἄχνα ἢ σὰν τὸν κόμπο τῆς δροσιᾶς κρεμιέται ἡ βοῦλα ἡ θεϊκιά;..»

Ἀπὸ τὸ μισοχώρισμα εἶνε τὸ παράσπιτο· εἶνε ἡ καλύβα μ' ἄχερα καὶ ράπες καμωμένη καὶ καλαμωτές· μέσαθε τῆς καλύβας ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Βγενούλας· ἡ Ρουμπίνα σταματάει ν' ἀκρουμαστῇ ζυγώνοντας ζαγὰ-ζαγὰ στὶς καλαμωτές.— Ἡ Βγενούλα: «Πόνοι βουβοὶ ἐλοχέψατε στὸ σπλάχνο μου ποῦ βόγγει· ἡ δόξα σου ἂ μὲ θέριζε καμάρι μου νὰ τὸ εἶχα. Κι' ἂν εἶσαι γόνα σταυρκητοῦ, ποῦ τὰ φτερά σου δέρνεις καὶ λαγαρᾶς τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου, σπολάτη σου! Ἤσουν ἡ ἀξιότη τῆς γενιᾶς καὶ πόνεσέ με· ὁ πόνος μ υ περφάνειά μου!.. Μὰ ἂν εἶσαι τ' ἀσκὶ τ' ἄχυρο, καὶ τ' ἄψυχο κορμὶ τοῦ θηλυκοῦ, βουβάσου, νὰ γένῃ ὁ πόνος σου χαμός, καὶ ψώφα μέσα μου τοῦ Σατανᾶ τὸ ἀνήμπορο κανίσκι... Τότες καὶ γὼ θὰ γυμνωθῶ νὰ δραμω ὅθε τοῦ ἡλιου ἡ λάβρα, λουρίδα καθε κρηάτο μου νὰ ρήχνω γιὰ τὰ ὄρνια, κρεμόντας τὰ μαστάρια μου ὀχιὲς νὰ τὰ βυζάνουν, νὰ ἐφραθοῦνε, βρύσες γαλατερὲς νὰ ποτι-

---

»ὀχτροὺς μάλιστα ὄχι ἀσήμαντους, παρὰ μὲ δύναμη »νὰ βλάψουν τοὺς ἀντίστεκους χωριστούς (44). Ἔ»πειτα ὅτα ναφτικιὰ σᾶς προτείνεται ἡ συμμαχία »κι' ὄχι τῆς στεριᾶς, δὲν εἶναι ἰσόβαρος ὁ ἀποξε»νωμός της, παρὰ, ἂ δὲ γίνεται ν' ἀμποδίστε σ' ὅ»λους τὰ καράβια, τότες, τὸ καλύτερο, τὸν πιὸ γερό »τους ἔχετέ τονε φίλο.

36. »Κι' ὅπιος νομίζει πὼς εἶναι ναὶ ὠφέλιμα »τὰ λόγια μας, φοβᾶται ὅμως μήπως, ἂν πεισθεῖ, »χαλάσει τοὺς ὅρκους, ἂς μάθει πὼς ἡ παραδοχὴ »ποὺ τὸν τρομάζει μὲ τὸ δυνάμωμά σας πιὸ θὰ φο»βίσει τοὺς ὀχτρούς, κι' ἡ μὴ παραδοχὴ ποὺ τὸν »ξεννιάζει μὲ τ' ἀδυνάτισμά σας μπροστὰ σὲ γεροὺς »τοὺς ὀχτρους πιὸ θὰν τους δώσει τόλμη, καὶ πὼς »τώρα δὲν ἀποφασίζει τόσο τί θὰ γίνει ἡ Κέρκυρα »παρὰ καὶ τί ἡ Ἀθήνα, μήτε τῆς φροντίζει τὰ πιὸ »ὠφέλιμα ὅταν, ἐνῶ τὸν ἀντικρύζει ὁ πόλεμος ποὺ »δὲ θὰ λείψει, ἀφτὸς ἀπὸ τὴν ἔννια τῆς στιγμῆς διστάζει νὰ κερδίσει μέρος ποὺ ἂ θὰ πάει μαζὶ ἢ »ἀντίθετα σημαίνει ἀποτελέσματα ὑπερβολικά.Γιατὶ »βρίσκεται κατάλληλα κι' ὡς πρὸς τῆς Ἰταλίας τ'ἀ»κρινὸ ταξίδι κι' ὡς πρὸς τῆς Σικελίας, ἔτσι ποὺ »νὰ μὴν ἀρίσει ἐδῶ νὰ φτάσει στοὺς Πελοποννησιῶ»τες ναφτικὸ ἀπὸ κεῖ, καθὼς καὶ νὰ προβοδίσει ἀπὸ »δῶ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη, κι' εἶναι καὶ σὲ κάθε ἄλλο »ὠφελιμώτατο. Καὶ μ' ἕνα λόγο—ποὺ τὰ συμποσώ»νει ὅλα, σύνολο καθέκαστα—ἀφτὸ ἴσως σᾶς δείξει »νὰ μὴ μᾶς παραιτῆστε. Τρία εἶναι τῶν Ἑλλήνων »τὰ σημαντικὰ ναφτικά. Ἂ λοιπὸν τὰ διό τους ἀ»διαφορῆστε κι' ἑνωθοῦν, τότες θὰ ναβμαχῆστε μὲ »Κερκυραίους μαζὶ καὶ Πελοποννησιῶτες· ἂν ὅμως »μᾶς δεχτεῖτε, νὰ τὰ καράβια μας καὶ θἄχετε τόσα »παραπάνου σὰν πολεμᾶτε.»

Σὰν ἔτσι μίλησαν οἱ Κερκυραῖοι· κι' οἱ Κορθινοὶ κατόπι τους κάπως ἔτσι.

(44) Τὰ ΧΡ μεταστάντας. Γράφε δίχα στάντας. Πρβ. 6, 10 εἰ δίχα ἡμῶν τὴν δύναμιν λάβοιεν— πάνυ ἂν ξυνεπιθοῖντο.

στοῦνε... καὶ τὴν κοιλιὰ ν' ἀγκομαχάῃ σὲ ἀσφαλαχτοὺς ξαιμάτωτη θὰ τὴν κυουλῶ, καὶ θὰ τὴ σέρπω ξέγδαρη στὰ ξυμητὰ κοτρώνια!.. Καὶ τὰ κρυφά... ὤ, σχώρα με, νὰ μὴ τὸ ξεχειλήσω, μέγα θέ μου, συχώρα με!»

Σ' ἕνα θαμπὸ καθρεφτάκι πλησιάζει τὸ κεφάλι της καὶ κοιτάζει τὴν ὀμορφιά της. Ἡ Ρουμπίνα κρυφοτηρῶντας τη μέσα ἀπὸ τὶς καλαμωτὲς λυώνει ἀπὸ ζήλεια, βλέποντάς τη γυμνὴ νὰ σαλεύῃ τὴ γιομάτη κοιλιά, στεφανωτὴ καὶ κοκαλένια στὴ γιαλάδα· τὰ μαρμαρωτὰ σὰν τοὺς καρποὺς τῆς ἀχλαδιᾶ τὰ βυζιά της, ποῦ ἕτοιμες ρόγες κρέμουνται προσμένοντας τὰ χείλια τοῦ νειοῦ ποῦ λαχταρίζει· τὰ μπράτσα ποῦ ἀνεβοκατεβαίνουν στρογγυλά, τὰ σκαλιστὰ λαιμὰ ὅπου λαγκεύουνε· τὰ λαγώνια ποῦ λυγώνουνται κινιούμενα· καὶ τὰ μεριὰ ποῦ τρέμουνε γερὰ σφιχτὰ στὴ δέση τους.

Ἡ Ρουμπίνα: «Ἀλλοίμονο σὲ μένα! Μιὰ μάννα δὲ μᾶς γέννησε; Ποιὰ μοίρα ἐσένα ἐμοίρανε τὸ κάλλι σου νὰ δώσῃ ἁπλοχεριές;..»

Ἡ Βγενούλα: — ἀκούγοντας ἐτοῦτα τὰ λόγια ντύνεται γλήγορα καὶ τραβιέται κατὰ τὸ βάθο τῆς καλύβας. Ἡ Ρουμπίνα ἀπὸ μάνητα τραβάει καὶ ξεσκίζει τὰ στερεμένα της στήθια.— Ἡ Βγενούλα: —ἀπὸ μέσαθε, κοντὰ στὶς καλαμωτὲς τώρα.— «Τὸ ξέρεις καὶ τὸ μολογᾶς;.. Ὡστόσο, ἀδερφή, χόχλαζε ὁ πόνος μέσα μου γιὰ χάρη σου, καὶ ἡ παιδογόνα στὰ κρυφὰ γκαστρία... γυμνώθηκα νὰ ἰδῶ τὶς χαρακὲς καὶ τὰ σημάδια ποῦ προμηνᾶνε...»

Ἡ Ρουμπίνα: — κλαίοντας· ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῆς καλαμωτῆς. — «Ὅσο καὶ νὰ τυραγνηστῆς δὲ γνοιάζουμαι... μονάχα δερνοκόβουμαι τὸ πῶς θὰ σκεπαστῆ... στὸν πισωνήλιο πάγαινε νὰ μὴν ἀκῶ τὰ λόγια...»

Ἡ Βγενούλα: «Μήνυσε λόγο στὰ στερνὰ πῶς γέγνα καρτερεῖς... νὰ μαθεφτῆ στὴ ρούγα... κι' ἀπὲ ὁ λόγος σκέπεται...»

Ἡ Ρουμπίνα: «Ὦ νἄνοιγε ἡ γῆ καὶ νὰ μὲ φά! Νά πεφτε ἀστροπελέκι νὰ μᾶς ἐκάψῃ καὶ τοὺς τρεῖς... Κι' ἃ δὲ γενιέται σερνικό;.. κι' ἃ δὲ φτυχήσῃ ἡ δόξα σου νὰ φέρῃ τὸ βλαστάρι... Ἔτσι ἃ δὲ τὸ καλομελετῶ, χαρὰ νὰ μὴν ἰδοῦσι τὰ μάτια μου, ποῦ τἄκαψες, Βγενούλα, μὲ τὴ γερανόπετρα καὶ πυκροχύνουν δάκρυ...»

Ἡ Βγενούλα: «Τὰ σπλάχνα μου θὰ σκίσω νὰ τὰ μοιράσω στὰ γεράκια... στὸν ἐγκρεμὸ θὰ κυουλιστῶ...»

Ἡ Ρουμπίνα: «Μάννα ἤθελες γιὰ νὰ γενῆς μ' ἀντρὸς δικοῦ μου ἀμάχη;.. Θὰ τιμωριέσαι καὶ θὰ φτῆς τὸ αἷμα· καὶ στὸν πόνο σου ἡ ψυχή μου νὰ δακρυολογάῃ... Καὶ σὺ δὲν πόνεσες τὸ κὰ γιὰ νὰ μὲ παραρῆξῃς;..

Ἡ Βγενούλα: «Τό καμα γιὰ τὴ δόξα σου... Πάλε δικό σου εἶνε... δέξου το καὶ δοξάσου το... καμάρι σου νὰ γένῃ...»

Ὁ Δικαῖος: — Χτυπάει τὴ θύρα — «Ἄνοιξε, Ρουμπίνα,καὶ μετάνοιωσα· δὲ διάκα στὸ κυνῆγι» — μπαίνει χαρούμενος καὶ γελαστός.— «Τ' ἀποσπεροῦ θέλω ἡ γωνιὰ νὰ μὲ δεχτῆ μὲ χόβολη, καὶ ἡ γυναικούλα μου μ' ἀγάπη.... Μὴ μ' ἀποπέρνεις....κοίτα δώ....» —ἡ Ρουμπίνα πασπατεύει ν' ἀνάψῃ τὸ λυχνάρι, καὶ δὲν τὸν κοιτάζει—«σοῦ κρούω τὸν Πύργο τάχα,γιὰ δῶσε ἀκρουμασμὸ,Κυρὰ....» —τώρα σιγώτερα—«μέσα εἶνε; στὴν Καλύβα; μίλα ντέ!»

Ἡ Ρουμπίνα: «Ναί, μέσα».

Ὁ Δικαῖος: —ἀγγίζοντάς τη περιπαιχτικὰ στὸ κεφάλι—«Γιὰ νὰ σὲ εἰπῶ, τὶς πῆτες θὰ φᾶμε ἀποσπεροῦ; Ἔτσι μοῦ φάνη τάχα· ἔτσι καὶ τότες γιὰ θυμοῦ....σκαρφάλωσα στὸν τοῖχο, κ' ἦρθα στὸ σπιτικό σας....εἴασστε δυὸ καὶ ἀρφανά....Σ' ἀγάπουνα, μὰ τὸ μάτι μου λάγκευε στὴ Βγενούλα....Ποιὸς τόλπιζε νὰ οὐριμαστῆ,νὰ δέσῃ τέτοια δά....καὶ τώρα»— τὴν ἀγκαλιάζει καλοπιαστικὰ—«ἐσὺ σὰ θές, σὰ μ' ἀγαπᾶς....πέστο δικό σου....»—τὴ φιλεῖ κείνη πικροχαμογελᾶει καὶ δακρύζει—«Δὲ φταίω, γυναῖκα.. τόκαμα γιὰ πινομή.....εἶπα, δυὸ χωράφια....θὰ φτυχήσω στὸ ἕνα....γιὰ πές το ἄδικα τόκαμα μαθές;... Τὸ καμαρώνει καὶ ἡ Βγενούλα...καὶ δοξομάννα ἃ θὰ γενῆ....τὸ σερνικὸ θὰ δώσῃ....καὶ στὸ χαρίζει κιόλαστε....νὰ τί ἄλλο θὲς ἡ δόλια...ναὶ στὸ χαρίζει γιὰ κατάδικό σου νὰ τὸ εἰπῆς καὶ νἄνε....γιὰ ἰδὲς καλοπροαίρετη γυναίκα ποῦ εἶνε... Ἔλα, γυναῖκα, δέξου το....»

Ἡ Ρουμπίνα: «Τί νὰ δεχτῶ; Ἀπὸ τὰ τώρα προλογᾶς καὶ τὸ χαρίζεις κιόλας;....Τί μοῦ μελλε! Κι' ἂν εἶνε τάχα θηλυκό; Ποιὸς θὰ τὸ πετροχωνιάσῃ;....Ὦ, δόλιε καὶ κριματερὲ ποῦ ἐμαύρισε ἡ ψυχή σου στὸ κρῖμα!....Ὄχι τὸ τέτοιο δὰ δὲ γίνεται...ἂν εἶνε κι' ἀπατός σου τὸ θὲς νὰ γείνῃ.....

Ὁ Δικαῖος: «Δὲ γένεται; γιατί, κυρὰ κι' ἀφέντρα; γιὰ ἀγροίκα,θηλυκογενιὰ»—τῆς ἀνοίγει τὸν κόρφο· κείνη τρέμοντας στέκει ἀκούνητη—«γιὰ ἰδὲς πετσιὰ ποῦ ἀργάστηκαν γιὰ νὰ βυζάξουν γόνο! Στέρφα κι' ἄβροχα σύννεφα ὅπου στὴ γῆς δὲ φέρνουν ποτὲ δροσιά, νὰ θρέφουνε τὰ καρπερὰ χωράφια·»— ὕστερα πειράζοντας καὶ περγελῶντας τη— «γιὰ τί-ναξέ τα στὴ νυχτιά· φλασκοτσάμπουνα καλήτερα δὲν εἶδα! Μωρὲ γενιά!....»—τῆς χτυπάει τὰ στήθια καὶ τὴν ἀμπώχνει πέρα.

.....Μεσάνυχτα· στὸ παράσπιτο ἀκούγονται ἀγγομαχητὰ τῆς Βγενούλας· καταμόναχη παλεύει· σὲ λίγο ἀγροικιέται φωνὴ μικροῦ παιδιοῦ:—Ὁ Δικαῖος—ἀπὸ τρόμο πιασμένος — «Πήγαινε σοῦ λέν, Ρουμπίνα· γιὰ τὸ θεὸ πήγαινε νὰ τὴ βοηθήσῃς· καὶ σχώρα τη....δὲν ἔρταιξεν ἡ δόλια».

Ἡ Ρουμπίνα: — ζωφρενιασμένη — «Ἄσε με, μιαρέ!...Τὰ χάδια σου, τὰ καλοπιάσματά σου φύλα τα γιὰ τὸν τάφο!...φτάνει ὁ πόνος μου· πάγαινε σὺ στὸ πανηγύρι τοῦ χαμοῦ....»

Ὁ Δικαῖος: «Ρουμπίνα, θὰ χαθοῦμε...στὸ περικαλῶ....θυμήσου με καὶ γλύτωσε....θὰ σφαῶ σφάζοντάς σας οὔλους, Ρουμπίνα!»

Ἡ Ρουμπίνα γλυστράει μέσα στὸ σκοτάδι γυμνὴ· φτάνει στὸ παράσπιτο καὶ μπαίνοντας μέσα ψαχουλευτὰ καὶ ὁδηγούμενη ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ τὸ ζυγώνει. Ἡ Βγενούλα δὲν ἀκούγεται· πέφτει σὲ βαθὺν ὕπνο. Ἡ Ρουμπίνα ψάχνει, ξεπατάει νὰ ἰδῆ τί εἶνε τὸ παιδί. Ἀπὲ διπλώνοντάς το στὶς φασκιὲς ποῦ ἡ Βγενούλα κάτεχε χοντρὲς καὶ τριχᾶτες, τὸ σφίγγει, τὸ παρασφίγγει ὡς τὸ λαιμό, καὶ ἀκούγεται ποῦ λέει χαϊδευτά—«Ἔνοια σου τὸ παιδάκι μου, γλυκὰ νὰ σὲ κιουμήσω. Κοιμήσου καὶ παράγγειλα παπούτσια στὸν τσαγκάρη....νὰ σοῦ τὰ φτιάσῃ ὁλόχρυσα.....κι' ὅλο μαργαριτάρι....»—Τὸ παιδὶ δὲν ἀκούγεται τώρα.

Ἡ Βγενούλα:—σὰν ἀπὸ τὸν τάφο—«Πές μου τε τί εἶνε;

Ἡ Ρουμπίνα—μὴν ἀκούγοντας ξακολουθάει νὰ λέῃ—«Ὠιμὲ τὰ κοκκαλάκια σου δὲν τρίζουνε γιατ' εἶνε μαλακούλια....καὶ τὰ χεράκια σου δὲ σπαρταρίζουνε γιατ' εἶνε ἀπ' ἀγγελούδια....μονάχα ἀκούω τὴν καρδούλα σου....νὰ τώρα πεταρίζει σὰν τὸ πουλάκι...νὰ τώρα σὰν λάγκεμα ματιοῦ σπαρτάρισε.... ἡ καρδούλα σου, πουλάκι μου, ποῦ πάει;... νὰ τώρα σώπασε....γιὰ στάσου νἀκρουμαστῶ μέσα στὸ στηθάκι σου....ναὶ σώπασε τὸ ψίχουλο ἡ καρδούλα σου..» —ὕστερα γελάει, ὅλο γελάει.

Ἡ Βγενούλα: «Πές μου τε ἂν εἴσαστε χριστιανοὶ τ' εἶνε;.. ιατί θὰ σβύσω! φέρτε μου τὸ παιδὶ νὰ ἰδῶ νὰ τὸ μαραφουλήσω....»

Ἡ Ρουμπίνα:—πάντα μὲ τὴν ἴδια φωνὴ καὶ πότε-πότε γελῶντας τρομαχτικὰ μέσα στὸ σκοτάδι καὶ κρατῶντας περιφασκιωμένο τὸ παιδί—«Σύχασε σὺ....σώπασε σὺ.....καρδούλα μου...σώπασε σὺ πουλάκι μου....νὰ σώπασε....δὲν πεταρίζει πλέο....Τ' ἀκοῦς, Βγενούλα, δὲν πεταρίζει πλέο....»

Ἡ Βγενούλα: «Τί λές; ποιὸ δὲν πεταρίζει;. Ἀλλοίμονο! φέρτε μου τὸ παιδί μου....νὰ ἰδῶ τὸ τ' εἶνε.. .ζουρλαθήκατε;... Δικαῖε! Δικαῖε! ποῦ εἶσαι;... Τὸ θέλω! πέστε μου γλήγορα!...»

Ὁ Δικαῖος ἔρχεται λαχανιάζοντας, τρέμοντας: «Ρουμπίνα, πές.....γιατί ἀργεῖς.....μήνα εἶνε..... πές το....»

Ἡ Ρουμπίνα: «Δὲ σᾶς τὸ εἶπα, μιαροί, πῶς θηλυκὸ γεννήθηκε....καὶ σώπασε ἡ καρδούλα του... καὶ βούλιαξε στὸν πάτο στὰ νερὰ τὸ ψαράκι....δὲ λαχταρίζει πλέο....»

Ἡ Δικαῖος: «Ζουρλαθήκες κιόλο λὲς ἄρατα καὶ τὰ ρήματα; Μωρὲ ψυχὴ δὲν ἔχει; Ποῦ εἶσαι καὶ τὸ τριγυρνᾶς μὲς στὸ σκοτάδι....φέρ' το δῶ.... ἄναψε φῶς νὰ ἰδῶ....» Ἡ Βγενούλα: «Ὠιμένα, ἡ δόλια τί νὰ εἰπῶ, καὶ ξαφνικὸ ποῦ γύρευα!» — Δέρνει τὸ κεφάλι της καὶ κλαίει.

Ἡ Ρουμπίνα—πηγαίνοντας στὴ Βγενούλα, ποῦ κοίτεται στὸ στρῶμα,τὸ φασκιωμένο παιδί—«Νά το καὶ βύζαξέ το, γιατί πεινάει τὸ ἄμοιρο.... Τὸ φάσκιωσα τί κρύωνε ἡ καρδούλα του κ' ἔτρεμε....σώπασε τώρα....δὲν πεταρίζει πλέο....πάρτο....πάρτο νὰ τὸ βυζάξῃς....»

Ἡ Βγενούλα: «Ὠιμένα, κεῖνο κρύωσε τὸ κεφαλάκι του....κεῖνο δὲ βγάνει ἄχνα....Ρουμπίνα! τί τοῦ καμες; λύσ' το γιατί νεκρώθη....Ρουμπίνα! Ποῦ εἶσαι...πέθανε;... τὸ πνιξες, πικατάρατη;... τί σοῦ μελλε, δόλια ψυχούλα!. .»

Πέφτει στὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ, ἀγγίζει τὰ χείλια της καὶ τὸ φιλεῖ. Ἡ Ρουμπίνα ξεμαλλιάζεται στὴν ἄκρη καὶ μοιρολογάει ἄπιαστα κι' ἀστόχαστα λόγια. Ὁ Δικαῖος φέρνει κι' ἀνάβει δαδί· φωτίζεται ἡ Βγενούλα λιγοθυμισμένη, τὸ παιδὶ ἄψυχο στὴ μεριά της, καὶ ἡ Ρουμπίνα ξώφρενη στὴν ἄκρη, προσκυνῶντας καὶ μοιρολογῶντας.

Ὁ Δικαῖος ζυγώνοντας μὲ τὸ δαδὶ τὴ Ρουμπίνα: «Σκύλλα αἱμολάτρα.....πές μου το....γιατί φωτιὰ θ' ἀνάψω νὰ σὲ καψαλοκάψω....Τ' εἶνε;...»

Ἡ Ρουμπίνα: «Νὰ...τ' εἶνε ἡ καρδούλα του.. δὲν τρέμει...πεταρίζει....νὰ τώρα σώπασε....»

Ὁ Δικαῖος βλέποντάς τη σὲ τέτοια κατάσταση πισωδρομάει. Ἡ Βγενούλα συνεφέρνεται. Ὁ Δικαῖος ἔρχεται μὲ τὸ δαδὶ καὶ δίνοντάς το νὰ φωτάῃ τῆς Βγενούλας, κεῖνος ἀρχίζει νὰ ξεδιπλώνῃ τὸ φασκιωμένο παιδί, ποῦ φαίνεται ζάρνου γυμνό, νεκρὸ κατου ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ δαδιοῦ.

Ὁ Δικαῖος καὶ ἡ Βγενούλα:—μὲ μιὰ φωνὴ— «Σερνικό!...»

Ἡ Ρουμπίνα—ξαναλέει ξέψυχα κι' ἀθέλητα— «Σερνικό!....»

Ἐτούτη τὴ στιγμὴ φαίνεται ἡ γίδα στὴν πόρτα. Τοὺς κοιτάζει κι' ἀναχαραζει.

Καρδαμύλη. ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλάνθρωπη Κυρία: «Μὰ τὴν περασμένη βδομάδα κάποιος μοῦ διηγήθηκε ἀκριβῶς τὴν ἴδια ἱστορία!»

Μπάρμπα-Κούτουκας: «Μπορεῖ, κυρία. Ἔκανα, βλέπετε, τὸ ἀσυχώρετο λάθος νὰ μὴν ἀπαγορέψω τὴν τυποκλοπία στὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου».

«Κοίταξε δῶ!» φώναξε ἡ ἡλικιωμένη κυρία. «Θέλω νὰ πάρῃς πίσω τὸν παπαγάλλο τοῦτο ποὺ μᾶς πούλησες. Βρίσκω πὼς βλαστημάει πολὺ ἄσκημα».

«Ναί, κυρία», ἀποκρίθηκε ὁ πουλητής, «εἶναι πολὺ νέο πουλί· θὰ μάθῃ νὰ βλαστημάῃ καλύτερα, σὰ γεράσῃ λιγάκι».

ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΣΟΝΕΤΤΑ

ΑΠΟΚΡΙΑ

Σὺ μεταξένια δούκισσα κ' ἐγὼ παρδαλωμένος
Παλιάτσος στὴν τρελλὴ γιορτὴ τῆς ἀποκριᾶς χτὲς βράδυ
Χορεύαμε. Τῆς μουσικῆς τὸ γέλοιο ἀντιλαλεῦσε
Κ' οἱ Χάρες τοῦ παλιοῦ καιροῦ μὲ τοὺς παραμυθένιους

Ἡρώους ἀνταμώνουνταν. Σιφουνιστὰ τὰ ταίρια
Μὲ ρυθμικὲς κυματωσιὲς γυρνοβολοῦσαν—μάτια
Μισόκλειστα, χαμόγελο τῆς ἡδονῆς, λαφράδα
Τῆς ἀλησμονιᾶς. Γελαστὸς κ' ἐγὼ παραμιλοῦσα.

Κι ἄπιαστη σὺ φτερούγιζες—τσαχπίνα πριγκηπέσσα
Ποῦ θύμησης ἀντιφεγγιὰ ζωντάνευες καθάρια
Καὶ ξανανθοῦσες ὀμορφιὰ γητειᾶς βασιλεμένης.

Μὰ τὴ βουβὴ δὲν ἔννοιωσες τὴ λύπη μου. Δὲν εἶδες
Πῶς ἡ χαρούμενη ψευτιὰ καημὸ κρύβει πνιγμένο,
Πῶς σὰ ζητιάνα σιγαλὴ διάβαινε κάποια ἀγάπη

ΞΥΠΝΗΜΑ

Καὶ ξύπνα ξύπνα τοὺς ρυθμούς. Θυμήσου ποῦ κοιμοῦνται
Οἱ ξεχασμένοι ἀντίλαλοι καὶ τὰ γλυκὰ πιστρόφια
Καὶ σὰν πουλιὰ ἀλαφρόφτερα γιὰ μέλισσες ποῦ γύρω
Μαζεύουνται σὲ σκιαδερὴ δροσολαλοῦσα βρύση,

Ἂς φτερουγίσουν οἱ σκοποὶ κι ἂς ἔρθουν τὰ τραγούδια
Στὰ χείλια σου περίγυρα ζητῶντας τὴ φωνή σου.
Τὸ ρυθμικὸ ξεπέταγμα τὰ οὐρανοβοῦνια ἂς φτάσῃ
Κι ἂς ξαντικρύσῃ θάλασσες ποῦ ἄλικα βουρκωμένες

Στὴν ἔρμη τους ἀπλοχωριὰ τὸ ἀγέρι ἀποζητοῦνε.
Θέλω ν' ἀκούσω τῆς ζωῆς τὴν πιὸ ψηλὴ καμπάνα
Κι ἀτοφτέρουγη λαλιὰ σ' ἀπόκορφα ἐλυμπίσια

Νὰ μὲ ξεπάρῃ. Κ' ἔπειτα σκύψε καὶ μίλησέ μου,
Φωνὴ κακή, γιὰ τὰ χρυσὰ τὰ παιδιακίσια χρόνια
Καὶ τὶς βουνίσιες λευτεριὲς μέσ' τὸ ἀττικὸ λιοπῦρι.

ΣΑΜΨΩΝ

Μέσ' τὸν παλαιόχαιο τὸ Ναὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀχολογοῦσε
Ἡ λειτουργία τῆς Ψευτιᾶς καὶ λάγνοι δεσποτάδες
Βασίλευαν. Ὕμνου βοὴ στοὺς θόλους ξεψυχοῦσε
Καὶ μέσ' τὸ φῶς τὸ ἀχνόθαμπο χλωμόστεκαν εἰδώλων

Μορφὲς σταυρωμένες. Λαὸς γονατιστὸς μὲ φόβο
Κι ἀνελπισιὰ προσκύναγε γιατὶ ἀποκαμωμένος
Τῆς πολυκαίρινης σκλαβιᾶς τὴν ἀγγαρειὰ ἀγαποῦσε.
Στὴν ἅγια τράπεζα χρυσοὶ κι ἀκάθαρτοι πατριάρχες

Θυσιάζαν τὴν ὥρια Ζωὴ δεξάζοντας τὸ Ψέμα.
Μιὰ γρισύλα μ' ἔφερε παιδὶ κεῖ προσευκὲς νὰ μάθω
Καὶ νὰ λατρέψω τὰ εἴδωλα μ' ἀνίδεες μενάνοιες.

Μὰ μέσα μου ἀνταρεύτηκε τῆς λευτεριᾶς ὁ λόγος—
«Νὰ σπάσω θέλω τὴν κλησιά, νὰ ρίξω τὶς κολῶνες
«Γιὰ νὰ χαθοῦν πιὰ αὐτὴ ἡ ψευτιὰ κ' οἱ σκλάβοι ποῦ τὴ θένε!

ΕΡΜΟΝΑΣ

Ο ,ΝΟΥΜΑΣ'
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ
Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ χρ. 10
20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας. Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὀφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολλάρου.
Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ. ὁδ. Βουλευτίνας ἀρ. 1, σιμὰ στὴν Τρούμπα
Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
ΚΑΙ
ΠΡΑΜΑΤΑ

ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ

ἡ Κυβέρνηση;—"Ἔχω τὴν πεποίθηση πὼς θὰ μείνε γιατὶ οἱ περίστασες τὴ ἐπιβάλλουν!»

Τὴν ἐρώτηση τὴν ἔκανε κάποιος δημοσιογράφος. Τὴν ἀπάντηση τὴν ἔδωσε ὁ κ. Πρωθυπουργός. Κ' ἔτσι ὁ κόσμος ἔμαθε ἀπὸ τὰ λίγα μὰ ζουμερὰ αὐτὰ λόγια πὼς ὑπάρχει καὶ σήμερα κάποια περίσταση κρατῶντας τὴν Κυβέρνηση στὴ ζωή.

"Αν εἴχαμε τὴν τιμὴ νὰ μιλήσουμε μὲ τὸν κ. κ. Πρωθυπουργό, θὰν τονὲ ρωτούσαμε:

— Καὶ ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ μαγικιὰ περίσταση, Ἐξοχώτατε;

Ἡ σταφίδα, θὰ μᾶς ἔλεγε, τὰ οἰκονομικά μας χάλια, οἱ στρατιωτικὲς ἑτοιμασίες καὶ τόσα ἄλλα ζητήματα ἐθνικὰ ποὺ δὲ σηκώνουν τὴν παραμικρὴ ἄργητα. Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ μιὰ σοβαρὴ περίσταση ποὺ ἐμποδίζει τὴ Βουλὴ νὰ μᾶς ρήξει.

Θὰ βρισκούταν στὸ δίκιο ὁ κ. Πρωθυπουργὸς μιλῶντας ἔτσι. Μὰ δὲ θἄχε καθόλου ἄδικο κι ὅποιος, ἀπαντῶντας στὰ δίκαια λόγια του, τοῦ ἀπόδειχνε πὼς ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς περίφημες αὐτὲς περίστασες δὲν εἶναι σημερνή. Καὶ χτὲς καὶ προχτὲς καὶ χρόνια τώρα οἱ τέτιες περίστασες δὲ λείψανε. Κι ὅμως αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε νἀλλαξουν τὰ ὑπουργεῖα καὶ νὰ γίνουν τόσες βουλευτικὲς ἐκλογές. Γιατί τάχα αὐτὸ ποῦγινε χτὲς νὰ μὴ γίνει καὶ σήμερα; Σήμερα μοναχὰ οἱ περίστασες τὸ ἐπιβάλλουν, σήμερα ἄρχισαν ἔτσι ἄξαφνα νὰ δυναμώνουν τόσο πὼ νὰ κρατᾶνε τὸ Ὑπουργεῖο ἀκλόνητο στὴ θέση του;

Ὁ κ. Πρωθυπουργός, ποὺ καμιὰ φορὰ δείχνει κάποια ξεχωριστὴ εἰλικρίνεια, μποροῦσε ἀξιόλογα στὴν ἐρώτηση τοῦ φημεριδογράφου νὰ δώσει μιὰ εἰλικρινέστερη ἀπάντηση καὶ νὰν τοῦ πεῖ:

— Τὸ Ὑπουργεῖο θὰ μείνει γιατὶ θὰ πασκίσουμε νὰ συμβιβάσουμε τὰ κομματικὰ συμφέροντα καὶ νὰ τραβήξουμε ὅσους μποροῦμε περισσότερους βουλευτάδες μὲ τὸ μέρος μας!

Σὲ τέτια λόγια ἀληθινὰ κανεὶς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ παρατηρήσει τίποτα, ἀφοῦ καὶ τὰ βυζανιάρικα

παιδιὰ τὸ ξέρουνε πιὰ πὼς τὰ Ὑπουργεῖα δὲν τὰ κρατάει καὶ δὲν τὰ ρήχνει καμιὰ π ε ρ έ ω τ α σ η, ἀλλὰ μοναχὰ τὰ παντοδύναμα κομματικὰ συμφέροντα.

Ο ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ

μιλῶντας μιὰ μέρα ατὸν πρωθυπουργὸ γιὰ τὴ σταφιδικὴ σύμβαση τοῦ εἶπε:

— Πρέπει νὰ ψηφιστεῖ μιὰ ὥρα ἀρχύτερα ἡ σύμβαση γιατὶ οἱ ἐπαρχίες εἶναι ἕτοιμες νὰ πανα-στατήσουν!.

Κι ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ ἀπάντησε:

— Νὰ κοιτάζεις τὴν Τράπεζά σου καὶ γιὰ τὶς ἐπαρχίες φροντίζω ἐγώ!

Δὲν ξέρουμε ἂν εἰπώθηκαν τὰ λόγια αὐτά· γραφτήκανε ὅμως καὶ μεῖς τὰ παίρνουμε γιὰ εἰπωμένα καὶ λέμε πὼς ἔτσι ταιριάζει νὰ μιλάει ἕνας πρωθυπουργὸς καὶ τέτιες ψυχολουσίες πρέπει νὰ δέχουνται οἱ κάπως ἐκβιαστικὲς ροβέρες τοῦ κάθε τραπεζίτη.

ΜΙΑ

χαρὰ τὰ κατάφερε ὁ κ. Ράλλης. Γιὰ νὰ ξεπλανέψει λένε, τοὺς Ντεληγιαννικοὺς ἐδήλωσε πὼς θὰ ζητήσει νὰ *ἐφαρμώσει* τὸ πρόγραμμα τοῦ Ντεληγιάννη.

Μὰ ὁ ἴδιος ὁ κ. Ράλλης, ἀ θυμούσαστε, λίγες μέρες πρὶ χειροτονηθεῖ πρωθυπουργός, ἀπόδειξε ὁλοφάνερα μέσα στὸ σπίτι του, μιλῶντας σὲ διάφορους βουλευτάδες, πὼς τέτιο πρόγραμμα οὔτε ὑπάρχει, κι ἂν ὑπάρχει εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐφαρμοστεῖ.

Τώρα πῶς συμβιβάζουνται αὐτὰ τὰ πράματα—ἀπὸ τὴ μιὰ νὰ λέει πὼς δὲν ὑπάρχει τέτιο πρόγραμμα, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ δηλώνει πὼς θὰν τὸ ἐφαρμώσει—δὲν ξέρουμε. Θαρροῦμε ὅμως πὼς ἡ δήλωση γίνεται γιὰ νὰ μπορέσουνε μερικοὶ ποῦροι Ντεληγιαννικοὶ νὰ κυλήσουνε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο, ποὺ ἀλλιώτικα, δίχως τὴ δήλωση τοῦ κ. Ράλλη, θὰν τοὺς εἶταν κάπως δύσκολο, ἀφοῦ εἶπαν κ' ἐφώνιαξαν πὼς θὰ μείνουν πιστοὶ στὸ πρόγραμμα τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Ὁ κ. Ράλλης σ' αὐτὴ τὴν περίσταση τὰ κατάφερε μὲ μεγάλη μαστοριά. Μὰ καὶ οἱ Ντεληγιαννικοὶ ὄχι μὲ λιγώτερη.

ΚΟΚΟΡΕΥΤΗΚΕ

ὁ κ. Πεσματζόγλου πὼς γιὰ νὰ ψηφιστεῖ ἡ σύμβασή του εἶναι σὲ θέση νὰ γοράσει καὶ τριάντα βουλευτάδες.

Εἰπώθηκε κι αὐτό, μὰ δὲν τὸ πιστεύουμε, ὄχι γιατὶ δὲ βρίσκουνται τριάντα καὶ πενήντα βουλευτάδες γιὰ πούλημα, ἀλλὰ γιατὶ ὁ κ. Σταφιδοσωτήριος εἶναι τεπραπέρατος ἄνθρωπος καὶ ποτὲ δὲ θἄκανε τὴν ἀνοησία νὰ φανερώσει ὅλες τὶς κανονοστοιχίες του στὸν ὀχτρό.

Μόνο τὸ γαϊδουροπάζαρο γίνεται στὰ φανερὰ κάθε Δευτέρα στὸ Θησεῖο. Τὸ Βουλευτοπάζαρο πάντα στὰ κρυφά, κι αὐτὸ τὸ ξέρει κι ὁ τελευταῖος ψιλικατατζῆς, κι ὄχι ἕνας κοτζάμ Πεσματζόγλου.

ΑΥΤΗ

τὴ φορὰ οἱ ἀριθμοὶ ποὺ φανερώνουνε σὲ πόση ἀνθηρότητα βρίσκεται ἡ δημόσια ἀσφάλεια εἶναι παρμένοι ἀπὸ μιὰ ἐπίσημη στατιστικὴ ποὺ ἐφτιαξε ὁ μοίραρχος κ. Ζάχος ξεζουμιάζοντας τὶς ἐπίσημες πληροφορίες τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Χωροφυλακῆς.

Ἡ στατιστική, ἢ κάλλιο ὁ στατιστικὸς πίνακας, δείχνει τὰ ἐγκλήματα ποὺ γιναν τὸν περασμένο Μάη, καὶ καθὼς γράφει τὸ «Ἄστυ», «ὁ πίναξ αὐτὸς *μετ' εὐσυνειδησίας καὶ ἀπροκαλύπτου εἰλικρινείας* συνταχθεὶς, περιέχει ἀριθμοὺς ὄχι πολὺ κολακευτικοὺς διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς χώρας»

Τὸ Μάη λοιπὸν γινήκανε 282 διάφορα ἐγκλήματα, βαριὰ κι' ἀλαφρια, μὲ ἀναλογία 9 ἐγκλήματα τὴν ἡμέρα. Τὸν Ἀπρίλη γινήκανε 271, καὶ 220 τὸ Μαη τοῦ 1904.

Ὁ φετεινὸς λοιπὸν Μάης πῆγε περίφημα. Νὰ τώρα κ' ἕνας ἄλλος ἀριθμὸς ποὺ θὰ σᾶς δείξει ξαστερώτερα τὰ χάλια μας. Στὰ τέλη τοῦ Ἀπρίλη, λέει ὁ κ. Ζάχος, βρισκόντουσαν σ' ὅλο τὸ Κράτος 10,066 φυγόδικοι καὶ 24,947 φυγόποινοι.

Δὲν τὰ λέμε ἐμεῖς αὐτά, κ. Χαντζίδακι· ἡ ἐπίσημη Πολιτεία τὰ λέει. Καὶ περιμένουμε τώρα κανένα φλογερό σου ἄρθρο στὰ «Πάτρια» πὼς ἡ ἐπίσημη Πολιτεία εἶναι προδότρα ἀφοῦ βγάζει στὰ φόρα μονάχη της τὶς πομπές της, ὁμολογῶντας πὼς εἶναι ἀνίκανη νὰ περιορίσῃ τὸ ἔγκλημα καὶ νὰ ἐλαττώσει λίγο τὰ συντάγματα καὶ τὶς ταξιαρχίες τῶν φυγοδίκων καὶ τῶν φυγοποίνων της.

Τὸ «ἑβδομαδιάτικο φονοπάζαρό» μας, ποὺ τελευταῖα εἶχε ἀρχίσει νὰ σκανταλίζει καὶ τοὺς δικούς μας ἀκόμα, δημοσίευε λίγους λίγους τοὺς ἀριθμούς, κι ὄχι ἔτσι μαζωμένους. Κι ὅμως ὁ κ. Χαντζίδακις τὸ καταδίκασε γιὰ προδοτικό. Θὰν τὸ ξαναρχίσουμε λοιπὸν ἀργότερα καὶ μεῖς, βοηθῶντας ἔτσι τὸν κ. Ζάχο στὶς *ἐθνικὲς* μελέτες του—ἐθνικὲς καὶ παραεθνικὲς ἀφοῦ δείχνουν τὴν ἀλήθεια.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

«Γιὰ τοὺς κάτοικους τῆς μεσημεριανῆς Εὐρώπης τὸ μεσάνυχτο δὲν ἔχει τόσους φόβους, ὅσους γιὰ μᾶς· δαίμονες, πνέματα καὶ μάϊσσες ζητοῦν ἀφτοῦ ἄλλες ὧρες γιὰ νὰ φανιστοῦν, ὄχι ὅμως τὴν καρδιὰ τῆς νυχτὸς ποὺ μὲ τὸ ἀνάλαφρο ἀέρι της χύνει θαράπαψη ἔπειτα ἀπὸ τὴν κάψη τῆς ἡμέρας. Οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι Ἕλληνες (ὅπως καὶ οἱ Νότιοι Σλαῦοι) σκιαζονται περσότερο τοὺς δαίμονες τοῦ μεσημεριοῦ, ὅταν ἡ βραση τῆς ὥρας χαβώνει τὸ κορμὶ καὶ τὸ πνέμα. Μὰ καὶ τὸ σούρουπο τοῦ βραδιοῦ εἶνε στιγμὴ ἅγια καὶ αἰσθηματική. Τότες δὲν πρέπει κανεὶς νὰ κλαίει τοὺς πεθαμένους. Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ποὺ εἶνε τόσο πλούσιος σὲ ποιητικὰ αἰστήματα, πιστεύει πῶς τὸ καθε δάκρυ, τὸ χυνόμενο το σούρουπο, γιὰ ἕναν ἀγαπημένο νεκρό, τοῦ πέφτει ἀπανου στὴν καρδιὰ καὶ τὸν κανει νὰ λυπιεται. Ἕνα νεοελληνικὸ ποίημα μὲ βαθυ αἴσθημα ποὺ ἐτυπώθηκε ἀνώνυμα (ὑπογραμμένο μὲ τὸ ἀρχικὸ γράμμα Μ) στὸ περιοδικὸ Τέχνη τὸ 1898, ἐχράζει τούτην τὴν ἰδέα. Εἶνε μαργαριτάρι τῆς νεοελληνικῆς δημοτικῆς ποίησης. Ἕνας νέος ἐπιστήμονας ἀπὸ τὸ Μόναχο, ποὺ προσωρινὰ μένει στοὺς Κορρούς, σπουδαζοντας, μᾶς στέρνει μία μετάφραση τοῦ Σονέτου ἀρτουνοῦ ποὺ ἐπιγράφεται «Λήθη» (**). (Ἀκολουθεῖ ἡ Γερμα-

*) Δημοσιευτηκε στὴν «Allgemeine Zeitung» τοῦ Μόναχου, ἀριθ. 140 σελιδ. 510.

**) Τὸ σονέτο ὅπως ἐτυπώθηκε στὴν «Τέχνη» εἶνε τὸ ἀκόλουθο:

Καλότυχοι οἱ νεκροὶ ποὺ λησμονᾶνε
Τὴν πίκρα τῆς ζωῆς. Ὄντας βυθήσῃ
Ὁ ἥλιος καὶ τὸ σούρουπο ἀκλουθήσῃ
Μὴν τοὺς κλαῖς ὁ κοῦμός σου ὅσος καὶ νἆνε·
Τέτοιαν ὥρα οἱ ψυχὲς διψοῦν καὶ πᾶνε
Στῆς Λησμονιᾶς τὴν κρουσταλλένια βρύσῃ
Μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαβρίσῃ
Ἄ πτάξει γι' ἀφτὲς δάκρυ, ὅθε ἀγαπᾶνε.
Κι' ἂν πιοῦν θολὸ νερὸ ξαναθυμιοῦνται,
Διαβαίνοντας λειβάδια ἀπὸ ἀσφοδίλι,
Πόνους παληοὺς ποὺ μέσα τους κοιμοῦνται.
Ἄ δὲ μπορεῖς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δίλι
Τοὺς ζωντανοὺς τὰ μάτια σου ἂς θρηνήσουν·
Θέλουν μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησμονήσουν.

Μ.

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΡΟΥΜΠΙΝΑ Η ΑΛΙΒΑΝΙΣΤΗ

(Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο)

Σὰν τὸ λαβωμένο ἀλαφάκι ρτάνει καὶ στριμώνεται στὴν ἄχαρη φωλιά της. Ἡ κακιὰ γυναίκα τὴν ἀκλουθάει πάντα καὶ τὴν κρούει δίχως ψυχοπόνεση καμιά. Θέλει νὰ τῆς βγάλει τὸ μυστικὸ ἀπὸ τὸ στόμα της, μὰ κείνη μένει βουβὴ καὶ μοναχὰ πλημμυρίζει τὰ ροῦχα μὲ δάκρυα καὶ φουσκώνει τὰ ὁλοστρόγγυλα κόρφια μὲ κομένους ἀναστεναγμούς. Θυμᾶται τὴ νύχτα ποὺ πέρασε καὶ θαρρεῖ πὼς πρέπει νὰ πεθάνει τώρα· ἔσωσε γι' ἀφτὴν ὁ κόσμος ὅλος καὶ ὁ Χάρος στέκεται ἀπὸ πάνου καὶ τὴ φοβερίζει ἀμάλαγος.

Τὰ τρικυμίσματα τῆς γριᾶς Μάμηνας ἀριώνουν, μὰ δὲν πάβει νὰ μουρμουρίζει λόγια δαιμονισμένα καὶ ἡ πρόγονή της ἀδύναμη πιὰ κλείνει τὰ μάτια καὶ ζαρώνει.

Ε'.

Τὰ πόγιομα πρὸς τὸ βράδι, σὰν οἱ χωριατοποῦλες βγαίνουν στολισμένες στὸ μικρὸ ἀβλαγὰ τοῦ Λιάπη νὰ παίξουν καὶ νὰ κάνουν πόλεμο μὲ τὰ χιόνια, σηκώνεται καὶ ἡ κακόμοιρη ἡ Ρουμπίνα μὲ κόπο ἀπὸ τὸ στρῶμα, κλαμένη ἀκόμα κι ἀφανισμένη, φοράει τὰ κόκκινα γιορτινά της ροῦχα καὶ πηγαίνει νὰ σμίξει μὲ τὶς ἄλλες, γιατὶ ἐλπίζει νὰ τὴν γλυκοθωρήσει περνῶντας ὁ νέος κυνηγὸς κι ἀφτὴ νὰ λησμονηθεῖ μὲς τὴ χαρά της.

Ὁ ἥλιος ποὺ βασιλέβει στὸν ξαστερωμένον οὐρανὸ πέφτει στὰ χρυσὰ φλουριὰ ποὺ ἔχει κρεμάσει διπλὴ ἀρμαθιὰ γῦρο γῦρο στὸν ἄσπρο κι ἀφρᾶτο λαιμό της καὶ ἡ χλωμάδα εἶναι ἀκόμα χυμένη στὸ πρόσωπό της ἀπὸ τὴν ψεσινὴ νυχτιά· μὰ πιὸ γλυκιὰ καὶ νόστιμη φαίνεται ἔτσι καὶ ὅλες οἱ νέες φιληνάδες της τρέχουν καὶ φωνάζουν·

«Καλησπέρα». — «Καλὴ χρονιά». — «Καὶ τοῦ χρόνου». — «Ἔλα νὰ παίξουμε ἀντάμα».

Ἐκείνη ξεθαρέβει καὶ δίχως νὰ ρήξει καμιὰ ματιὰ στὰ παλλικάρια ποὺ στέκουνται μαζωμένα παραπέρα μὲ τὰ χέρια μὲς τὰ σαλιβάρια καὶ μὲ τοὺς μάβρους σκούφους στὸ κεφάλι, ἀντιχαιρετάει τὶς νέες κοπέλλες, πιάνοντάς τες ἀπὸ τὸ χέρι τιναχτά, καὶ ὕστερα φκιάνει κι ἀφτὴ μικρὲς μπάλες στὶς χοῦφτες της μέσα. Ὁ ἀέρας γιομίζει ἀπὸ χάχανα καὶ φωνὲς ζωερὲς καὶ οἱ χωριατοποῦλες τρέχουν καὶ σκύφτουν γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὸ πετούμενο χιόνι ποὺ τινάζεται πέρα καὶ σκορπάει.

Λησμονιέται ἔτσι κάμποσην ὥρα, ἐνῶ πηδάει στάνοιγμένα μονοπάτια ἀπὸ τὰ συχνοπεράσματα μέσα στὰ χιόνια, καὶ σηκώνει τάναμένο ἀπὸ τὸ τρέξιμο κορμὶ στὰ νύχια γιὰ νὰ κοιτάξει μακριὰ πέρα ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα μήπως προβάλλει ὁ νέος κυνηγός. Σταλαματιὲς ἀπὸ ἵδρο τρέχουν ἀπ' τὸ πλατή της μέτωπο στὰ πυκνωμένα φρύδια καὶ νοιώθει τώρα σὲ καθε σκίρτημά της νὰ τρέμουν κάτου ἀπὸ τὸ πουκάμισο τὰ βυζιὰ ποὺ πρῶτα εἶταν σκληρὰ καὶ ἄσεστα σὰν τὴ πέτρα.

Καὶ τὰ παλλικάρια μισοκλείνουν νὰ μάτια καὶ λιγώνουνται μ' ἀφτὴ τὴν ὁμορφιά της.

Σουρουπώνει καὶ ὁ ἄνεμος σφυράει σ' ὅλον τὸν παγωμένο καμπο. Ἡ Ρουμπίνα συλλογισμένη καὶ σὰν ξεστοχιασμένη γυρνάει μὲ τὸ κεφάλι σκυμένο καὶ μὲ δακρυα κρυφὰ ποὺ γυαλίζουν στὰ τσίνουρα μέσα. Νοιώθει ὅμως τώρα μόλις μακριαθε τὸ ἄγριο χούγιαγμα τοῦ ἀγαπητικοῦ της ποὺ κάνει στὴν κόκκινη Φωτιὰ καὶ στὸ γλήγορο Λίβα του. Θέλει νὰ τρέξει πρὸς ἀφτὸν πάλε, μὰ ἡ γριὰ Μάμηνα φυ-

νική μετάφρ.) Ἀφόντις τὰ 1871 ἐτυπώθηκε ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Βερνάρδου Schmidt «Ἡ ζωὴ τῶν νεοελλήνων καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα» (Volksleben der Neugriechen und das Hellenisc e Albertum), ποῦ κατὰ δυστυχία δὲν τὸν ἀκολούθησε ὁ δεύτερος, ἔπαψε ἡ συστηματικὴ γενικὴ περιγραφὴ τῆς πλούσιας καὶ διδαχτικῆς ὕλης, ποῦ περιέχει ἡ ζωὴ τοῦ νεοελληνικοῦ λαοῦ. Περιγραφὲς τοπικὲς γιὰ ὁρισμένους τόπους κατέχουμε βέβαια πολλές, π. χ. γιὰ τὴν Ἤπειρο τοῦ Πολίτη, γιὰ τὴν Κύπρο τοῦ Σακελλαρίου, γιὰ τὴν Κρήτη τοῦ Γιανναράκη· τοῦ Schmidt κι' ὅλας «Τὸ νησὶ τῆς Ζάκυθος, πρᾶξες καὶ μέλετες» (Die Insel Zakynthos, erlebtes und erforschtes) καὶ τοῦ Karl Dieterich οἱ ἐξαίρετες ἐργασίες πρέπει νὰ μνημονευτοῦν στὴν πρώτη γραμμή. Ἀλλὰ ἡ σπουδὴ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἐπροόδεψε τόσο στὸν τόπο μας, ὅσο ἔπρεπε, μ' ὅλες τὲς ἐνεργητικὲς ἐργασίες τοῦ Krumbacher, τοῦ Thumb, τοῦ Schmidt, τοῦ Dieterich, τοῦ Kretzschmar, καὶ ἀλλουνῶν. Πάντα ὅμως ἡ θέση μας εἶνε καλήτερη παρὰ τῆς Ἀγγλίας καθὼς ἀποδείχνει τὸ συγκινητικὸ παράπονο τοῦ ἔξοχου W. H. D. Rouse, στὴ γενικὴ σύναξη τῆς Ἀγγλικῆς Ἑταιρίας τῆς Λαογραφίας (Folk Lore Society).—Τὸ ποίημα ἑνοῦ νεοέλληνα ἂς χρησιμέψει γιὰ παράδειγμα, πῶς ἡ νεοελληνικὴ ποίηση ἀξίζει μεγαλήτερη προσοχή».

Ἀφτὰ λέγει ὁ ξένος κριτικὸς γιὰ τὴ μελέτη τῆς γλώσσας μας, τῆς ποίησής μας καὶ τοῦ λαοῦ μας στὴ Γερμανία· ἐμεῖς ὅμως πρέπει νὰ προσθέσουμε πῶς εἶνε χρεία ν' ἀνοίξουμε οἱ ἴδιοι τὰ μάτια καὶ νὰ σπουδάζουμε τὸν ἑαφτό μας· καὶ ν' ἀναδείξουμε στὸν ἄλλο κόσμο οἱ ἴδιοι τί εἶνε ἀληθινὴ Ρωμηοσύνη, ποιὰ εἶνε τὰ ποιητικὰ αἰστήματα τοῦ λαοῦ μας, ἡ ὑπεροχή του ἀπάνου σ' ὅλους τοὺς ἄλλους τοῦ κόσμου. Τώρα εἶνε καιρὸς νὰ πάψει στὸν τόπο μας ἡ ἀριστοκρατικὴ καταφρόνια γιὰ ὅ,τι εἶνε ἀληθινὰ ἐθνικό, γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ τὰ συστήματα τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου, πῶς εἶνε τὸ μόνο χτῆμα μας γιατὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, ἡ δοξασμένη καὶ τρισμακάρια, ἀπέθανε, «ἀπέθανεν ἐφ' ἅπαξ».

Ὅσο γιὰ τὴ Γερμανικὴ μετάφραση τοῦ σονέτου τὴ βρίσκουμε ἀληθινὰ ἀξιόλογη. Ὁ μορφωμένος Γερμανός, μεταχειρίζεται μὲ σπάνια δεξιότητα τὸν ἰταλικὸν ἑντεκασύλλαβο, καὶ καταφέρνει νὰ δώσει στὴ μετάφραση ὅλες τὲς λεπτὲς ἰδέες τοῦ θαμαστοῦ κείμενου χωρὶς ν' ἀλλάξῃ τὴ μορφή. Ἡ Λήθη γερμανικὰ μένει σονέτο. Καὶ ὄχι μόνο τὴ μοφρὴ ἀλλὰ καὶ τὸ ρυθμὸ καταφέρνει, τονίζοντας τὴ πρώτη συλλαβὴ τοῦ α', ς', θ' καὶ ια' στίχου—πρᾶμα ἀκανόνιστο γιὰ τὴ γερμανικὴ ποίηση—φανερὰ ὅμως ἐπίτηδες καμωμένο.

Ὁ ἀναγνώστης εὔκολα τοῦ συγχωρεῖ μία μικρὴν ἀνωμαλία στὴ ρίμνα, ὅτι δηλαδὴ στὰ τετράστιχα δὲν ἀκολουθεῖ τὸ νόμο τοῦ ἰταλικοῦ σονέτου καὶ ἀκόμα εὐκολώτερα, ὅτι μεταφράζοντας ἀλλάζει τὸν πληθυντικὸ σ'ἑνικό: «Καλότυχος» λέει «ὁ νεκρός..»

Ἐμεῖς ὡς τόσο πρέπει νὰ χρωστοῦμε χάρη τοῦ καλοῦ Γερμανοῦ ποῦ ἐκόπιασε γιὰ νὰ γνωρίσει τοῦ τόπου του ἕνα ἀπὸ τὰ τελειότερα δημιουργήματα τῆς φιλολογίας μας, καὶ νὰ εὐκηθοῦμε πῶς δὲ θὰ σταματήσει τὴν εὐγενική του ἐργασία, ἀλλὰ ξακολουθῶντας την, θὰ φανερώσει στὸν τόπο του κι' ἄλλα μαργαριτάρια τῆς ποίησής μας π. χ. τὰ ἐπίλοιπα σονέτα τοῦ κ. Μ, ἢ τὰ ὡραιότατα ποιήματα τοῦ Γρυπάρη ποῦ εἶνε ἀπὸ τὰ καλλίτερα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἄλλοι κι' ὅλας ἀληθινὰ φιλέλληνες ἂς τὸν μιμηθοῦν.

Ἔτσι ὁ τόπος μας ποῦ τὸν κακοσυσταίνει τόσο ἡ φαυλόβια πολιτική, καὶ ἡ ἐλεινὴ κατάσταση τῆς ἐσωτερικῆς διοίκησης, θἄχει νὰ ἐπιδείχνει τουλάχιστο κάτι στὸν πολιτισμένο κόσμο καὶ τὸ κάτι ἀφτὸ εἶνε ἔργο τῶν περιφρονημένων, τῶν βρισμένων, τῶν μαλλιαρῶν, δημοτικιστάδων.

Κ.

ΤΟ ΝΗΣΑΚΙ

Λὲς κ ἡ θάλασσα κοιμᾶται
Μέσ' 'ς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.
Σολωμός.

Στὴν ἀγκαλιὰ τῆς θάλασσας κοιμᾶται ἕνα νησάκι,
Εἶναι κατάφυτο ἀπὸ ἰτιές, ἰτιὲς ποῦ πάντα κλαῖνε.
Στὰ γαλανὰ τὰ κύματα γλυστροῦν μικρὲς βαρκοῦλες
Μὲ τὰ λευκά τους τὰ παννιὰ σὰν ἄσπρες πεταλοῦδες.
Μέσα, στὴ μέση τοῦ νησιοῦ, εἶναι ἕνα μαῦρο μνῆμα
Ποῦ τὸ σκεπάζουν οἱ ἰτιὲς μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά τους.
Πουλιὰ ποτὲ δὲ κελαϊδοῦν, πουλιὰ φωλιὲς δὲν κάνουν,
Μονάχα οἱ γλάροι στὴ νοτιὰ περνοῦν μοιρολογῶντας.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΔΕ ΣΑΝΚΤΙΣ

Ο ΟΥΓΟΛΙΝΟΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΗ

(Ἡ ἀρχή του στὸ 152 φύλλο)

Τὰ παιδιὰ εἶναι ἀνήλικα, ξένα ἀπὸ πολιτικοὺς ἀγῶνες καὶ πάθη, ἄμαθα στὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς, ποῦ βρίσκουνται ἐκεῖ μέσα καὶ τὸ γιατὶ δὲν τὸ ξέρουν. Τὸ ἰδεῶδες αὐτῆς τῆς *νέας ἡλικίας* εἶναι ἡ γαλήνη τῆς ζωῆς. Στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι πάντα κάτι ποῦ γελάει, μία ἐσωτερικὴ χαρμοσύνη ποῦ φανερώνεται στὰ καθαρὰ καὶ γλυκά του πιθέματα. Ἡ παρουσία του γαληνεύει τὴν ἀνθρώπινη τραγῳδία, καὶ ὁμαλαίνει τὰ ζαρώματα τοῦ προσώπου τοῦ Goetz *), ὅταν γυρίζοντας ἀπὸ τὲς μάχες παιδιαρίζει μὲ τὸ παιδί του, καὶ κάνει τὴν Ἀνδρομάχη νὰ γελάσῃ μέσα στὰ δάκρυα, *γελοκλαίοντας, δακρυόεν γελάσασα*, καθὼς λέγει ὁ Ὅμηρος. Ὅταν βλέπῃ τὸ βρέφος της νὰ τὸ χορεύῃ ὁ πατέρας. Τέτοιο εἶναι τὸ ἄδολο ἰδεῶδες τοῦ παιδοῦ, τὸ γαληνὸ ἰδεῶδες τοῦ Ὁμήρου. Τὸ παιδὶ εἶναι δίχως συνείδηση, δίχως ἐκεῖνο τὸ φοβερὸ τὸ αὔριο, ποῦ κατατρώγει ἐμᾶς· καὶ μὲς τὲς τρικυμίες τῆς ζωῆς μᾶς ἀρέσει κἄποτε νὰ προσηλώνουμε τὸ βλέμμα σ' αὐτὴν τὴν εἰρήνη. Ἂν ὅμως ἡ τρικυμία φοβερίζει καὶ νὰ κατακαπῇ τὴν καϊμένη αὐτὴ κεφαλὴ τὴν ἀθῶα; Τότε δὲν εἶναι τίποτε τόσο παθητικὸ ὅσο ἡ θλιβερὴ τούτη θέση. Ὅσο λιγώτερη ἔχει τὸ παιδὶ συνείδηση τοῦ κινδύνου, τόσο εἶναι ὁ σπαραγμὸς μεγαλήτερος. Βάνουμ' ἐμεῖς τὸν ἑαυτό μας στὴ θέση του, γινόμαστ' ἐμεῖς ἡ συνείδησή του, καὶ συλλογιζόμαστε τρέμοντας τὰ κακὰ ποῦ τὸ φοβερίζουν. Ἡ ἀθωότη του εἶναι θαρρεῖς πρὸς αὐτὰ μία ἀσυναίσθητη εἰρωνεία. Εἴδα ἐγὼ ἕνα παιδὶ νὰ παιγνιδίζῃ μὲ τὸ ροῦχο τοῦ νεκροκρέβκατου, ὅπου ὕστερ' ἀπὸ ἕνα λεπτὸ ἔπρεπε νὰ ξαπλώσουν τὸν πατέρα του, κι ἕναν ἄνθρωπο τοῦ λαοῦ νὰ σφογγίζῃ τὰ μάτια του καὶ νὰ λέῃ· κακίμενο παιδάκι! Καὶ ἦταν κοῦτὸς ἕνας ἀδιάφορος θεατής· καὶ ἂν ἦταν θεατὴς ὁ πατέρας, ὁ πατέρας ποῦ ξέρει πῶς ἔχει νὰ πεθάνῃ αὐτὸς καὶ τὰ παιδιά του, κι αὐτὰ δὲν τὸ ξέρουν; Εἶναι τούτη ἡ θέση τοῦ Οὐγολίνου. Προβάλλει μία διαφορά, ἕνας συνερισμὸς κλίσεων καὶ αἰσθημάτων, ἐκεῖνος ὁ δυϊσμὸς ὅθεν ἀναβρύζει τὸ δρᾶμα. Καὶ τὸν βλέπετε δυνατὰ σκαλισμένον μὲ ἄπειρο σπλάχνος

*) Δρᾶμα τοῦ Goethe.

λάγει καὶ τὴν κράζει μέσα στὸ σπίτι. Ἐκείνη τρικυμίζεται μ' ἕναν ἀπελπισμένο ἀναστεναγμό, στηθοδέρνει τὰ μικρά της χέρια μὲς τὸ γλυκοβράδιασμα ἐκεῖνο καὶ περνάει τὸ χατῆλι τῆς θύρας της.

Τὰ λωλὰ ὄνειρα τῆς νιότης καὶ τῆς ζωῆς παλέβουν ἀνήμερα στὸ μυαλό της κι ἀφτὴ ρίχνεται στὸ χαγιάτι φρενιασμένη.

ς'.

Οἱ παραφορτωμένες μηλιὲς σειοῦνται ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ κάθε δειλινὸ τὰ γλυκόμηλα πτρώνουνται χλωμοκόκκινα στὴ γῆς. Τὰ ἄνυφτα· χωριατόπουλα τρυπώνουν κάτου ἀπὸ τοὺς φράχτες ποὺ εἶναι τριγύρω καὶ σκυμένα γλήγορα γλήγορα ἔρχουνται, τὰ μαζώνουν καὶ τὰ βάζουν μέσα στοὺς κόρφους· ἡ ζωσμένη γαλάζια πουκαμίσα των φουσκώνει ὁλόγυρα κι ἀφτὰ μὲ γελούμενα πρόσωπα παίρνουν τὸ βαθὺ χαντάκι καὶ κρύβουνται στὴ μεγάλη καλαμιὰ γιὰ νὰν τὰ φᾶνε.

Τοῦ κάκου ἡ γριὰ Μάμηνα βάζει τὴ Ρουμπίνα νὰν τὰ φυλάγει· ἀφτὴ δὲ λέει τίποτα καὶ τὰ πονηρὰ παιδιὰ τὴν ἐσυνήθισαν τώρα καὶ δὲ φοβοῦνται.

Κάποτες ἡ γριὰ μοναχή της, σὰ δὲ κοιμᾶται τὸ γιόμα ποὺ τὸ ἡλιόκαμα βράζει, παίρνει καὶ πλέχει σὲ καμιὰ ἀγκωνὴ στάπόσκια τοῦ περιβολιοῦ της. Τὰ καταλαβαίνει ἀπὸ μακριὰ νὰ μαβρίζουν πίσω ἀπ' τὰ παλιούρια τοῦ φράχτη καὶ κουνάει τὸ τσουλουφιασμένο κεφάλι της, ἐνῶ μὲ τὸ χέρι ἀδράχνει μιὰ μαγγοῦρα ποὺ τὴν ἔχει παράμερα.

Ἐκεῖνα γροθιάζουν τὰ χέρια, τὰ χτυπᾶνε τὸ ἕνα πάνου στὸ ἄλλο καὶ τὴ σκανιάζουν· ὅταν ἡ βάβω τὰ κυνηγάει, βγάζουν τὶς γλῶσσες των ὄξω καὶ λένε ἀπὸ τὸν ἀντίπερα ὄχτο·

«Ἡ Ρουμπίνα τί κάνει, γριὰ Μάμηνα;» — «Δὲν ἀδειάζει· πλένει πιάτα», ἀπολογιέται ἡ γριὰ φαφούτω μὲ θυμὸ κι ἀρχίζει νὰ φτύνει στὸν ἀέρα.

«Ἔχω καθρέφτη», λέει ἕνας· «πᾶμε στὶς στεγνωμένες μπάρες γιὰ νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὶς τρύπιες ὀχτιὲς των καμιὰ πλιαγκοῦρα;» — «Ὄχι!» φωνάζουν ἄλλοι. «Πᾶμε στὴν παλιὰ κουφάλα κοντὰ στὰ βατόμουρα καὶ νὰ παραμονέψουμε τὸ σκαντσόχοιρο καὶ νὰ τὸν πιάσουμε· θὰ τὸν χορέψουμε στὸ ταψί».

Καὶ χάνουνται πέρα τρεχάτα.

Ἡ Ρουμπίνα σκαρφαλωμένη πάνου στὴ μάβρη σκαμνιά, τὰ γλέπει ὅλα καὶ ξεκαρδίζεται σὲ ἄγρια καὶ παράξενα γέλια. Ἀρχινάει πάλε νὰ καταγουλιάζει τὰ μοῦρα καὶ βάφει τάκροδαχτύλια καὶ τὰ χείλια της μὲ τὸ μάβρο ζουμί των. Ὕστερα σφίγγει τὴν κοιλιά της δυνατὰ μὲ τὰ χέρια ποὺ, κάτου ἀπ' τὰ κρεμάμενα τώρα βυζιά, μέρα μὲ τὴ μέρα φουσκώνει πιότερο. Χορτάτη λυγίζει ἕνα κλωνάρι καὶ γλιστράει μ' ἀφτὸ καταγίς· διαλέγει ἀνάμεσα στὰ ἀγριόχορτα ἀρμένια, τὰ κρεμάει στὸν ἀσκημισμένο καὶ μαλακὸ λαιμό της, καὶ σὰν τὴ σπίθα γίνεται ἄφαντη ἀνάμεσα στὶς μηλιὲς καὶ στὰ καλάμια πέρα.

Ὅτα φτάνει στὸ καλυβόσπιτο, σφαλνάει τὴ θύρα καὶ τὰ κανάτια καὶ καθούμενη τρίβει στὰ μαγουλα, ποὺ ἔχασαν τὴν προτητερινὴ ἀσπράδα τους, φύλλα λεβάντας γιὰ νὰ ἐβωδιάζουν· ἰσιάζει σ' ἕνα σπασμένο παλιὸ καθρέφτη τὰ θαμπὰ καὶ ξεχυμένα πρὸς τὰ κάτου ἀσυγκράτητα σὰν ἀγριόβατα μαλλιά της καὶ σκύρτει τὴ μέση μπροστὰ σὲ μιὰ χαραμάδα τοῦ σκεβρωμένου παραθυριοῦ γιὰ νὰ ἰδεῖ στὸ δρόμο ὄξω· περιμένει ἀκόμα μὲ σαλεμένα μυαλὰ νὰ περάσει ὁ ἀφαντος κυνηγός. Λέει σιγά·

«Σὰ θὰ περνάει μὲ τὸν ἄνεμο, θὰ πεταχτῶ καὶ θὰ κρεμαστῶ μὲ τὰ δυό μου χέρια στὸ δυνατό του λαιμό... Θὰ κλείσω τὰ μάτια καὶ δὲ θὰ γλέπω ποὺ θὰ μὲ πάει... Θὰκούω μονάχα τὰ δυό του σκυλιὰ νὰ γαβγίζουν ἀπὸ χαρὰ, πηδῶντας δεξιὰ καὶ ζερβά μας, καθὼς θὰ τρέχουμε σὰν ἕνα σύγνεφο τοῦ καλοκαιριοῦ... Στὸ μαγεμένο παλάτι ποὺ τὸ ἐθεμέλιωσαν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια οἱ Δρακόντοι θὰ φτάσουμε... Ὁ καλός μου ὅλους θὰ τοὺς πολεμήσει καὶ θὰ

εὐθὺς μόλις πρωτανοίγει ἡ σκηνή. Ὁ Οὐγολῖνος ἀκούοντας νὰ καρφώνουν τὴ θύρα τοῦ πύργου, κοιτάζει στὸ πρόσωπο τὰ παιδιά του. Ἤθελε νὰ πῇ: «δυστυχισμένα παιδιά μου!» Καὶ δὲν τὸ λέει· τὸ λέει τὸ κοίταμά του. Ὁ σπαραγμὸς εἶναι τέτοιος ποῦ τοῦ παίρνει τὸ μίλημα καὶ τὰ δάκρυα. Ὅλη ἡ ζωή του εἶναι συμμαζωμένη σ' ἐκεῖνο τὸ κοίταμα.

. . . . . Ἔρριξα τὰ μάτια
στὴ θωριὰ τῶν παιδιῶν, δίχως μιλιὰ νὰ βγάλω.
Δὲν ἔκλαιγα ἐγώ, τόσο μέσα εἶχα πετρώσει.

Τὰ παιδιὰ ὅμως κλαῖνε. Ὄχι πῶς ἐννοοῦν, ἀλλὰ γιατὶ βλέπουν τὸν πατέρα τους νὰ κοιτάζῃ ἔτσι.

Ἔκλαιγαν· μόνο ἐκεῖνα, κι ὁ μικρός μου Ἀνσέλμος
εἶπε· Κοιτᾷς ἔτσι, πατέρα μου· τί ἔχεις;

Κοιτᾷς ἔτσι. Ὁ μικρὸς Ἀνσέλμος δὲν ἠξέρει νὰ προσδιορίσῃ, οὔτε νὰ ἐξηγήσῃ ἐκεῖνο τὸ κοίταμα· ἐκεῖνο τὸ ἔτσι δηλοῖ σὲ τρόπο τόσο ἀφύσικο καὶ ἀσυνήθιστο. Τί ἔχεις; ρωτᾷ τὸ παιδί. Ὁ σπαραγμὸς εἶναι ὅλος στὴ συνείδηση τῆς ἀμίλητης ἐκείνης ματιᾶς καὶ στὴν ἀθωότητα ἐκεινοῦ τοῦ *τί ἔχεις;* ποῦ συντροφεύεται ἀπὸ δάκρυα. Ἡ ἀντίθεση ἔρχεται τόσο φυσικὴ καὶ στὴ βαθύτητά της εἶναι τόσο ξάστερη. ποῦ σὲ βάνει δίχως ἄλλο μὲς τὴν καρδιὰ ἐκείνης τῆς θέσης. Καὶ ἂν ἕνας ζωγράφος ἔπρεπε νὰ διαλέξῃ μία στάση συνθετικὴ νὰ σοῦ παρουσιάζῃ τὰ οὐσιαστικὰ χαραχτηριστικὰ τούτης τῆς ποίησης, θὰ ἦταν αὐτή· γιατὶ ἐδῶ εἶσαι καθαυτὸ στὴν ἀποφασιστικὴ στιγμὴ τοῦ διηγήματος, κ' ἔχεις ἀπὸ τώρα στὴ στάση τοῦ πατέρα καὶ τῶν παιδιῶν ὅλα τὰ *κίνητρα* τοῦ ὑψηλότερου πάθους.

Ὁ πρῶτος στοχασμὸς τοῦ πατέρα εἶναι τὰ παιδιά. Καὶ ὁ πρῶτος στοχασμὸς τῶν παιδιῶν εἶναι τὸ «πατέρα τί ἔχεις;» Ἂν ὁ πατέρας πρῶτα δὲν ἐδάκρυσε καὶ δὲν ἔβγαλε λέξη, γιατὶ ἔμεινε πετρωμένος, τώρα δὲ μιλεῖ καὶ δὲ δακρύζει γιὰ νὰ μὴ πικράνῃ περισσότερο τὰ παιδιά του. Ἡ ἀγάπη δὲν τὸν ἀφήνει νὰ βγάλῃ ἔξω τὸν πόνο του. Τὸ πάθος ἔχει χρεία νὰ ξεθυμάνῃ, καὶ δὲ θὰ μποροῦσαμε ν' ἀπομείνουμε τὸν πόνο, ἂν ἡ εὐεργέτρα φύση δὲ μᾶς ἔσπρωχνε νὰ οὐρλιάξουμε, ν' ἀναθεματίσουμε, νὰ κλάψουμε, ν' ἀνασπάσουμε τὰ μαλλιά μας, νὰ δαγκάσουμε τὰ χέρια μας· αὐτὸς ὁ πατέρας ὅμως εἶναι ἀναγκασμένος νὰ καταπιῇ σιωπηλὰ τὸν πόνο του, νὰ πλακώσῃ τὴ φύση, νὰ βιάσῃ τὸ πρόσωπο καὶ τὰ κινήματα, νὰ εἶναι ἄγαλμα καὶ ὄχι ἄνθρωπος, τὸ ἄγαλμα τῆς ἀπελπισίας.

Δὲν ἐδάκρυσα ἐγὼ γι' αὐτό, δὲν ἀποκρίθην
ὅλη αὐτὴ τὴν ἡμέρα, οὐδὲ τὴν ἄλλη νύχτα.

Τὸ πλάκωμα εἶναι τόσο βιαιότερο, ὅσο μεγαλήτερη εἶναι ἡ τρυφεράδα ἐκεινοῦ τοῦ *τί ἔχεις;* καὶ ὅσο εἶναι συγκινητικώτερο ἐκεῖνο τὸ *μικρός μου Ἀνσέλμος* (Anselmuccio mio), ποῦ θυμίζει τόσες ἀκριβὲς οἰκογενειακὲς χαρὲς σὲ τόσο ἀλλαγμένη θέση. Ἀλλὰ ἕνα τόσο μακρυνὸ πλάκωμα τῆς φύσης, ποῦ θέλει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξεθυμάνῃ γιὰ μίαν ἡμέρα ὁλόκληρη καὶ μιὰ νύχτα, τούτη ἡ ὅλη καὶ μόνο ἐσωτερικὴ τραγῳδία, στερημένη ἀπὸ τὴν ἔκφραση, εἶναι ἄρνηση κάθε ποίησης, φερμένη παρέξω ἀπὸ τὴ μορφὴ καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴ ζωή της. Αἰσθητικῶς δὲ ζῇ ἐκεῖνο ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ παραστηθῇ. Καθὼς ἡ παγωμένη ψυχὴ τοῦ προδότη εἶναι τὸ τέλος τῆς κολασμένης ζωῆς, ἔτσι ἡ ἀκινησία τοῦ Οὐγολίνου εἶναι ὁ θάνατος τοῦ αἰσθήματος, ποῦ ἔμεινε δίχως δάκρυ, δίχως μιλιά, δίχως κίνημα, δίχως ἔκφραση. Αὐτὸ τὸ βουβὸ κλείσιμο τῆς ψυχῆς μέσα στὴν ἀπελπισία της μπορεῖ νὰ εἶναι σὲ κάποιες στιγμὲς ὑψηλό, ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρο νἄχῃ κι αὐτὸ τὴν ἔκφρασή του καθὼς ἔκαμ' ἐκεῖνος ὁ τεχνίτης, ποῦ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἀνέκφραστο πόνο τοῦ πατέρα μπροστὰ στὴ θυσία τῆς Ἰφιγένειας, τοῦ σκέπασε τὸ πρόσωπο μ' ἕνα μαγνάδι. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίσταση τὸ πρᾶμα πρέπει πάραυτα νὰ τελειώσῃ, πρέπει νἄρθῃ ἀμέσως ὁ θάνατος νὰ κλείσῃ μία θέση, ποῦ παραμακραίνοντας θὰ ἦταν πεζὴ ἢ γελοία. Ὡραῖος εἶναι ὁ Καίσαρας ποῦ τυλίγεται μέσα στὴν τόγα του, ἂν ὅμως πεθάνῃ ἀμέσως κατόπι. Ἀλλὰ ὁ Δαντης ἔκαμε κάτι καλήτερο· ἐμεταμόρφωσε τὸ ἄγαλμα καὶ τὄκαμεν ἄνθρωπο. Γιατί, ἂν θέλεις νὰ πάρω μὲ τὴν ψυχή μου μέρος γιὰ τὰ πρόσωπά σου, ὅσο κι ἂν εἶναι ξεχωριστὲς οἱ θέσες ὅπου τοὺς στένεις, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ εἶναι σβυμένο σ' αὐτὰ τὸ homo sum, ἡ ὄψη τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ παρουσιάζεται γιὰ νὰ βλέπω καλήτερα τὴν ἀντίθεση καὶ γιὰ νὰ αἰσθάνωμαι τὸ ἄπειρο τῆς βουβῆς ἐκείνης ἀπελπισίας. Σ' αὐτὴ τὴ νύχτα τῆς σιωπῆς ἡ πεῖνα εἶχε δουλέψει καὶ εἶχε παραμορφώσει τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα καὶ τῶν παιδιῶν, καὶ ὅταν, μόλις ἔγινε λίγο φῶς, αὐτὴ ἡ ὄψη τὸν βρίσκει ἀνέτοιμο, σὲ μία στιγμὴ φυσικὴ λησμονιᾶς ὁ ἄνθρωπος φανερώνεται καὶ ξεσπᾷ σ' ἕνα κίνημα λύσσας τόσο πιὸ ἄγριο καὶ ἀνήμερο, ὅσο βιαιότερο ἐστάθη τὸ πλάκωμα, καὶ ὅσο πιὸ ἀναπάντεχη καὶ ζωντανὴ εἶναι ἡ ἐντύπωση ποῦ λαβαίνει ἀπὸ κείνη τὴν ὄψη.

Μόλις ἀχτῖνα λίγη ἐμπῆκε στὴ θλιμμένη
φυλακή, καὶ σὲ τέσσερες ὄψες ἐμπρός μου
εἶδα ἐγὼ τὴ δική μου τὴ θωριὰ τὴν ἴδια
καὶ τὰ δικό μου χέρια ἐδάγκασ' ἀπὸ πόνο.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ποῦ σὲ μιὰ στιγμὴ μανικῆς ὁρμῆς δαγκάνει τὰ χέρια του, εἶναι ἀπὸ τώρα ἐκεῖνος ποῦ ἀργότερα μέσα στὴν Κόλαση στερεώνεται κ' αἰωνίζεται μὲ τὰ δόντια στὸ καύκαλο τοῦ ἐχθροῦ του *σὰ σκυλίσιου δυνατά.* Ἀλλὰ πόσος πόνος ἐγέννησε τόση μανία! *Σὲ τέσσερες ὄψες!* Βρίσκεις χυμένο μαζὶ ὅ,τι ὑπαρχει τρυφερώτερο καὶ ὅ,τι ἀγριώτερο, χυμένο σ' ἕναν τρόπο, ποῦ, ἂν γι' ἀνάγκη τοῦ λόγου ἕνα εἶναι πρῶτα καὶ ὕστερα τ' ἄλλο, μπροστὰ στὴ φαντασία εἶναι ἕνα μόνο κίνημα, ἕνα αἴσθημα μόνο συμπλεγμένο καὶ δίχως ὄνομα, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς αὐτὸν τὸν πατέρα νὰ δαγκάνῃ τὰ χέρια του χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃς μαζὶ νὰ κοιταζῇ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα πρόσωπα.

Ἡ ἐντύπωση ποῦ ἀφήνει αὐτὸ τὸ κίνημα στὰ παιδιὰ δυναμώνει τὴν ἐνέργεια τῆς εἰκόνας, τόσο ποῦ ὅ,τι μέσα στὰ φυλλοκάρδια μας ἔχει ζωὴ συνεπαίρνεται ἀπὸ συγκίνηση ἀκαταμαχητη. Δὲν ἐννόησαν πρὶν ἐκεῖνο τὸ πρῶτο κοίταμα τοῦ πατέρα τους τὸ προσηλωμένο καὶ ἄγριο σὰν ἄκουσε νὰ καρφώνουν τὴ θύρα· *Κοιτᾷς ἔτσι, πατέρα μου· τί ἔχεις;* καὶ τώρα ὄχι μόνον δὲν ἐννοοῦν, ἀλλὰ καὶ παρεννοοῦν αὐτὸ τὸ δαγκαμα τῶν χεριῶν του.

.....λογιάζοντας πῶς ἔκανα ἐγὼ τοῦτο
ἀπὸ πεῖνα.

Ἀνήξερα ἀπὸ τὰ πάθη μας, ἐξηγοῦν ἐκεῖνο τὸ κίνημα μὲ τὸν ἀμεσώτερο τρόπο καὶ κατὰ γράμμα. Πεινοῦν καὶ κρίνουν ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους· δαγκάνω δηλοῖ τρώγω γι' αὐτά. Ὁ πατέρας ποῦ ἀπὸ πεῖνα τρώγει τὰ χέρια του εἶναι κίνημα τέτοιο, καὶ εἶναι τέτοιος ὁ τρόπος ποῦ τὰ κρούει, ὥστε ἕνας νοητικὸς ἠθοποιὸς θὰ καταλάβαινεν ὅλα ὅσα κρύβονται σ' αὐτὴ τὴ κραυγή τους *Πατέρα!* ποῦ ξεφωνίζοντας σηκώνοντ' εὐθὺς καὶ τὰ τέσσερα ὁλόρθα, ἐνῷ ἔστεκαν χάμου ἀποσωμένα τῆς πείνας. Αὐτὴ ἡ κραυγή, αὐτὸ τὸ σήκωμά τους τ' ὁλόρθο ἔχει τὴ δύναμη νὰ σταματήσῃ τὸν πατέρα, νὰ τοῦ ξαναδώσῃ τὸ κράτος τοῦ ἑαυτοῦ του, ποῦ τὸν συνεπῆρε μὲ βία μία στιγμὴ λησμονιᾶς, νὰ τοῦ θυμίσῃ πῶς εἶναι πατέρας καὶ δὲν τοῦ εἶναι συχωρεμένο νὰ εἶναι ἄνθρωπος.

Αὐτὸ τὸ νὰ προσφέρουν τὸν ἑαυτό τους θροφὴ στὸν πατέρα, δὲν εἶναι βέβαια μία ὑψηλὴ θυσία τῆς υἱϊκῆς ἀγάπης, αἴσθημα παρα πολὺ ἀνδρικὸ στὰ τρυφερά τους στήθη, εἶναι μία προσφορὰ μεταμορφωμένη ἀμέσως σε παρακαλεμα, σὰν ἕνα τί ποῦ

τοὺς γκρεμίσει στὰ νήλιγγα κατώγια τῆς γῆς κ' ἐμεῖς θὰ γίνουμε ἀρχόντοι μεγαλοι... Ἐγὼ θὰ ράψω ροῦχα ἀπὸ πασκαλιὲς καὶ ὁ καλός μου θὰ μὲ παίζει στὴν ἀγκαλιά του καὶ θὰ μὲ σβύνει μὲ τὰ ὡραῖα του μάτια... Δὲ θὰ πεθάνουμε καὶ πάντα θὰ ζοῦμε, γιατὶ θὰ μᾶς μαγέβουν οἱ σκλάβες οἱ Μάησες καὶ θὰ πίνουμε τὰθανατο νερό... Θὰν τοῦ δώσω τὸ κορμί μου καὶ θὰ μοῦ ρουφήσει τὰ μάγουλά μου τόσο πολὺ ποὺ ἕνα στεφάνι κόκκινο θὰ φανεῖ σὰν ἀπὸ γαῖμα... Θὰ κλαίω τὴ νύχτα κρυφά, ὅταν θὰ κοιμᾶται, καὶ τὴν κονταβγὴ θὰ πίνω τὰ δάκρυα τῆς δροσιᾶς στὰ ἐξωτικὰ τραντάφυλλα, καθὼς τὸ φίδι ρουφάει τὸ γάλα... Ἄχ!.. Ἡ Μοῖρα μου τὄχει, ἡ Μοῖρα μου!.. — Θὰ τοῦ μυρίσω τώρα λεβάντες κι ἀφτὸς θἀνταριέψει τὰ μάτια του καὶ θὰ πατήσει χαμου ἀφτὰ τἀχαμνισμένα τἀρμένια... Θὰ μοῦ κρεμάσει τὰ μαργαριτάρια καὶ τὰ ρουμπίνια ποῦ τὰ βρῆκε στὴν κοιλιὰ κάποιου μεγάλου ὄρνιου... Θἀνάψω στὰ στήθια μου τὴν πιὸ μεγάλη φλόγα νὰ τὸν ζεσταίνουν, καθὼς θὰ διαβαίνουμε τὰ παγωμένα βουνά...»

Κι ἀσάλεφτη μένει ἔτσι ἐκεῖ μὲ τὸ κορμὶ λυγισμένο μπροστὰ στὴ ραγάδα καὶ τὴ ματιὰ ἀπλάνεφτη καὶ ἴσια. Μὰ κάνας δὲν ἀγρικιέται στὸ δρόμο καὶ μοναχὰ μιὰ κοπὴ περιστέρια χαμηλώνει τὰ φτερὰ καὶ βοσκάει στὴ γῆς.

Ἡ γριὰ Μάμμνα σπρώχνει τὴν πόρτα καὶ μπαίνει λαχανιασμένη μέσα· σὰν τὴ γλέπει, τῆς φωνάζει μὲ λύπη·

«Τί κάνεις ἀφτοῦ, ἄμοιρη;..»

«Νά, καρτερῶ, καρτερῶ τὸν καλό μου!» ἀπαντάει ἡ Ρουμπίνα σκιαγμένη καὶ μὲ λαχτάρα.

Ἡ γριὰ γέρνει στὸ πλάγι ἀλλοῦθε, ἀναστενάζει, κ' ἕνα δάκρυ κρυφοπέφτει ἀπ' τὸ στεγνό της τὸ μάτι.

«Μὲ βάρηναν τὰ χρόνια!» σκούζει· «Δὲ μπορῶ νὰ δώσω χέρι ὅπου ὁ Θεὸς κατέβασε ὀργισμένος τὸ δικό του!»

Ζ'.

Βγαίνει ἀπ' τὸ ἄδειο καλῦβι τοῦ κυνηγοῦ ἡ Ρουμπίνα σὰν κανένας ἥσκιος βουβὸς μέσα στὴ νύχτα καὶ παίρνει ὀνειριασμένη τὸ μονοπάτι ποὺ στρώνεται στὸ πέφκινο δάσο. Μὲ τὴν ἀνημπόρια στὴν ψυχή της καὶ μὲ τὴν ἀγάπη στὴν καρδιὰ ποὺ τὴ φρενιάζει, ἀνοίγει πότε γλήγορα καὶ πότε ἀργὰ καὶ τρέκλα τὴν περπατησιά της καὶ προβάλλει στὸ δρόμο μὲ τὶς βαθουλὲς ἀμμουδιές. Παραπέρα τὸ ποτάμι βαζει βραχνιασμένο, σὰν κλώθει νὰ φύγει ἀπὸ τὰ μεγαλα βράχια, κι ἀφτὴ πατσει ἀλόγιαστη τὶς σάπιες σανίδες τοῦ γιοφυριοῦ του.

Στὰ βαθια τοῦ σκοτεινοῦ καὶ θολωμένου νεροῦ γυρίζουν μύρια ἀστέρια σπαρμένα σὰ χρυσαφι λησμονημένο ἐκεῖ καὶ στὸν παραστρατισμένο νοῦ τῆς Ρουμπίνας ἀνατέλει μιὰ φριχτὴ παλιὰ ἱστορία ποὺ τὴν κάνει νὰ ξεχύνει τὸ ἄγνοιαστο γέλιο μὲς στὸν ἀέρα: — Ἕνας φτωχὸς καὶ δύστυχος ἐρηχτηκε μιὰ νύχτα στὰ βαθιὰ νερὰ νὰ μάσει τὸ χρυσαφι στὸ σακκοῦλι του, μὰ κανας δὲν τὄμαθε, δὲν τἄκουσε ἂν πλούτησε ὁ βουτηχτὴς μὲ τὸ σακκοῦλι του.

Ὁ γκιώνης που εἶναι ψηλὰ σ' ἕνα δέντρο στὴν ἄκρια τοῦ γιοφυριοῦ κόβει τὸ κλᾶμα του καὶ φουρτουράει σκιασμένος ἀλάργα· ἔρχεται ἡ Ρουμπίνα στὴ ρίζα καὶ τὰ στήθια της καῖνε ἀπὸ τὴ θερμασιά· ξεκουμπώνει καθοίμενη στὰ σκουτιά της καὶ ἀνοίγει ὁλόγυρα τὰ μαβρα καὶ μακριὰ μαλλιά, ξέπλεγα καθὼς εἶναι καὶ ξελυμένα. Σκυμένη μὲ τὸ κεφαλι ἔτσι καὶ περιτριγυρισμένη μὲ τὴ κόμη της χανεται σ' ὀνειροραντασιὲς καὶ ἀρχίζει νὰ σκούζει θλιβερὰ καὶ κομένα.

Ἕνας περάτης κεντάει τὴ γκαστρωμένη μοῦλα του καὶ σ' ἀπόλιγο ἡ Ρουμπίνα ἀφογκραζεται νὰ χτυποῦνε τὰ πέταλά της στὸ ξύλινο γιοφῦρι. Στὸ ἀντίπερα ὄχτομα τὸ τραγοῦδι του ζωερὸ καὶ παρά-

λαχταροῦν καὶ τὸ ζητοῦν γιὰ χάρη. Σκότωσέ μας! κόψε τὴν ἀγωνία μας!

. . . . . Σὺ μᾶς φοροῦσες
τὲς ἄθλιες τοῦτες σάρκες. σὺ ξεσάρκωσέ μας.

Ἄθλιες σάρκες! Αἰσθάνουνται ποῦ σωριάζουνται καὶ τοὺς λείπει ἡ ζωή. *Ἄθλιες* ἐδῶ δηλοῖ ἀποσωμένες, ποῦ πλιὰ τὲς ἐπέρασε κ' εἶναι μέσα ὁ θάνατος. Ὅσοι ἐξηγοῦν αὐτὴ τὴ λέξη δίνοντάς της πνεματικὴ σημασία καὶ σοῦ ψαρεύουν ἐδῶ ἕνα νόημα θεολογικό, θὰ ἦταν ἄξιοι νὰ πᾶνε πλάγι πλάγι πιασμένοι μὲ τὸν ἱερέα Τσέζαρη (8), ποῦ σὲ τόσες του ὁμορφάδες ποῦ ηὗρε στὸ Δάντη βρίσκει ἐδῶ μίαν ἀσχημάδα, ἕνα κάμωμα ποῦ παραβγαίνει ἀπὸ τὴ φυσικότητα καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, καθαυτὸ ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ χορὸ τῶν τεσσάρων ἀθανάτων παιδιῶν, ποῦ ἐστάθη ὁ θαυμασμὸς τῶν αἰώνων.

Ὁ Οὐγολῖνος ξαναγίνεται πατέρας καὶ ξαναγίνεται ἄγαλμα·

Ἔπαψα τότε, γιὰ νὰ μὴ, τ'ἀποπικράνω·
τὴ μέρ' αὐτή, τὴν ἄλλη ἄφωνοι ἐμείναμ'ὅλοι.

Στὸν πατέρα μία σιωπὴ ἀπὸ πλάκωμα, στὰ παιδιὰ μία σιωπὴ ἀγωνίας, δὲν εἶναι ὅμως ἐκεῖνο τὸ πεζὸ *δὲν ἀποκρίθηκα* καὶ *δὲν ἐδάκρυσα*, εἶναι μία σιωπὴ ποῦ διαρωτιζεται καὶ γίνεται εὔγλωττη ἀπὸ μία κραυγὴ ποῦ προμηνάει σιμοτινὴ τὴν καταστροφή. Τώρα, δὲν εἶναι μόνο τὸ κορμὶ καταπεσμένο ἀπὸ τὴν πεῖνα, εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ πιασμένη καὶ πλιὰ δὲ βαστᾷ. Ὁ Οὐγολῖνος κράζει βοήθειά του τὴ γῆ ν' ἀνοίξη καὶ νὰ τὸν καταπιῇ καὶ τὴν ἀναθεματίζει καὶ τὴν ὀνομάζει σκληρή.

Ἄχ! γιατί, σκληρὴ γῆ, δὲν ἄνοιξες ἐμπρός μου;

Εἶναι ἡ ἀνυπομονησία τοῦ τέλους· ἡ δύναμη τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἔλειψε, ἀποσωμένη ἀπὸ τὸ μακρυνὸ ἐκεῖνο πλάκωμα, ἀπὸ τὸ μακρυνὸν ἐκεῖνον ἀφύσικον ἀγῶνα. Ἀλλ' ὅμως ὁ ἀνήμερος ποιητὴς δὲν τὸν ἀφήνει πρὶν τοῦ καρρώση μὲς στὴν καρδιὰ μίαν ὕστερη μαχαιριὰ μὲ τὸ χέρι τῶν τρομερῶν ἐκείνων παιδιῶν, ποῦ δὲν ἀνανοοῦνται τ' ἀθῶα πόσο σκληρὰ τὸν πληγώνουν·

Μοῦπεσ' ἐμπρὸς ὁ Γάδδος ξαπλωτὸς στὰ πόδια,
λέγοντάς μου· πατέρα, τί δὲ μὲ συντρέχεις;

(8) Ἀντώνιος Τσέζαρης, ἀπὸ τὴ Βερώνα (1760-1828). ὀνομαστὸς πεζογράφος καὶ ρήτορας ἐκκλησιαστικός. Πολλοὶ τὸν θαυμάζουν γιὰ τὴ γλῶσσα, γιὰ τὸ ὕφος καὶ γιὰ τὴν εὐγλωττία του, τὸν κατακρίνουν ὅμως καὶ πολλοὶ γιὰ τὴ σχολαστικότητα. Ἔγραψε πολλὰ συγγράμματα καὶ λόγους, καὶ ἕνα βιβλίο «Ὡραιότητες τοῦ Δάντη».

σὰ νὰ μποροῦσε ὁ πατέρας καὶ νὰ μὴν ἤθελε νὰ τὸν βοηθήση.

Ἔρχεται ἡ καταστροφή. Καὶ ὁ πατέρας τὰ βλέπει νὰ πεθαίνουν, τόσο ἀληθινά, ὅσο εἶναι ἀληθινὸ ποῦ ὁ Δάντης βλέπει αὐτόν, νὰ πεθαίνουν ἕνα ἕνα, καὶ ὁ σπαραγμὸς ἐβάσταξε τρεῖς ἡμέρες.

Ἔμεινε αὐτοῦ νεκρός· κι ὅπως ἐμὲ σὺ βλέπεις,
εἶδα κ' ἐγὼ τοὺς τρεῖς νὰ πέφτουν ἕνας ἕνας
στὴν πέμπτη μέρα καὶ στὴν ἕκτη.....

Δὲν εἶν' ἐδῶ καμμία ἀδειανὴ λεπτομέρεια. Αὐτὸ τὸ θέαμα τοῦ θανάτου ξαναφαίνεται τέσσερες φορές, καὶ σὲ μακρινὰ διαστήματα, σὲ τρεῖς ἡμέρες κ' ἐδυνήθηκε ἕνας πατέρας νὰ τὸ ἰδῇ καὶ νὰ μείνη ἥσυχος, νὰ κρατήση κλεισμένο μέσα του τὸ μαρτύριο, νὰ γίνη ἀρύσικος, νὰ μὴν εἶναι ἄνθρωπος.

Ἀλλὰ τέλος τὸ μαρτύριο ξεσπᾷ. Ἡ ψυχὴ πολὺν καιρὸ πλακωμένη ξεχειλίζει. Καὶ δὲν εἶναι ἕνα ξεθύμασμα εὔγλωττο ἑνὸς αἰσθήματος ἀνθρωπίνου ποῦ γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, ἐνεργητικοῦ, νοητοῦ στὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς ἄλλους. Εἶναι ξεθύμασμα ψυχῆς συντριμμένης, ποῦ μοιάζει περισσότερο μὲ σπασμούς, μὲ παραλαλήματα, παρὰ μ' ὁμιλίες. Δὲν εἶναι στοχασμοὶ καὶ σχεδὸν οὔτε λόγια· εἶναι κραυγὲς καὶ ξεφωνητά. Εἶναι ἡ λαλιὰ στὴ ζωϊκή της μορφή. Εἶνε ἡ ἀγάπη στὴ ζωϊκὴ μορφὴ τοῦ ἐνστίκτου. Ζῶντας τὰ παιδιά, δὲν ἐδυνήθηκε νὰ τὰ κράζη μὲ τ' ὄνομα, δὲν ἐδυνήθηκε νὰ φανερώση τὴν πατρική του ἀγάπη, τὸν πόνο του· νάτος τώρα ἐκεῖ, νὰ ψάχνη ἀπανου στὸ καθένα καὶ νὰ τὰ κράζη, νὰ τὰ κράζη τρεῖς μέρες.

Καὶ τρεῖς τἄκραξα ἡμέρες πεθαμένα.....

Πρὶν πεθάνη τὸ σῶμα, ἦταν πεθαμένος ὁ ἄνθρωπος· ἔζοῦσε μόνο ἀκόμη τὸ θηρίο, παραδομένο μισὸ στὴν ἀγάπη καὶ μισὸ στὴ μανία, καὶ τὰ τρομαχτικά του βρυχίσματα δὲν ἠξέρεις ἂν ἐκφράζουν ἠχο πόνου ἢ λύσσας. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἀνάλυση, δὲν ὑπάρχει ἕνας στοχασμός, ἕνα αἴσθημα καθαρὸ καὶ ξεχωριστό. Αὐτὸ τὸ νὰ κράζη τὰ παιδιά του ἤτανε πόνος, ἤτανε πατρικὴ ἀγάπη, ἦταν μανία, ἦταν ὅλος ὁ Οὐγολῖνος γενωμένος ἔνστικτο καὶ ἐκφρασμένος σ' ἕνα βογγητό. Εἶναι τριγύρω αὐτοῦ τοῦ ἀποθεριωμένου ἀνθρώπου ἕνα στεφάνι σκοτεινό, ὅμοιο μὲ τὴ στερνὴ σιγὴ καὶ τὲς στερνὲς ἀγωνίες μέσα στὴν κάμαρη τοῦ ἑτοιμοθάνατου. Τέτοια εἶναι ἡ φοβερὴ ἐντύπωση τῶν στερνῶν σκοτεινῶν στιγμῶν·

. . . . . τέλος
καὶ σὲ μένα τὸν πόνο ἐνίκησεν ἡ νήστεια.

Στῖχος στὸ γράμμα του ὁλοζάστερος, ποῦ σημαίνει· περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἐδυνήθηκε νὰ κάμη ὁ πόνος, ἔκαμε ἡ πεῖνα. Ὁ πόνος δὲν ἐδυνήθηκε νὰ τὸν σκοτώση, τὸν ἐσκότωσε ἡ πεῖνα. Εἶναι ὅμως στῖχος πυκνὸς ἀπὸ σκοτάδια καὶ γεμάτος ὑπονοούμενα, γιὰ τὰ πολλὰ αἰσθήματα καὶ τὲς εἰκόνες ποῦ μᾶς ξυπνᾷ, γιὰ τὰ τόσα ἴσως ποῦ ἀπὸ μέσα του ἀναβρύζουν καὶ ποῦ εἶναι τόσο ποιητικά. Ἴσως κράζει μὲ πόθο τὸ θανατο καὶ παραπονιέται ποῦ ὁ πόνος δὲν εἶναι ἀρκετὸς νὰ τὸν θανατώση καὶ πρέπει νὰ περιμείνη τὸ θανατο τὸν ἀργητὸ τῆς πείνας· εἶναι ἕνα αἴσθημα ἀπελπισίας. Ἴσως δὲν παύει νὰ κράζη τὰ παιδιά, παρὰ ὅταν ἡ πεῖνα δυνατώτερη ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ παίρνει τὴ δύναμη, ἀφοῦ τοῦ ἔλειψε πρῶτα ἡ βλέψη καὶ κατόπι ἡ φωνή. Εἶναι ἕνα αἴσθημα πατρικῆς ἀγάπης. Ἴσως, ἐνῶ ἡ φύση σπρώχνει τὰ δόντια στὲς ἄθλιες σαρκες, σ' αὐτὸ τὸ στερνὸ παραλαλητὸ τῆς πείνας καὶ τῆς ἐκδίκησης αὐτὲς εἶναι στὴ φαντασία του οἱ σάρκες τοῦ ἐχθροῦ του, καὶ ὁ Δάντης ἐπραγματοποίησε τὸ παραλαλητὸ μέσα στὴν κόλαση, ἀθανατίζοντας ἐκεῖνο τὸ ὕστερο κίνημα κ' ἐκεῖνον τὸν ὕστερο στοχασμό. Εἶναι ἕνα αἴσθημα λύσσας σκυλιοῦ. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι πιθανά, ὅλα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ συλλαβῇ, νὰ τὰ στοχασθῇ, νὰ τὰ φανταστῇ· καθε συμπερασμὸς ἔχει τὴν ἀφορμή του σὲ κάποια λέξη, σὲ κάποια δεύτερη ἰδέα. Ἡ φαντασία αἰσθάνεται χτύπημα, ξετινάζεται, ἀναγκαζεται νὰ δουλέψη, καὶ δὲν προσηλωνεται σὲ καμμία πραγματικότητα, καὶ διαλογίζεται ἐκεῖνες τὲς ὕστερες ὧρες τοῦ ἀνθρώπινου ξεπεσμοῦ. Παραπάνου ἀπ' αὐτὲς τὲς ἀόριστες καὶ περιπλεγμένες ἐντύπωσες μένουν ἐκεῖνα τὰ τέσσερα ἀθῶα ξαπλωμένα χάμου, καὶ τὰ ὀνόματά τους ξερωνημένα γιὰ τρεῖς ἡμέρες μὲς στὴν κουφὴ σπηλιὰ ἀπὸ μία φωνὴ ποῦ δὲν ἠξέρεις ἂν εἶναι ἀνθρώπου ἢ θεριοῦ. Ἀλλὰ ὁ ἦχος ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ἀντιλαλεῖ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη ποῦ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του μέσα στὰ ὕστερα λόγια τοῦ Δάντη. Γιατί ἐνῶ τὸ θεριὸ στριφογυρίζει τὰ ματια καὶ ξαναπιάνει τὸ καύκαλο μὲ τὰ δόντια, στέκουν ἐμπρός του τ' ἀκριβὰ ἐκεῖνα παιδιά, καὶ τὰ κράζει μὲ τ' ὄνομα, ἕνα ἕνα, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ φωνάζει· ἦταν ἀθῶα·

Ἀθῶους ἔκαν' ἡ ἡλικία τους ἡ νέα
τὸ μικρὸν Οὔγο, ὦ νέα Θήβα, τὸν Μπριγάτα,
καὶ τοὺς ἄλλους ποῦ πρὶν τὸ ἆσμα μου ὀνομάζει.

Ἂν ὅμως τὸ κλᾶμα τοῦ Οὐγολίνου εἶναι μανία, ἡ συμπόνεση τοῦ Δάντη εἶναι ἀγανάχτηση καὶ κα-

---

ξενο διώχνει τὴ νυχτοσιγαλιὰ καὶ τὰ δέντρα ἀντιλαλοῦνε μακριάθε.

«Κόρη μου, σὰν ἐδιάβηκες γιοφῦρι στοιχειωμένο,
παράτα τὴ ζωούλα σου καὶ πέσε νὰ πεθάνεις».

Ἡ νέα γυναίκα λαχταράει καὶ χουφτιάζει τὰ κρεμασμένα βυζιά της· χαμηλώνει πιὸ πολὺ τὴν κεφαλή της τώρα καὶ ἡ ὀρθανοιχτη ματιά της λοξέβει πέρα σ' ἕνα δασωμένο ἀκροράχι ποὺ τὸ φεγγάρι ματωμένο εἶναι στὸ δύσμα του. Οἱ φουντωτὲς φυλλωσιὲς τῶ δέντρων ἀνακατώνουνται καὶ θροοῦνε στὸν ἄνεμο καὶ τὸ φεγγαρόφωτο χύνεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πάνου των σὰν ἀσημι λυωμένο.

Ξάφνου ὀρθοστέκεται ἡ Ρουμπίνα καὶ σφογγάει τὰ δάκρυα, μὰ τὰ φρύδια της μένουν σμιγμένα ἀκόμα καὶ τὸ γλέφαρό της σουφρώνεται ὐλάκαιρο. Χυμάει κατὰ τὸ ποτάμι πίσω πάλε καὶ περνάει τώρα τὸν πόρο του μὲ τὰ ρηχὰ νερά· τὰ καλάμια της βρέχουνται ἴσα μὲ τὸ γόνα, τὰ ροῦχα της μουσκέβουνται κι αὐτὴ δὲ νοιαζεται καθόλου.

Ἀνάμεσα στὶς μυρωμένες μοσκοϊτιὲς παραμερίζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καθὼς διαβαίνει, τὰ πυκνωμένα κλαριὰ καὶ φτάνει λαχανιασμένη, σὰ νὰ τὴν κυνηγάει ὁ Χάρος μὲ τὸ ἄτι του ἀπὸ πίσω, στὴ βαθιὰ κι ἀπόκρυφη σπηλιὰ ποὺ εἶναι σκαμένη μὲς τὴν πέτρα τοῦ βουνοῦ.

Στὶς πατοῦνες αἰστάνεται τὸ ὑγρὸ καὶ λασπωμένο χῶμα ποῦ κολλάει καὶ λαμανίζει σ' ἀφτό, καθὼς πατάει ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ τὰ γυμνά της πόδια. Μιὰ βόχα βγαίνει ἀπὸ μιὰ ραγιά, σὰ νὰ σαπίζει κάπιο φυτὸ ἐκεῖ μέσα. Κλώθει πάνου καὶ κάτου σκιαγμένο τὸ μάτι καὶ γλέπει νὰ φαντάζουν, ἐνῶ πετοῦνε μυστικὲς κι ἀθόρυβες, οἱ νυχτερίδες σὰν τέρατα μαγικὰ καὶ στοιχειωμένα.

Μὰ δὲν ἀργεῖ νἀνατριχιάσει στὸ κρύο ἄγγιγμά των ποὺ τὴ χτυποῦνε στὰ ξετραχηλιασμένα κόρφια καὶ στὰ μοῦτρα μὲ τὶς μάβρες φτεροῦγες των καὶ μ' ἕνα πήδημα μονομιᾶς βρίσκεται πάλε ὄζω ἀνήσυχη καὶ ξελωλαμένη.

Τηράει κατὰ τὸν οὐρανὸ κι ἀντικρύζει τὴν Πούλια, βουκέντρες τώρα πάνου ἀπ' τὰ χιονισμένα κορφοβούνια τῆς ἀνατολῆς. Γυρίζει πρὸς τὰ πίσω μὲ δείλια καὶ ἀνατρομάζει, σὰ γλέπει τὸ γιγάντιο της ἥσκιο ποὺ φκιάνουν οἱ στερνὲς τοῦ φεγγαριοῦ ἀχτῖνες. Σηκώνει τὰ τρέμουλα χέρια καὶ τὰ τρελλά της μάτια πάνου, λυγίζει τὰ γόνατα στὰ σμαρδάλια χάμου κι ἀπελπισμένη τραντάζει τὰ στήθια της μὲ στριγγιὰ φωνή· «Νά, ἐδῶ στὴν ἐρημιὰ μακριὰ ἀπ' τὸν κόσμο θέλω νὰ πεθάνω!.. Τὸ χειμῶνα, σὰ θὰ πέφτουν οἱ ἀγριόπαπιες καὶ τἀγριοχήναρα, θὰ ξαναρθεῖ ὁ ἀρραβωνιαστικός μου καὶ θὰ πατήσει σ'ἀφτὸ τὸ χῶμα ποὺ θὰ εἶναι μνημοῦρι μου...»

Καὶ τιναζεται ἀναμαλλιάρα στὸν ἔρμο γκρεμνό, σαλέβει στὸν ἀέρα λίγο καὶ χάνεται γιὰ πάντα μέσα στὰ κλώσματα τῆς νεροσυρμῆς. Τὰ νυχτοπούλια ἄκουσαν τὸ ραχαλητὸ τοῦ νεροῦ, ἅπλωσαν τὰ ρτερὰ ξαφνισμένα καὶ πέταξαν ἀλλοῦ σὲ πιὸ ἥσυχες μεριές.

Στὸ μικρὸ καὶ παλιὸ μοναστῆρι ὁ καλόγερος καὶ τὴν ἀνεμόχολη ἀφτὴ νυχτιὰ τίποτα δὲ νοιάζει, γιατὶ μελετάει πάλε, στὰ ἅγια καὶ σοφὰ βιβλία βυθισμένος. Ὕστερα σβύνει τὸ καπνισμένο καντῆλι του καὶ κοιμᾶται μ' ἀπείραχτη ψυχή.

Λάρσα—Θεριστής. 1905

ΞΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

πάρα, καὶ σ' αὐτὸ τὸ θυμὸ βγαίνει ἔξω ἕνας νέος τρόπος καταστροφῆς τῆς πολιτείας ποῦ εἶχε καταδικάσει νὰ χαθοῦν τέσσερα ἀθῶα·

Ἂς κινηθοῦν μαζὶ Καπράϊα καὶ Γοργόνα
κι ἂς στήσουν φράχτη ἐμπρὸς στοῦ Ἄρνου σου τὸ στόμα
ὥστε ποῦ αὐτὸς σ' ἐσὲ κάθε ψυχὴ νὰ πνίξῃ.

Δὲν ἠξέρω ἂν εἶναι ἀγριώτερος ὁ Οὐγολῖνος ποῦ ἔχει τὰ δόντια μπηγμένα στὸ καύκαλο τοῦ προδότη του, ἢ ὁ Δάντης, ποῦ γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τέσσερα ἀθῶα καταδικάζει σὲ θάνατο ὅλους τοὺς ἀθώους μιᾶς ὁλόκληρης πολιτείας, τοὺς πατέρες καὶ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν. Βιβλικὴ ὀργή. Πάθη ἄγρια σὲ καιροὺς ἄγριους, ποῦ ἔκαμαν δυνατὴ μία κόλαση ποιητική, ποῦ ἔχει ἀποκάτου της τόση ἱστορία.

Ἐδῶ εἶναι ὅλα τρομαχτικὴ ἁρμονία, ὁ ποιητής, ὁ παραστάτης καὶ ὁ θεατής. Ἁμαρτωλός, διηγητής, θεατής, ποιητής, ὅλοι ἰσόμετροι, συμπληρώνονται κ' ἐξηγοῦν ἕνας τὸν ἄλλο. Ὅλα ἔχουν ἀναλογίες ποῦ προχωροῦν παραπέρα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα· δὲν ὑπάρχει ἀκόμη τὸ σωστὸ ἀνθρώπινο μέτρο, δὲν εἶναι τὸ ἄγαλμα· εἶναι ἡ πυραμίδα, ὁ κολοσσός, τὸ γιγάντιο, ὅπου ἡ πρωτόγονη ἀρχαιότης ἐπαράσταιν' ἐκείνους τοὺς πρώτους ἀκόμη σκοτεινοὺς τρόπους τῆς συνείδησης, ἐκεῖνο τὸ αἴσθημα τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ ἀπείρου, τόσο τρομερώτερο στὴ φαντασία, ὅσο ἦταν λιγώτερο ζάστερο, λιγώτερο ἀναλυμένο. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ στὰ φοβερὰ αὐτὰ σχεδιογραφήματα τοῦ Δάντη, τόσο φτωχὰ σὲ ξετυλίγματα, τόσο γεμάτα ἴσκιους καὶ χάσματα, ὥστε ὅσο εἶναι σεμνότερο τὸ περίγραμμα κι ὅσο λιγώτερο παίζουν φῶς καὶ σκιά, τόσο γιγαντώνονται οἱ ἀναλογίες καὶ τὰ αἰσθήματα. Συχνὰ μία μόνη εἰκόνα κάνει τὸ θᾶμα καὶ σ' ἁρπάζει μακρυὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ξεπετῶντας σε πέρα ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ φυσικοῦ στὰ βασίλεια τοῦ ἀπείρου. Τέτοιο εἶναι τὸ σφόγγισμα τοῦ στόματος στὰ μαλλιὰ τῆς χαλασμένης κεφαλῆς, καὶ τὸ κίνημα τῆς Καπράϊας καὶ τῆς Γοργόνας. Αὐτὸ τὸ σφόγγισμα σὲ τρομάζει, καὶ ὄχι γιὰ τὴν πράξη στὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ γιατὶ σοῦ παρουσιάζει ὅλο τὸ πρόσωπο τοῦ Οὐγολίνου καὶ μὲ πιθέματα ἰδεώδη ἀνάλογα μ' ἐκείνη τὴν πράξη· ἔχεις ἐμπρός σου ἀπὸ τώρα τὸ ἄμετρο μῖσος μὲ μίαν ἔκφραση ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ φυσικοῦ, βλέπει ὁ νοῦς σου τὸ ἄπειρο. Ὁ ποιητὴς λέει·

. . . . . Εἶδα
δύο σὲ μιὰ τρύπα παγωμένους, σ' ἕναν τρόπο
ποῦ ἡ μιὰ τῆς ἄλλης κεφαλῆς ἦταν καπέλο.
Κι ὅπως ἕνας ψωμὶ κατατρώγει ἀπὸ πεῖνα,
ἔτσι ὁ ἀποπανινὸς τὰ δόντια εἶχε στὸν ἄλλο,
ἐκεῖ ποῦ τὸ μυαλὸ κι ὁ κούτικας συμμίγουν.

Ἐδῶ ὑπάρχουν οἱ λεπτότερες τοπογραφικὲς λεπτομέρειες καὶ μὲ ὅρους τεχνικούς, καὶ χυδαίους ἀκόμη· καὶ ὅμως ὅλο αὐτὸ εἶναι πεζό, γιατὶ τίποτε παραπέρα δὲ βλέπεις· τὰ περιγράμματα εἶναι ὡρισμένα, τὸ ἴνδαλμα εἶναι ζάστερο· ἐπειδὴ ὅμως ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο παρ' αὐτὸ ποῦ ἐκφράζεται, ἡ φαντασία μένει ἄνεργη. Ἡ ποίηση ἀρχίζει, καὶ τὸ ἀνανοεῖσαι ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἐπίσημο καὶ ἐπικὸν τόνο τοῦ στίχου, ὅταν

Ἀπὸ τ' ἄγριο φαγὶ ξεσήκωσε τὸ στόμα
αὐτὸς ὁ ἁμαρτωλός . . . . . .

καὶ πρὶν ἀκόμη νὰ κρίνῃ, μ' ἕνα μοναχὸ κίνημα ἀναπάντεχο, τρομερὸ καὶ σ' αὐτὸν φυσικώτατο τὸν ἔχεις ὅλον ἐμπρός σου, σῶμα καὶ ψυχή. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἐντύπωση ποῦ ἀφήνει τὸ

Ἂς κινηθοῦν μαζὶ Καπράϊα καὶ Γοργόνα.

Εἶναι ἡ ἴδια ἡ φύση, ποῦ παραβιάζει τοὺς νόμους της, βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀκινησία της, ἀποχτάει συνείδηση, ψυχὴ καὶ κίνημα, καὶ τρέχει νὰ παιδέψῃ τὴν ἔνοχη πολιτεία. Μία καταστροφὴ πόσο παράξενη, μία τιμωρία τόσο ἀσυνήθιστη σηκώνει στὸ ἴδιο ὕψος καὶ τὸ ἀδίκημα καὶ ποῦ δίνει κολοσσαῖες ἀναλογίες. Εἶναι ἡ κατατομὴ τοῦ Αἰσχύλου· εἶναι ἡ ἐπικὴ ποίηση ἀρχέγονη καὶ ἀμάλαγη, ποῦ ἀκόμη δὲν ἐπέρασε μέσα της ἡ λυρικὴ καὶ τὸ δρᾶμα· εἶναι ὁ θεόφατος γρανίτης, ποῦ σὲ σπρώχνει ὀπίσω σαστισμένον καὶ τρομασμένον καὶ δὲν τολμᾷ νὰ χωθῇ μέσα του τὸ σμιλάρι νὰ ζητήσῃ τὲς φλέβες, νὰ τὸν ξεσαρκώσῃ. Τολμᾷ ὅμως ὁ Δάντης νὰ βάλῃ τὸ σμιλάρι καὶ νὰ χαράξῃ τέτοιες γραμμές, τέτοιους σχηματισμοὺς, ποῦ θυμίζουν τοὺς βαθύτερους δραματικοὺς συνδυασμοὺς καὶ γεννοῦν τὲς ὑψηλότερες λυρικὲς ἐντύπωσες. Μὲς στὴ μέση μιᾶς φύσης γιγάντιας καὶ μονότονης φαίνεται ὅλη ἡ ποικιλία καὶ ὁ πόλεμος τῶν στοιχείων, μία σκηνὴ τῆς ζωῆς ἀδραγμένη σ' ὅ,τι ἔχει τρυφερώτερο καὶ ἀνθρωπινώτερο. Ὁ Οὐγολῖνος ἀπάνου στὸ στυλοπόδι του μέσα στὴν Κόλαση ἔχει τὸ πρόσωπο πληγμένο ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, μὲ πιθέματα σπερεωμένα, εἶναι τὸ ἄγαλμα τοῦ μίσους, ἑνὸς μίσους ποῦ εἶναι αἰώνιο, ἀνικανοποίητο, ἄπειρο σὰν τὸν ἀμέτρητο βράχο, ἀπλησίαστο γιὰ τὴ φαντασία. Ἔξαφνα ὅμως ὁ Οὐγολῖνος γίνεται ἄνθρωπος, καὶ τὰ δάκρυα προβάλλουν στὰ μάτια του, καὶ τὰ χέρια συνοδεύουν τὰ λόγια μὲ σχήματα, καὶ τὰ διοιφορετικώτερα αἰσθήματα παρουσιάζονται στὸ κινούμενο πρόσωπο. Ἐξανάγινεν ἄνθρωπος, εἶναι ἕνας πατέρας ἀνάμεσα στὰ παιδιά του. Ἐδῶ παρουσιάζεται μία δραμκτικὴ θέση μὲ λεπτότατες βαθμολογίες, ποῦ ὁ νοῦς τὴν εἶδε στὰ βάθη της. Εἶναι ἕνα crescendo ποῦ σὲ παίρνει ἀπὸ τὸ πάθος στὸ σπαραγμό, καὶ ἀπὸ τὸ σπαραγμὸ στὴν ἀπελπισία, στὸ θάνατο τῆς ψυχῆς, σπὸν ἀνθρώπινο ξεπεσμό, σ' ἐκεῖνο πὸ ὂν πεῦ μὲ τὰ μάτια ἀγριωμένα ξαναπαίρνει τὸ καύκαλο μὲ τὰ δόντια καὶ γίνεται πάλι ἀκίνητο σ' ἐκείνη τὴν αἰωνιότητα τοῦ μίσους. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ βαθμολογίες προβάλλουν ἔξω μὲ τὸ στόμα τῶν παιδιῶν. Εἶναι αὐτοὶ οἱ φονιάδες τοῦ πατέρα· κάθε λόγος τους εἶναι μία μαχαιριά, καὶ δὲν τὸ ἀνανοεῦνται, καὶ τὸν ἀγαποῦν τόσο! Ἡ ἀθωότη τους, ἡ ἀγάπη τους εἶναι τόσα μαρτύρια γιὰ τὸν πατέρα, καὶ τοῦ ραγίζουν τὴν καρδιὰ καὶ τὸν καταντοῦν ἕνα θεριό, ὅπως εἶναι ἐκεῖ πάνου στὸ στυλοπόδι του μέσα στὴν Κόλαση. Ἡ πατρική τους ἀγάπη καὶ σπλαχνοσύνη καταντοῦν θηριωδία καὶ λύσσα, τὰ δάκρυα καταντοῦν δαγκάματα, μὲ ἄπειρον τρόμο καὶ φρίκη ἐκεινῶν ποῦ τὸν βλέπουν. Τὸ ἴδιο αἴσθημα κυριεύει τὸ Δάντη. Εἶναι ἀγριωμένος κι αὐτός· θαρρεῖς σχεδὸν ποῦ ἂν τοὺς εἶχε ἐμπρός του, θὰ τοὺς ἔπαιρνε μὲ τὲς δαγκασιὲς αὐτοὺς τοὺς Πιζάνους, τὸ ξεντρόπιασμα τῶν ἀνθρώπων.

Νὰ ρίξῃς ἀνάμεσα σὲ νοήματα τόσο ἄγρια μορφὲς καὶ θέσες τόσο τρυφερὲς καὶ ἀγαπητὲς καὶ τρισεύγενες, νὰ διατηρήσῃς τὴν ἑνότητα τῆς ἰδέας καὶ τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ χρωματισμοῦ σὲ τόση ποικιλία βαθμολογίας, νὰ κρούσῃς τόσες χορδὲς δίχως ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς νὰ λησμονηθῇ, μάλιστα νὰ κάμῃς τὰ διάφορα νὰ μᾶς ξαναφέρνουν στὸν ἴδιο σκοπό, νὰ φαντασθῇς ἔξαφνες σκηνικὲς εἰκόνες, ἀσυνήθιστες, ἀναπάντεχες, λυπηρές, καὶ νὰ τὲς γεμίσῃς σκοτάδια, σιωπή, ἀπελπισία, μονοτονία, νὰ θέσῃς σιμὰ σὲ τόση ἑνότητα ἀντίθεσες τόσο ἀληθινές, τόσο φυσικές, τόσο ἐνδόμυχες, νὰ σπρώξῃς τὲς εἰκόνες καὶ τὰ αἰσθήματα πρὸς τὴ μεγαλοπρέπεια, τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ ὕψος, καὶ μὲ τέτοιο συγκέρασμα χρωμάτων, μὲ τόση λεπτότητα βαθμολογίας, μὲ τόσο ἄπλαστο τὸ ξεχείλισμα τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ὥστε τίποτε νὰ μὴ σοῦ φαίνεται τεχνητὸ καὶ ὑπερβολικό, ὅλα μάλιστα νὰ σοῦ φαίνωνται φυσικά, ὁλοφάστερα, ἀπαραίτητα, καὶ νὰ μένῃς βαθυὰ χτυπημένος στὴν ἀνθρώπινη φύση σου, αὐτὰ εἶναι τῆς τέχνης τὰ θαύματα.

Μετάφραση **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΥ**

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μέσα στὸν τάφο μας εἶναι βαλμένο τῆς ζωῆς τὸ μυστικό:
Ὅ τι δὲν ὑπάρχει πιά, τέτοιο γίνηκε, γιατὶ τέτοιο ἤτονε·
Καὶ τῶν ὄντων ὅλων τὸ γραμμένο μηδενικό,
Εἶναι τὰπολόγημα γιὰ τὴν ὕπαρξή τωνε.

Ὦ Πλάνη Συμπαντοπλάστρα, πλάσμα μας προγονικό!
Γιατί, ἀφοῦ στὴν ἄβυσσο κ' ἡ λάμψη σου ξετσίτωνε,
Ἀπ' τὴν ἀθανασία μας πῆγε καὶ μᾶς ξεσπίτωνε;
Μέσα στὸν τάφο μας εἶναι βαλμένο τῆς ζωῆς τὸ μυστικό.

Μιὰ μεταμόρφωσή σου σπᾷ τὰ ὅσα ἡ ἄλλη πίχτωνε:
Ἀθρώπους, χτίνη καὶ θεοὺς, καὶ κόσμο μυθικό.
Στοὺς αἰῶνες ποῦ τὴν ἄνεση δίνεις καὶ ξαναπαίρνεις τὸ [νοητικό,
Ὅ τι δὲν ὑπάρχει πιά, τέτοιο γίνηκε, γιατὶ τετοιο ἤτονε

Τὶς ἐποχὲς καὶ τοὺς καιροὺς προφταίνοντας τὸ λογικό,
Σὲ βάρβαρους, σὲ φημιστές, ἀπ' τὴν ταχιὰ φυγή τωνε,
Κατανοεῖ ἀναιστησιὰ το ἴδιο του πῶς ἤτονε,
Καὶ τῶν ὄντων ὅλων τὸ γραμμένο μηδενικό.

Βέβαιαι χωρὶς ἐσὲ ποῦ τίποτα δὲν εἶσαι, τίποτα δὲ θὰ [γλύτωνε:
Ἀγάπη, κακουργήματα, χάρες, φαρμάκι ἢ γλυκό.
Τῆς ψὲς ἀκόμη δημιουργίας σου τὸ ξώριαστο ἰδανικό,
Εἶναι τὰπολόγημα γιὰ τὴν ὕπαρξή τωνε.

Ἄπραχτος μὴ στέκεσαι μπροστὰ σὲ κάθε μυστικό,
Ἀθρωπε! Μάθε νὰ ξεψυχᾷς ἂν ἡ ψυχή σου ἤτονε.
Καὶ μέσ' τὴ γῆ τοῦ τάφου σου ποῦ δὲ χωρεῖ μηδενικό,
Ψάχε νὰ βρῇς,
Κλοτσῶντας τὰ μυστήρια στὴν ψέφτραν ὕπαρξή τωνε,
Τὸ κρυφὸ τῆς ζωῆς.

Ν. Μ. ΓΙΑΝΝΙΟΣ

Κατὰ Leconte de Lisle 20 Ἰουνίου 1905 — Παρίσι.
Ποιήματα Τραγικά.

„ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΜΟΥΣΙΑ"

Ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς ὠδοποιοὶ μεγάλοι
κ' οἱ δύο περιφρόνησαν τῆς γλώσσης μας τὰ κάλλη,
ἀλλὰ ἰδέαι πλούσιαι πτωχὰ ἐνδεδυμέναι
δὲν εἶναι δι' αἰώνιον ζωὴν προωρισμέναι.

Τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ Σούτσου δὲν εἶναι καὶ πολὺς καιρὸς ποῦ τοὺς γνώρισα. Τοὺς γνώρισα δηλ. ἀφοῦ ἔγινα δημοτικιστὴς κ' ὕστερα. Ὅταν τοὺς πρωτοδιάβασα γέλασα. Γιατί τί τὰ θέλετε· ὁλωνῶν κριτὴς εἶναι ὁ καιρὸς καὶ ὁ καιρὸς μοῦδειξε καὶ μένα πόσο γελοῖοι ἦταν αὐτοὶ οἱ στίχοι.

Ὅταν τοὺς ἐδιάβασα δηλαδὴ ἤμουν σὲ θέση νὰ ξέρω ἂν οἱ ἰδέες τοῦ Σούτσου ἦταν προωρισμένες γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ ἢ τοῦ Σολωμοῦ. Νὰ σᾶς πῶ τὸ παραδέχομαι πῶς — κατὰ τὴ θρησκευτικὴ ἔκφραση ὅμως—γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ ἦταν οἱ στίχοι τοῦ Σούτσου· Βαλαωρίτης καὶ οἱ ἄλλοι ἀθάνατοι τραγουδιστάδες τῆς Ἑφτάνησος συμπληρώναν τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου των δασκάλου, πῶς ἀντίο πιά, ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι γιὰ ποίηση. Ὁ κ. Βικέλας στὸ μικρὸ πρόλογο τῆς μετάφρασης τοῦ «Ἐμπόρου τῆς

Βενετίας» τὸ παραδέχεται καὶ κεῖνος. Ὁ κ. Μαλαχόπουλος ὅμως δὲν τὸ παραδέχεται καὶ τὸ βιβλιαράκι του εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ στίχους στὴν καθαρεύουσα. Τὴν ἔμπνευση στὸ βιβλίο αὐτὸ μὲ τὸ φανάρι νὰ τὴν ζητήξετε δὲ θὰ τὴ βρῆτε. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος βλέπετε στίχους—ὁ Θεὸς πιὰ νὰ τοὺς κάνῃ στίχους — ἐλεεινούς, τρελλοὺς σχεδόν, πλούσιους σ' ὁμοιοκαταληξίες καὶ πλουσιώτερους σὲ ἀνοησίες, ἀκροστιχίδες σὲ δεσποτάδες καὶ πατριαρχάδες ἢ σὲ ὁμογενεῖς πόχουν ἀπάνου ἀπὸ 50 καὶ 60 χιλ. λίρ. ἢ ποῦ ἔχει ὁ ποιητὴς (;) ὑποχρεώσεις προσωπικὲς σ' αὐτούς, ἀκροστιχίδες—ἀτελείωτες ἀκροστιχίδες—σ' ἐργοστάσια ποτῶν καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο ἱκανὸ ν' ἀγοράσῃ καμμιὰ δεκαριὰ κομμάτια τῆς «Ζωγραφείου Μούσης».

Ἔχει κι' ἄλλα ποιήματα τὸ βιβλίο. Ἔχει π. χ. κάτι σάχλες γιὰ τὴ μάννα του. «Τῇ μητρί μου' ἀσθενούσῃ»:

Ἡ μήτηρ μου ἠσθένησεν, ὁ οἶκος ἐκλονίσθη,
Θεομηνίαν (;) δι'ἐμὲ ὁ Θεὸς ἐλογίσθη....

· Ἀκολουθοῦν δύο-τρία κατεβατὰ ἀκόμα. Θεωρῶ περιττὸ ν' ἀντιγράψω κι' ἄλλους στίχους. Σᾶς λυποῦμαι. Τί ἁμαρτίες νἄχετε;

Τὸν «Μάϊον» ὁ ποιητὴς τὸν ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ κατάσπρα γένεια τοῦ κ. Χατζηχρήστου, καὶ τὸ *Μαΐτικο* (1) τραγοῦδι ἀπὸ τὶς βαμπακένιες μπαρμπέτες τοῦ κ. Λιάσκου. Τὸν ἐμπνέει ἀκόμα ἡ κάσσα τοῦ κ. Ζαρίφη, τοῦ κ. Εὐγενίδη, καὶ ἄλλων· φρόντισε μάλιστα νὰ μάθῃ ποιοὶ ἔχουν παράδες γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ ποιήματα. Στὴ μητρόπολη τοῦ διδασκαλισμοῦ δὲ βρισκόμαστε; Σὰ νὰ λὲς στὴ μητρόπολη τῆς βλακείας. Ὁ Παπαδιαμάντης τὰ δηγήματά του δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βγάλῃ σὲ βιβλίο· οἱ Μαλαχόπουλοι κερδίζουν σὲ κάθε τους τόμο 50 καὶ 60 λίρος...μὲ τέτοιες ἀνοησίες.

Ἂν ὁ κ. Μαλαχόπουλος ἔγραφε δημοτικά, τέτοιες σάχλες—ὥ εἶμαι βέβαιος—δὲ θὰ τὶς ἔγραφε ποτέ. Θὰ τἄβλεπε ζωντανὰ τὰ πράματα, θὰ τὰ καταλάβαινε καὶ δὲ θὰν τἄγραφε ποτέ. Ἡ καθαρεύουσα τὸν ἐμπόδισε νὰ σώσῃ τὴ φιλολογικὴ ὑπόληψή του. Ποτὲ στὴ δημοτικὴ δὲ θἄλεγε γιὰ τὴν ἀρρώστεια τῆς μάννας του ἀνάλογη φράση τοῦ: «Θεομηνία σ' ἐμὲ ὁ Θεὸς ἐλογίσθη». Τί ποιήματα εἶν' αὐτά; Κωμικά, μὰ τὴν ἀλήθεια.

Ὁρίστε κι' ἄλλο:

Μακρὰν ἑστίας πατρικῆς πατρίδος γενετείρας
τοῦ παλαιμάχου σου πατρὸς μητρὸς ἄχ κακομοίρας

Εἶναι στίχος ἀπὸ ἐλεγεῖο αὐτός. Στίχος σ'ἕνα φίλο του ποῦ πέθανε, λέει, στὴν Ἀθήνα. Φαίνεται πῶς θὰ εἶχανε μεγάλην ἔχτρα μεταξύ τους γιὰ νὰ τὸν ἐγδικιέται τόσο ὁ κ. Μαλαχόπουλος. Ἐλεγεῖο ποῦ δὲ μπορεῖτε νὰ βαστάξετε τὰ γέλοια. Καὶ ὅμως δὲν εἶδα πουθενὰ στὸ ξώφυλλο κάτου ἀπὸ κεῖνο τὸ«Ἤτοι συλλογὴ....κλπ.» πῶς μέσα ὑπάρχουν καὶ κωμικὰ ποιήματα. Τὸ κυριώτερο τὸ παράλειψεν ὁ κ. Μαλαχόπουλος. Ὅλα αὐτὰ θαρρῶ πῶς ἂν τὰ κομματιάσῃ κανεὶς καὶ τὰ στείλει σὲ κανένα διαγωνισμὸ ἀστείων θὰ κάνῃ τὴν τύχη του. Μὰ ἐπειδὴ οἱ δυὸ ἄκρες τοῦ κύκλου ἑνώνονται μποροῦνε νὰ κριθοῦν κι' ὡς μεγαλοφυΐες ἀπὸ τὸ Μιστριώτη καὶ τοὺς ἀκόλουθούς του τοὺς Κωνσταντινοπολῖτες. Ἔτσι κι' ἀλλοιῶς ὅμως ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητῆ εἶναι νὰ κερδίσῃ, ἂς τὸ δοκιμάσῃ κι' αὐτὸ τὸ μέσο σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τόσα βιβλία ποῦ ἀναγγέλνει στὸ ξώφυλλο.

1) Καθὼς βλέπετε ἔχει ὅλα τὰ προσόντα γιὰ νὰ μᾶς πῇ αὔριο γλωσσοπλάστες ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ συχαρήκια μας τώρα καὶ στὴ καθαρεύουσα. Ὁ Σολωμὸς ὅρισε τὴ γλῶσσα τοῦ τραγουδιοῦ (ἂς ποῦμε καὶ μόνο τοῦ τραγουδιοῦ). Ὁ κ. Μαλαχόπουλος ἔρχεται νὰ τοῦ ἀντισταθῇ. Μὰ γιὰ νἀντισταθῇ κανεὶς σ' ἕνα Σολωμὸ πρέπει ἢ Γκαῖτε νἄναι ἢ τρελλός. Δὲ σᾶς ἔδωσα ἀπὸ τὴ συλλογή του παρὰ δυὸ δίστιχα μόνο κι' αὐτὰ ὅμως, ἂν καὶ στὰ κουτουροῦ παρμένα, εἶναι ἀρκετὰ εὔγλωττα γιὰ νὰ σᾶς βεβαιώσουν πῶς ὁ κ Μαλαχόπουλος δὲν εἶναι Γκαῖτε.

Πόλη, Θεριστὴς 1905.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

Φίλε κ. διευθυντὴ τοῦ «Νουμᾶ»,

Νὰ μοῦ δώσεις, παρακαλῶ, τὴν ἄδεια νὰ γράψω δυὸ λόγια γιὰ τὴ μετάφραση τοῦ Θουκυδίδη ποὺ ξανάρχισες νὰ δημοσιεύεις. Ποιανοῦ ἔργο εἶναι, φαίνεται δά, μὰ δὲν τὸ ἀναφέρνω ἀφοῦ ὁ ἴδιος θέλει νὰ κρύβεται. Λέω μοναχὰ πῶς ἀφοῦ εὐτυχήσαμε νἔχουμε στὴ γλώσσα μας τὸ μεγαλύτερο Ἕλληνα ποιητή, τὸν Ὅμηρο, μὲ τὴν παληκαρίσια μετάφραση τοῦ Πάλλη, ἄξιζε νἔχουμε στὴ γλώσσα μας καὶ τὸ μεγαλύτερο Ἕλληνα πεζογράφο, τὸ Θουκυδίδη. Καὶ νὰ ποὺ μᾶς τονὲ χαρίζει κι αὐτὸν ὁ «Νουμᾶς».

Τὴν ἀξία τῆς μετάφρασης δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὴν κρίνω. Ἑλληνιστὴς δὲν εἶμαι, καὶ τέτιος πρέπει νἄναι κεῖνος ποὺ θὰ καταπιαστεῖ τέτια δουλιά. Ἐγὼ σὰν κοινὸς φιλαναγνώστης ποὺ εἶμαι, τοῦτο μοναχὰ βλέπω καὶ μολογάω πῶς μὲ τὴ μετάφραση ποὺ δημοσιεύεις ξαναζωντανεύει ὁ Θουκυδίδης διατηρῶντας ὅλο τὸ περίτεχνο ὕφος του καὶ τἄλλα τὰ ξεχωριστὰ χαρίσματά του.

Νὰ ἁπλουστεύεται τόσο στὴ γλώσσα ὁ Θουκυδίδης καὶ νὰ μένει Θουκυδίδης, δὲν εἶναι θαρρῶ εὔκολο πρᾶμα κι ἀνάξιο γιὰ θαμασμό.

Ὁ φίλος σου
Ν. Στ.

ΑΝΗΘΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Σ' ἕνα σοφώτατο ἄρθρο τῆς «Ἑστίας» διάβασα τὴν περασμένη Τρίτη κάτι γιὰ τὰ θεατρικά μας χάλια καὶ γιὰ *τἀνήθικα* δράματα ποὺ παίζουνται στὰ καλοκαιρινά μας θέατρα.

Δὲν ἔχει δίκιο ὁ ἀξιότιμος προλαλήσας. Τὰ δράματα ποὺ παίζουνται στὰ θεατρά μας εἶναι ὅλα ἠθικά, ἠθικώτατα μάλιστα, ἀφοῦ εἶναι γραμμένα σὲ τέτια γλώσσα ποὺ κανένας δὲν τὰ καταλαβαίνει. Ποιὸς σκέφτηκε ποτὲ νὰ πεῖ ἀνήθικες τὶς σεμνὲς ὀπερέττες ποὺ παίζει ὁ Γαλλικὸς θίασος στὸ Φάληρο;

Ἀνήθικα μοναχὰ εἶναι ὅσα δράματα βραβεύουνται στὸ Λασσάνειο, μὰ αὐτὰ δὲν παίζουνται εὐτυχῶς στὸ Θέατρο κι ἂς ἡσυχάσει ὁ σοφὸς θεατρικογράφος τῆς «Ἑστίας».

Δικός σου
Ἠθικολόγος νέος

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ «Νουμᾶς» δὲ θὰ βγεῖ τὴν ἄλλη Κυριακή. Θὰ κάμει κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ καλοκαιριάτικη διακοπὴ καὶ θὰ βγεῖ τὴν παραπάνου Κυριακή, 10 τοῦ Ἀλωνάρη.

— Στὸ φύλλο αὐτὸ θὰ δημοσιέψει, κοντὰ στ' ἄλλα, κ' ἕνα μεγάλο κομμάτι, τὸ «Δουλευτή», τρακόσιους στίχους κι ἀπάνου, ἀπὸ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» τοῦ Παλαμᾶ.

— Φοβερὲς οἱ καταστροφὲς ποὺ γίνουνται στὴ Ρωσσία. Ὅλος ὁ κόσμος, κι αὐτοὶ ἀκόμα οἱ Γιαπωνέζοι, ἀρχίσανε νὰν τοὺς κλαῖνε τοὺς Ρώσσους, καὶ μόνο ὁ τρομερὸς καὶ φοβερὸς Πανσλαβιστοφάγος Ἀνοητόπουλος ὁ Κεχηναῖος ἀδύνατο νὰ συγκινηθεῖ.

— Ὁρίστε ποὺ μᾶς ἀναγγέλνει γιὰ τὸν Τρυγητὴ ἡ φλογερὴ φυλλάδα του «Οἱ Πανσλαβισταὶ κτλ.» Διάλεξε κι αὐτὸς ὁ βλογημένος τὴν περίσταση!

— Μιὰ ἀστυγιατρικὴ ἐπιθεώρηση μᾶς ἔδειξε πῶς οἱ λεμονάδες ποὺ πίνουμε εἶναι στ' ἀλήθεια... λεμονάδες.

— Δὲ γίνεται κι ἄλλη μιὰ νὰ μᾶς δείξει μὲ ποιὸ τρόπο κατασκευάζεται καὶ τὸ γάλα, μάλιστα ἐτὸ περίφημο ἀφρόγαλα, ποὺ μᾶς ποτίζουν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τὰ γαλατάδικα τῆς Ὁμόνοιας;

— Θέλουνε νὰ ποῦνε μερικοὶ πῶς γιὰ τὸ τέτιο γάλα οἱ ἀγελάδες, οἱ κατσίκες καὶ οἱ προβατίνες δὲν ἐνοχλιοῦνται καθόλου.

— Ὁ κόσμος χαλάει μὲ τὸ «Ποτέμκιν» κι ὅμως κανένα ποίημα δὲν τοῦ ἀφιερώσανε ἀκόμα οἱ ποιητάδες τῆς «Ἑσπερινῆς» καὶ τῆς «Ἀστραπῆς».

— Ὁ κ. Τυμφρηστὸς τί κάθεται καὶ δὲν τὸ βουλιάζει μὲ τὶς ἔμμετρες μυδραλιέζες του;

— Βγῆκε κάπια σαχλοσάτυρα μὲ τὸν τίτλο «Ἑλληνικὴ Πολιτεία».

— Μιλάει, λέει, γιὰ ὅλα τὰ χάλια μας μέσα, καὶ μονάχα γιὰ τὸ Λασσάνειο δὲ θὰ λέει λέξη, ἴσως γιατὶ ὁ συνταχτης αὐτόνε βρίσκει γιὰ τὸ μόνο καλὸ στὸν τόπο μας, ἀφοῦ κάθε χρόνο τοῦ τραβάει ταχτικὰ κι ἀπ' ἕνα πενταποσάρικο γιὰ σύνταξη.

— Στὸ περασμένο φύλλο, σελίδα 10, στήλ. 1, ἀράδα 11 τῆς σημείωσης πρέπει νὰ διορθωθεῖ ὁ στίχος ἔτσι:
... Μάθε πῶς ὁ Μπερτράμ εἶμαι Ντὰλ Μπόρνιο, ἐκεῖνος..

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Σ. Ζευφ. Στεῖλ' το νὰν τὸ δοῦμε. — κ. Σπ. Κοντολ. στὸ Κάϊρο. Σᾶς στείλαμε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ πληροφορεῖστε μας τὴν παραλαβή της. Στὴ διεκπεραίωση τοῦ φύλλου ἔγινε κάπια ἀταξία· καὶ γι' αὐτὸ καὶ λόγου σας κ'οἱ ἄλλοι συντρομητάδες τῆς Αἴγυπτος καὶ τῶν Ἰντιῶν θὰ λάβουν τὰ τρία τελευταῖα φύλλα μαζί. Δῶ κι ὁμπρὸς θὰ πασκίσουμε τὸ φύλλο νὰ πηγαίνει σ' ὅλους ταχτικά, καθὼς πρῶτα. Γιατὶ ν τ ι ρ ε τ ό ρ ο ς κι ἀ μ π ο ν ά τ ο ς ἀφοῦ ἔχουμε λέξες στὴ γλώσσα μας; — κ. Ν. Στ. Μεθαίνουμε, μὰ δὲν τὸ βεβαιώνουμε, πῶς ἡ σαχλοπροσευχὴ «ἐξ Ἱεροσαλὴμ» ποὺ κυκλοφορεῖ δεκαπέντε μέρες τώρα χερόγραφη στὴν Ἀθήνα, εἶναι ἔργο τοῦ κ. Ἀναστασόπουλου τοῦ Ἀθηναίου. — κ Ε. Cl. Σᾶς στείλαμε τὸν ἀριθμὸ ποὺ σᾶς λείπει καὶ τρία φύλλα τοῦ ἀριθμοῦ 150.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ
ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ
ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82